

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

AİLE DANIŞMANLIĞI PERSPEKTİFİNDEN
ÇOCUKLARDA PROBLEMLİ
MEDYA KULLANIMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Nilüfer AKBAŞ

Aile Danışmanlığı Anabilim Dalı
Aile Danışmanlığı Programı

AĞUSTOS, 2023

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

AİLE DANIŞMANLIĞI PERSPEKTİFİNDEN
ÇOCUKLARDA PROBLEMLİ
MEDYA KULLANIMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Nilüfer AKBAŞ
(Y2116.010005)

Aile Danışmanlığı Anabilim Dalı
Aile Danışmanlığı Programı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Mira ASSADI

AĞUSTOS, 2023

YÜKSEK LİSANS TEZİ SINAV TUTANAĞI

ONUR SÖZÜ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Aile Danışmanlığı Perspektifinden Çocuklarda Problemlı Medya Kullanımı” adlı tezin proje safhasındaki sonuçlanmasına kadar ki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim. (22/08/2023)

Nilüfer AKBAŞ

ÖNSÖZ

Yüksek lisans tez dönemim boyunca danışmanlığımı üstlenen, bilgi birikimi ve deneyimi ile ufkumu açan ve her yardıma ihtiyacım olduğunda hoşgörüyüyle yanımda olan, bilgisi, nezaketi ve yardımseverliğiyle akademik idolüm, yüksek lisansta en büyük şansım Saygıdeğer Hocam Dr. Öğr. Üyesi Mira ASSADI'ye,

Her biri birbirinden değerli jüri hocalarım; Dr. Öğr. Üyesi Navidreza Hosseinzadeh Asl ve Dr. Öğr. Üyesi Nevzat Bilgin'e,

İki yıl boyunca tüm bilgi ve tecrübelerini büyük bir özveriyle aktaran bölüm hocalarıma,

En büyük iç motivasyon kaynağım, huzurum, kalbim Nisa Alya'ma,

Bir an bile maddi ve manevi desteğini esirgemeyen, evlatları olmaktan gurur duyduklarım, "iyi ki"lerim canım annem Nevin AKBAŞ'a ve canım babam Zafer AKBAŞ'a,

Dünyadaki en büyük şanslardan biri arkadaşlarımda içinde olduğu bir ailede büyümekmiş, en büyük şanslarım Tuğba AKBAŞ DALYAN'a ve Gülşah AKBAŞ'A

Ben olmamda en büyük katkısı olan rahmetli anneanneme ve üzerimde emekleri yadsınamaz olan teyzeme, dayıma ve amcama

Sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Ağustos, 2023

Nilüfer AKBAŞ

AİLE DANIŞMANLIĞI PERSPEKTİFİNDEN ÇOCUKLARDA PROBLEMLİ MEDYA KULLANIMI

ÖZET

Bu çalışma, ebeveynlerin dijital farkındalıklarının ve aile işlevselliğinin çocukların problemlili medya kullanımı üzerindeki ilişkisini saptamayı amaçlamaktadır.

Örneklem; İstanbul ilinde ikamet eden ve 1-18 yaş aralığında çocuğı olan, 2022 yılı içerisinde kolay örnekleme yöntemiyle ulaşılmış 250 ebeveyn den oluşmaktadır. Veriler, çevrimiçi ortamda yayılmış anketlerle toplanmış ve anket soruları; Kişisel Bilgi Formu, “Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeğı”, “Problemlili Medya Kullanım Ölçeğı”, “Algılanan Aile İşlevselliğı Ölçeğı” nden oluşmaktadır. Verilerin analizinde SPSS 28.0 kullanılmış ve ilişkisel tarama testleri ile parametrik olmayan testlerden yararlanılmıştır.

Çalışmada, Problemlili Medya Kullanımı (PMK) ile Algılanan Aile İşlevselliğı (AAİ) arasında zayıf ve negatif yönlü ($p=-0,264$); ebeveynlerin Dijital Ebeveynlik Farkındalık (DEF) düzeyi aralarında orta düzeyde ve negatif yönlü ilişki ($p=-0,427$) olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca çalışmanın sonucuna göre; ebeveynlerin cinsiyetleri, yaşı, eğitim düzeyi, çalışma durumları, çocuk sayısı, ekran kullanım süreleri ve tercih ettikleri ekran türü DEF ve alt boyutlarında; çocukların yaşı, ekran kullanım alışkanlıkları, ebeveynlerinin yaşı ve ailenin ekonomik durumu PMK’de ve ebeveynlerin eğitim düzeyi ve ailenin ekonomik düzeyi AAİ’de anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Dijital Ebeveynlik Farkındalık Düzeyi, Problemlili Medya Kullanımı, Algılanan Aile İşlevselliğı.

PROBLEMATIC MEDIA USE IN CHILDREN FROM THE PERSPECTIVE OF FAMILY COUNSELLING

ABSTRACT

This study aims to determine the relationship between parents' digital awareness and family functioning on children's problematic media use.

The sample consists of 250 parents who live in Istanbul and have children between the ages of 1-18, who were reached by convenience sampling method in 2022. The data were collected by online surveys and the survey questions consisted of "Personal Information Form", "Digital Parenting Awareness Scale", "Problematic Media Use Scale", "Perceived Family Functioning Scale". Correlative screening tests and nonparametric tests was used to analyze the datas in SPSS 28.0.

In the study, it was reached that there was a weak and negative relationship between Problematic Media Use (PMU) and Perceived Family Functioning (PFF) ($p=0,264$) and a moderate and negative relationship between parents' Digital Parenting Awareness (DPA) level and PMU ($p=-0,427$). In addition, it was determined that parents' gender, age, education level, employment status, the number of children they have, screen usage time and preferred screen type create a significant difference in DPA and its sub-dimensions; children's age, screen usage habits, parents' age and family's economic status create a significant difference in PMU; and parents' education level and family's economic status create a significant difference in PFF.

Keywords: Digital Parenting Awareness, Problematic Media Use, Perceived Family Functioning.

İÇİNDEKİLER

ONUR SÖZÜ	iii
ÖNSÖZ.....	v
ÖZET.....	vii
ABSTRACT	ix
İÇİNDEKİLER	xi
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xv
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xvii
ÇİZELGELER LİSTESİ.....	xix
I. GİRİŞ.....	1
A. Problemin Tanımlanması	2
B. Araştırmanın Amacı	3
C. Araştırmanın Önemi.....	3
D. Sınırlılıklar	4
II. LİTERATÜR ARAŞTIRMASI	5
A. Aile	5
1. Aile Tanımı.....	5
2. Aile Türleri	7
B. Genel Sistem Kuramları.....	8
C. Aile Kuramları	9
1. Aile Sistemleri Terapisi	11
2. Yapısal Aile Terapisi	12
D. Ailede İşlevsizlik.....	16
E. Öğrenme Kuramları	19
1. Davranışçı Öğrenme Kuramı.....	19
2. Bilişsel Öğrenme Kuramı	20
3. Yapılandırmacı Öğrenme Kuramı	20

4. Sosyal Öğrenme Kuramı	21
F. Dijitalizm.....	22
1. Dijitalleşme Kavramı ve Dijitalleşme Süreci	22
1. Dijitalleşmenin Avantajları ve Dezavantajları	23
2. Dijitalleşme ve Çocuk	24
3. Dijital Ebeveynlik.....	25
5. Problemlı Medya Kullanımı	27
III. ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ.....	29
A. Araştırma Modeli	29
B. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	29
C. Veri Toplama Araçları	30
1. Kişisel Bilgi Formu	30
2. Dijital Ebeveynlik Farkındalık Düzeyi Ölçeği	30
3. Problemlı Medya Kullanım Ölçeği.....	30
4. Algılanan Aile İşlevselliği Ölçeği	31
IV. ARAŞTIRMADAN ELDE EDİLEN BULGULAR	33
A. Demografik Bilgilerle İlgili Bulgular.....	33
1. Ebeveynlere Ait Demografik Bilgiler.....	33
2. Çocuklara Ait Demografik Bilgiler	37
B. Ekran Kullanımı ile İlgili Bulgular	39
1. Ebeveynin Ekran Kullanımıyla İlgili Bulgular.....	39
2. Çocukların Ekran Kullanımıyla İlgili Bulgular	41
C. Dijital Ebeveynlik Farkındalık Düzeyiyle İlgili Bulgular.....	48
Ç. Problemlı Medya Kullanımıyla İlgili Bulgular.....	64
Ç. Algılanan Aile İşlevselliğiyle İlgili Bulgular.....	87
V. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	105
A. Tartışma.....	105
1. Dijital Ebeveynlik Farkındalık Düzeyi (DEF).....	105
2. Problemlı Medya Kullanım (PMK).....	109
3. Algılanan Aile İşlevselliği	113
B. Sonuç ve Öneriler.....	116

1. Sonuçların Aile Danışmanlığı Perspektifinden Değerlendirilmesi	120
2. Öneriler.....	121
VI. KAYNAKLAR	123
EKLER.....	135
EK 1 Kişisel Bilgi Formu	135
EK 2 Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeği	140
EK 3 Problemler Medya Kullanımı Ölçeği	143
EK 4 Algılanan Aile İşlevselliği Ölçeği	145
EK 5 Etik Kurul Onayı	149
ÖZGEÇMİŞ.....	151

KISALTMALAR LİSTESİ

- AAİ** : Algılanan Aile İşlevselliği
- AAPC** : Amerikan Academy of Pediatrics Children
- AİOD** : Aile İçi İletişim Olumlu Duygulanım
- ÇDO** : Çatışma ve Olumsuz Duygular
- ÇHS** : Çocuk Hakları Sözleşmesi
- DEF** : Dijital Ebeveynlik Farkındalık
- Dİ** : Dijital İhmal
- K** : Kurallar
- OMO** : Olumsuz Model Olma
- PMK** : Problemlı Medya Kullanımı
- RK** : Risklerden Koruma
- S** : Sınırlar
- TCK** : Türk Ceza Kanunu
- TMK** : Türk Medeni Kanunu
- VK** : Verimli Kullanım

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1 Aile Haritasında Kullanılan Sınır Sembolleri	15
Şekil 2 Algılanan Aile İşlevselliği Uç Değerlerin Tespiti İçin Q-Q Plot Grafiği	88

ÇİZELGELER LİSTESİ

Çizelge 1 Katılımcıların Cinsiyetlerinin Frekans Değerleri ve Yüzdeler Payları.....	33
Çizelge 2 Katılımcıların Yaş Grubunun Frekans Değerleri ve Yüzdeler Payları	34
Çizelge 3 Ebeveynlerin Eğitim Durumunun Frekans Değerleri ve Yüzdeler Payları	34
Çizelge 4 Ebeveynlerin Çalışma Durumunun Frekans Değerleri ve Yüzdeler Payları	35
Çizelge 5 Haneye Giren Ortalama Gelirin Frekans Değerleri ve Yüzdeler Payları ..	35
Çizelge 6 Aile Üyelerinin Frekans Değerleri ve Yüzdeler Payları	36
Çizelge 7 Ebeveynlerin Çocuk Sayısının Frekans Değerleri ve Yüzdeler Payları	37
Çizelge 8 Çocukların Yaş Ortalamasının Frekans Değerleri ve Yüzdeler Payları	38
Çizelge 9 Çocukların Cinsiyetlerinin Frekans Değerleri ve Yüzdeler Payları	38
Çizelge 10 Çocukların Aile İçindeki Sıralamalarının Frekans Değerleri ve Yüzdeler Payları	39
Çizelge 11 Ebeveynlerin Günlük Ortalama Ekran Kullanım Sürelerinin Frekans Değerleri ve Yüzdeler Payları	40
Çizelge 12 Ebeveynlerin Ekran Aktivitelerinin Frekans Değerleri ve Yüzdeler Payları	40
Çizelge 13 Ebeveynlerin Tercih Ettiği Ekran Türünün Frekans Değerleri ve Yüzdeler Payları.....	41
Çizelge 14 Çocukların Ekran Kullanım Sürelerinin Frekans Değerleri ve Yüzdeler Payları.....	42
Çizelge 15 Çocukların Ekran Kullanım Sürelerinin Yaş Gruplarına Göre Frekans Değerleri ve Yüzdeler Payları	43
Çizelge 16 Çocukların Ekran Aktivitelerinin Frekans Değerleri ve Yüzdeler Payları	44
Çizelge 17 Çocukların Yaş Gruplarına Göre Ekran Aktiviteleri Frekans Değerleri .	45
Çizelge 18 Çocukların Tercih Ettiği Ekran Türünün Frekans Değerleri ve Yüzdeler Payları.....	46
Çizelge 19 Çocukların Yaş Gruplarına Göre Ekran Türü Tercihlerinin Frekans Değerleri.....	47
Çizelge 20 Dijital Ebeveynlik Farkındalık Düzeyi ve Alt Boyutlarının Çarpıklık ve Basıklık Değerleri.....	48

Çizelge 21 Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeğinden Elde Edilen Puanların Normal Dağılım Gösterip Göstermediğini Belirlemek Amacıyla Yapılan Kolmogorov-Smirnov Testi Sonuçları	49
Çizelge 22 Ebeveynlerin Cinsiyetleri Değişkenine Göre Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeğinin ve Alt Boyutları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Mann Whitney U Testi Sonuçları.....	49
Çizelge 23 Dijital Ebeveyn Farkındalık Düzeyinin Cinsiyet Değişkenine Göre Frekans Değerleri ve Ortalama Sıralaması.....	50
Çizelge 24 Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeği Puanlarının Ebeveyn Yaş Ortalamaları Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis H Sonuçları	51
Çizelge 25 Olumsuz Model Olma Alt Boyutunun Ebeveynlerin Yaş Ortalamaları Değişkenine Göre Hangi Alt Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis H Analizi Sonrası Post Hoc Independed T Testi Sonuçları	52
Çizelge 26 Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeğinin ve Alt Boyutlarının Ebeveynlerin Eğitim Düzeyleri Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis H Testi Sonuçları.....	52
Çizelge 27 Verimli Kullanım Alt Boyutunun Ebeveynlerin Eğitim Düzeylerine Göre Hangi Alt Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis H Analizi Sonrası Post Hoc Independed T Testi Sonuçları	53
Çizelge 28 Dijital İhmal Alt Boyutunun Ebeveynlerin Eğitim Düzeylerine Göre Hangi Alt Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis H Analizi Sonrası Post Hoc Independed T Testi Sonuçları	54
Çizelge 29 Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeği Puanlarının Ebeveynlerin Çalışma Durumu Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis H Testi Sonuçları	55
Çizelge 30 Olumsuz Model Olma Alt Boyutunun Ebeveynlerin Çalışma Durumuna Göre Hangi Alt Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis H Analizi Sonrası Post Hoc Independed T Testi Sonuçları	56
Çizelge 31 Dijital İhmal Alt Boyutunun Ebeveynlerin Çalışma Durumuna Göre Hangi Alt Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis H Analizi Sonrası Post Hoc Independed T Testi Sonuçları	57

Çizelge 32 Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeği Puanlarının Hane Geliri Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis H Testi Sonuçları.....	58
Çizelge 33 Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeği Puanlarının Ebeveynlerin Aile Üyeleri Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis H Testi Sonuçları	58
Çizelge 34 Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeği Puanlarının Ebeveynlerin Sahip Oldukları Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis H Testi Sonuçları.....	59
Çizelge 35 Risklerden Koruma Alt Boyutunun Ebeveynlerin Sahip Olduğu Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Hangi Alt Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis H Analizi Sonrası Post Hoc Independed T Testi Sonuçları.....	60
Çizelge 36 Ebeveynlerin Ekran Kullanım Süreleri Değişkenine Göre Dijital Ebeveynlik Farkındalık Düzeyi Ölçeği Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Mann Whitney- U Testi Sonuçları	61
Çizelge 37 Dijital Ebeveynlik Farkındalık Düzeyinin Ebeveynlerin Ekran Kullanım Süreleri Değişkenine Göre Frekans Değerleri ve Ortalama Sıralaması	61
Çizelge 38 Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeği Puanlarının Ebeveynlerin Kullandıkları Ekran Türü Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis H Testi Sonuçları.....	62
Çizelge 39 Olumsuz Model Olma Alt Boyutunun Ebeveynlerin Tercih Ettikleri Ekran Türü Değişkenine Göre Hangi Alt Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis H Analizi Sonrası Post Hoc Independed T Testi Sonuçları.....	63
Çizelge 40 Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeği Puanlarının Ebeveynlerin Ekran Aktiviteleri Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis H Testi Sonuçları	64
Çizelge 41 Problemlı Medya Kullanım Ölçeğinin Çarpıklık ve Basıklık Değerleri .	64
Çizelge 42 Problemlı Medya Kullanım Ölçeğinden Elde Edilen Puanların Normal Dağılım Gösterip Göstermediğini Belirlemek Amacıyla Yapılan Kolmogorov-Smirnov Testi Sonuçları	65
Çizelge 43 Problemlı Medya Kullanımı Ölçeğinin Çocukların Cinsiyet Değişkenine Göre Frekans ve Ortalama Değerleri.....	66

Çizelge 44 Çocukların Cinsiyetleri Değişkenine Göre Problemlı Medya Kullanım Ölçeği Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Mann Whitney-U Testi Sonuçları.....	66
Çizelge 45 Problemlı Medya Kullanımı Ölçeğinin Çocukların Yaş Değişkenine Göre Frekans ve Ortalama Değerleri.....	67
Çizelge 46 Problemlı Medya Kullanım Ölçeğinin Çocukların Yaş Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.....	68
Çizelge 47 Problemlı Medya Kullanım Ölçeğinin Çocukların Yaş Değişkenine Göre Hangi Alt Gruplar Arasında Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis H Analizi Sonrası Post Hoc- Indepented T Test Sonuçları	68
Çizelge 48 Problemlı Medya Kullanımı Ölçeğinin Çocukların Aile Sıralamasındaki Konumları Değerkenine Göre Frekans ve Ortalama Değerleri	69
Çizelge 49 Problemi Medya Kullanımı Ölçeği Puanlarının Çocukların Aile Sıralamasındaki Konumları Değerkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.....	70
Çizelge 50 Problemlı Medya Kullanımı Ölçeğinin Hane Geliri Değerkenine Göre Frekans ve Ortalama Değerleri.....	70
Çizelge 51 Problemi Medya Kullanımı Ölçeği Puanlarının Hane Geliri Değerkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.....	71
Çizelge 52 Problemlı Medya Kullanım Ölçeğinin Hane Geliri Değerkenine Göre Hangi Alt Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis H Analizi Sonrası Post Hoc- Indepented T Testi Sonuçları.....	72
Çizelge 53 Problemlı Medya Kullanımı Ölçeğinin Aile Üyeleri Değerkenine Göre Frekans ve Ortalama Değerleri.....	73
Çizelge 54 Problemi Medya Kullanımı Ölçeği Puanlarının Aile Üyeleri Değerkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.....	74
Çizelge 55 Problemlı Medya Kullanımı Ölçeğinin Çocukların Ekran Kullanım Süreleri Değerkenine Göre Frekans ve Ortalama Değerleri	74

Çizelge 56 Problemi Medya Kullanımı Ölçeği Puanlarının Çocukların Ekran Kullanım Süreleri Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları	75
Çizelge 57 Problemlı Medya Kullanım Ölçeğının Çocukların Ekran Kullanım Süreleri Değişkenine Göre Hangi Alt Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis H Analizi Sonrası Post Hoc- Indepented T Testi Sonuçları	76
Çizelge 58 Problemlı Medya Kullanımı Ölçeğinin Çocukların Ekran Aktiviteleri Değişkenine Göre Frekans ve Ortalama Değerleri.....	77
Çizelge 59 Problemi Medya Kullanımı Ölçeği Puanlarının Çocukların Ekran Aktiviteleri Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.....	78
Çizelge 60 Problemlı Medya Kullanım Ölçeğinin Çocukların Ekran Aktiviteleri Değişkenine Göre Hangi Alt Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis H Analizi Sonrası Post Hoc- Indepented T Testi Sonuçları	78
Çizelge 61 Problemlı Medya Kullanımı Ölçeğinin Çocukların Kullandıkları Ekran Türü Değişkenine Göre Frekans ve Ortalama Değerleri.....	79
Çizelge 62 Problemi Medya Kullanımı Ölçeği Puanlarının Çocukların Kullandıkları Ekran Türü Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.....	80
Çizelge 63 Problemlı Medya Kullanım Ölçeğinin Çocukların Kullandıkları Ekran Türü Değişkenine Göre Hangi Alt Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis H Analizi Sonrası Post Hoc- Indepented T Testi Sonuçları.....	81
Çizelge 64 Problemi Medya Kullanımı Ölçeği Puanlarının Ebeveynlerin Yaş Ortalamaları Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.....	82
Çizelge 65 Problemlı Medya Kullanım Ölçeğinin Ebeveynlerin Yaş Ortalaması Değişkenine Göre Hangi Alt Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis H Analizi Sonrası Post Hoc- Indepented T Testi Sonuçları	82
Çizelge 66 Problemlı Medya Kullanımı Ölçeğinin Ebeveynlerin Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Frekans ve Ortalama Değerleri.....	83

Çizelge 67 Problemi Medya Kullanımı Ölçeği Puanlarının Ebeveynlerin Eğitim Düzeyleri Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.....	84
Çizelge 68 Problemlı Medya Kullanımı Ölçeğının Ebeveynlerin İş Durumları Değişkenine Göre Frekans ve Ortalama Değerleri.....	85
Çizelge 69 Problemi Medya Kullanımı Ölçeği Puanlarının Ebeveynlerin İş Durumları Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.....	86
Çizelge 70 Problemlı Medya Kullanımı Ölçeğının Ebeveynlerin Ekran Kullanım Süreleri Değişkenine Göre Frekans ve Ortalama Değerleri	86
Çizelge 71 Ebeveynlerin Ekran Kullanım Süreleri Değişkenine Göre Problemlı Medya Kullanım Ölçeği Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Mann Whitney- U Testi Sonuçları.....	87
Çizelge 72 Algılanan Aile İşlevselliği Ölçeğinin Çarpıklık ve Basıklık Değerleri ...	87
Çizelge 73 Algılanan Aile İşlevselliği Ölçeğinden Elde Edilen Puanların Normal Dağılım Gösterip Göstermediğini Belirlemek Amacıyla Yapılan Kolmogorov-Smirnov Testi Sonuçları	88
Çizelge 74 Algılanan Aile İşlevselliği Ölçeğinin Uç Değerler Çıkarıldıktan Sonraki Çarpıklık ve Basıklık Değerleri.....	89
Çizelge 75 Algılanan Aile İşlevselliği Ölçeğinden Elde Edilen Puanların Uç Değerler Çıkarıldıktan Sonra Normal Dağılım Gösterip Göstermediğini Belirlemek Amacıyla Yapılan Kolmogorov-Smirnov Testi Sonuçları	89
Çizelge 76 Ebeveynlerin Cinsiyetleri Değişkenine Göre Algılanan Aile İşlevselliği Ölçeği Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Mann Whitney-U Testi Sonuçları.....	90
Çizelge 77 Algılanan Aile İşlevselliği Ölçeği Puanlarının Ebeveynlerin Yaş Ortalaması Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.....	90
Çizelge 78 Algılanan Aile İşlevselliği Ölçeği Puanlarının Ebeveynlerin Sahip Oldukları Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.....	91
Çizelge 79 Algılanan Aile İşlevselliği Ölçeği Puanlarının Ebeveynlerin Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.....	92

Çizelge 80 Algılanan Aile İşlevselliği Ölçeğinin Ebeveynlerin Eğitim Düzeyleri Değişkenine Göre Hangi Alt Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis H Analizi Sonrası Post Hoc- Indepented T Testi Sonuçları	93
Çizelge 81 Algılanan Aile İşlevselliği Ölçeği Puanlarının Ebeveynlerin Çalışma Durumları Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.....	94
Çizelge 82 Algılanan Aile İşlevselliği Ölçeği Puanlarının Hane Geliri Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.....	94
Çizelge 83 Algılanan Aile İşlevselliği Ölçeğinin Hane Geliri Değişkenine Göre Hangi Alt Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis H Analizi Sonrası Post Hoc- Indepented T Testi Sonuçları.....	95
Çizelge 84 Algılanan Aile İşlevselliği Ölçeği Puanlarının Aile Üyeleri Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.....	96
Çizelge 85 Ebeveynlerin Ekran Kullanım Süreleri Değişkenine Göre Algılanan Aile İşlevselliği Ölçeği Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Mann Whitney- U Testi Sonuçları.....	96
Çizelge 86 Algılanan Aile İşlevselliği Ölçeği Puanlarının Ebeveynlerin Kullandıkları Ekran Türü Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.....	97
Çizelge 87 Algılanan Aile İşlevselliği Ölçeği Puanlarının Ebeveynlerin Ekran Aktiviteleri Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.....	98
Çizelge 88 Algılanan Aile İşlevselliği Alt Boyutları (Aile İçi İletişim ve Olumlu Duygulanım, Çatışma ve Olumsuz Duygular, Kurallar ve Sınırlar) ile Problemler Medya Kullanımı ve Dijital Ebeveynlik Farkındalığı Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Yapılan Spearman Korelasyon Analizi Sonuçları.....	99
Çizelge 89 Problemler Medya Kullanımı (PMK) ile Dijital Ebeveynlik Farkındalığı (DEF) Alt Boyutları (Dijital İhmal (Dİ), Olumsuz Model Olma (OMO), Verimli Kullanım (VK) ve Risklerden Koruma (RK)) Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Yapılan Spearman Korelasyon Analizi	101

Çizelge 90 Algılanan Aile İşlevselliği (AAİ) ile Dijital Ebeveynlik Farkındalığı (DEF) Alt Boyutları Olan (Dijital İhmal (Dİ), Olumsuz Model Olma (OMO), Verimli Kullanım (VK) ve Risklerden Koruma (RK)) Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Yapılan Spearman Korelasyon	102
Çizelge 91 Algılanan Aile İşlevselliği, Dijital Ebeveynlik Farkındalığı ve Problemler Medya Kullanımı Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Yapılan Spearman Korelasyon Analizi	103

I. GİRİŞ

Artan teknolojik buluşlar ve bu buluşların her yere yayılımı neticesinde özellikle içinde bulunulan yüzyılın son çeyreğinde yükselen dijital çağ, beraberinde yeni kavramlar da getirmiştir. Şüphesiz bunlardan en önemlilerinden biri, ebeveynlere dijital rehber misyonu yükleyen dijital ebeveynlik kavramıdır. Dijitalleşme kavramının aileyle birlikte kullanımı, 2009 yılında Rode'un alanyazına kazandırdığı dijital ebeveynlik kavramı ile ebeveynlerin dijital mecralarda da birtakım sorumluluk ve rollerinin olduğunun altını çizmesiyle başlamıştır (Rode, 2009).

Dijital ebeveynlik farkındalık düzeyleriyle ilgili araştırmalar ise Türkiye'de 2020 yılı itibariyle çalışılmaya başlanmış konulardır (Kaya, 2021) Dijital ebeveynlik farkındalık ölçeğini geliştiren Manap ve Durmuş (2020), çalışmalarında farkındalık düzeyini etkileyen temaları; internetle dünyaya açılabilen çocukları oluşabilecek "Risklerden Koruma" ve ebeveynin bu risklere karşı sınırlar geliştirerek "Verimli Kullanma"ya rehberlik etmesi, bazı özel durumlarda göz yumarak oluşturduğu "Dijital İhmal" ve kötü bir kullanıcı olarak ebeveynin çocuğa "Olumsuz Model Olması" şeklinde dört alt boyuta indirgemişlerdir.

Bir bireyin öğrenme eylemini nasıl gerçekleştirdiği alanyazında; davranışçı, bilişselci yapılandırmacı ve sosyal öğrenmeci gibi alt başlıklara ayrılan öğrenme kuramları ile incelenmektedir. Ebeveynlerin çağı yakalamak için sonradan edindiği dijital farkındalıkları ve internet kullanım becerileri teknolojik çağın içinde doğan çocuklara nesiller boyu ya da çevre etkileşimiyle aktarılmaktadır (Manap, 2020). Dolayısıyla rol model olan ebeveynin dijital farkındalık düzeyi çok büyük önem arz etmektedir.

Yapısal Aile Sistemleri Kuramı, ailenin işlevsel olabilmesi için çocuk alt sistemiyle ebeveyn alt sisteminin arasında bu sistemleri düzenleyen hiyerarşik yapıların, kuralların ve rollerin olmasının elzemliğine vurgu yaparak ailenin işlevlerini yitirmesiyle ve alt sistemler arasında oluşabilecek sınır problemleri örüntüleriyle beraber sağlıklı aile yapılanmalarının ortaya çıkacağını belirtmektedir (Minuchin, 1974).

Günümüzün ve geleceğin en mühim konularından biri olan dijitalleşme, avantajları ve dezavantajları açısından yalnızca bireysel düzeyde değil genel aile sisteminin de dinamiklerini ve yapılarını etkilemesi bakımından önem arz eden konulardan biri konumundadır. Günümüzde teknoloji; aile bireylerinin tanışmasından, ilişkinin sürdürülmesine, paralel ilişki tehditliyle parçalanmasına kadar ailenin kurulmasından sonlanmasına dek her alanında etkili olduğu bilinmektedir. Dolayısıyla aile işlevselliğinin teknoloji kullanımıyla bir ilişkisi olduğu öngörülmektedir.

Akıllı cihazların yaygınlaşmasıyla internete ulaşımın kolaylaşması çocukların dışarıdan gelen tehdit ve risklere karşı daha açık hale gelmesine neden olmaktadır. Ebeveynlerin bu tehditleri bertaraf edebilmesi, gelebilecek tehditleri öngörüyor olabilmeleri için dijital ebeveynlik rollerini üstlenmesi gerekmektedir. İşlev sorunu olan ailelerde büyüyen çocuklar istismara daha da açık hale gelmektedir.

A. Problemin Tanımlanması

Çalışma aşağıdaki sorulara cevap aramaktadır.

Ana Problem: Aile işlevselliği ve dijital ebeveynlik farkındalığının çocuk ekran bağımlılığı ile ilişkisi var mıdır?

- Alt Soru 1. Dijital Ebeveynlik Farkındalığının ebeveynin demografik değişkenleriyle (cinsiyet, yaş, eğitim, iş, gelir, aile tipi, çocuk sayısı) ve ebeveynin ekran alışkanlıklarıyla (süre, ekran tipi, ekran aktivitesi) ilişkisi var mıdır?
- Alt Soru 2. Çocuklarda Problemlili Ekran Kullanımının çocukların demografik değişkenleriyle (cinsiyet, yaş, aile sıralaması, aile tipi) ve çocukların ekran alışkanlıklarıyla (süre, ekran tipi, ekran aktivitesi) bir ilişkisi var mıdır?
- Alt Soru 3. Çocuklarda Problemlili Ekran Kullanımının ebeveynlerinin demografik değişkenleri (eğitim, iş, gelir) ve ekran süresi arasında bir ilişkisi var mıdır?
- Alt Soru 4. Algılanan Aile İşlevselliğinin ebeveynlerinin demografik değişkenleri (cinsiyet, yaş, çocuk sayısı, eğitim, iş, gelir, aile tipi) ve ekran alışkanlıklarıyla (süre, ekran tipi, ekran aktivitesi) bir ilişkisi var mıdır?

- Alt Soru 5. Algılanan Aile İşlevselliğinin Ebeveynlerin Dijital Ebeveynlik Farkındalık Düzeyleri ve Alt Boyutlarıyla (VK, RK, Dİ, OMO) bir ilişkisi var mıdır?
- Alt Soru 6. Problemlili Medya Kullanımı ile Dijital Ebeveynlik Farkındalık Alt Boyutlarının (VK, RK, Dİ, OMO) bir ilişkisi var mıdır?
- Alt Soru 7. Algılanan Aile İşlevselliği Alt Boyutlarıyla (AİOD, ÇOD, K, S) Problemlili Medya Kullanımı ve Dijital Ebeveynlik Farkındalık düzeyi arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

B. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın genel amacı; aile işlevselliği ve dijital ebeveynlik farkındalığının çocuklarda problemlili medya kullanımı ile ilişkisinin incelenmesidir. Buna bağlı olarak ebeveynlerin demografik özelliklerinin, ekran kullanım alışkanlıklarının, ailelerine yönelik işlevsellik algılarının ve çocukların ekran kullanım davranışlarının ebeveynlerin dijital farkındalık düzeylerine etkisi; aile sistemleri kuramları ve yapısal aile kuramları perspektifinden ebeveynlerin aile işlevselliği algılarının, kendi demografik özellikleri, ekran alışkanlıklarıyla ve aile yapısıyla ilişkisini; çocuklarda problemlili medya kullanım alışkanlıklarının, ebeveynin demografik özellikleri ve ekran kullanım alışkanlıkları, çocukların demografik özellikleri ve ekran alışkanlıkları ve yaşadıkları ailenin yapısıyla ve işlevselliğiyle karşılıklı ilişkisini görmeyi içeren alt amaçları bulunmaktadır.

C. Araştırmanın Önemi

Ebeveynlerin dijital farkındalıklarının incelendiği araştırmaların alanyazında kısıtlı olduğu görülmektedir. Birçok aile kuramının temelini oluşturan sistem kuramına göre her alt sistem hem birbirlerini hem de sistemin bütünü etkilemektedir. Dolayısıyla her ebeveyn alt sisteminde ve çocuk alt sistemlerinde oluşan olumlu ya da olumsuz değişimler, ailenin genel yapısında değişikliğe yol açmaktadır. Alanyazın incelendiğinde dijital ebeveynlik farkındalığının alt sistemleri ve rolleri nasıl etkilediği üzerine yoğunlaşıldığı, dijitalleşmenin aile genel sistemini nasıl etkilediğinin büyük bir boşluk olarak kaldığı görülmektedir. Bu çalışma, çocuk alt sisteminin internetin olumsuz koşullarından etkilenmesinin incelendiği ve bu etki üzerindeki ebeveynin sorumluluklarına ve rollerine odaklanan diğer çalışmalardan

farklı olarak, Yapısal Aile Terapisi ve Aile Sistemleri Kuramları'nın sınırları çerçevesinde aile işlevselliğinin etkisini de irdeleyerek konuyu sistemsel ele alması açısından farklılık ve önem arz etmektedir.

Dijitalleşme sürecinin başlangıcının yakın bir tarihi kapsamı nedeniyle teknoloji çağının içine doğan çocuk ile dijital çağa sonradan uyum sağlamaya çalışan rol model ebeveynlerin dijital dünya ile mesafesini ölçerek; ebeveynin dijital farkındalığının alt düzeyleri olan verimli internet kullanımlarının, çocuklarını ihmal düzeylerinin, dijital ortamlarda yaşanan risklere karşı çocuklarını koruma sorumluluklarının ve bu bireylerin oluşturduğu işlevsel sorunu olan ailelerin çocukların ekran bağımlılığını etkilediği öngörülmektedir.

D. Sınırlılıklar

Bu araştırma yalnızca 2022 yılında kolay örnekleme yöntemi ile ulaşılmış, anketi eksiksiz cevaplayan 1-18 yaş çocuğu olan ve İstanbul'da ikamet eden ebeveynlerle sınırlıdır.

II. LİTERATÜR ARAŞTIRMASI

A. Aile

Aile kavramı bu bölümde tanım ve türleri açısından ele alınmıştır.

1. Aile Tanımı

Sosyoloji, psikoloji, tarih gibi birçok disiplinin başat çalışma konularından biri olan aile kavramının Latince kökeni olan “famuli” kelimesi “Far- Flung Families in Film” eserinde bahsedildiği şekliyle anlamsal olarak ilk zamanlarda hane içindeki hizmetkarları karşılamaktaydı (Türkmen, 2022). Türkçedeki aile kelimesinin etimolojisine bakıldığında; Türklerin İslamiyet ile tanışmasıyla şekillenen, Arapçadan Türkçeye geçmiş bir kelime olup birey ve bireyin bakma sorumluluğunun bulunduğu bağımlı nüfusu temsilen kullanılmaktadır (Ayan, 2011; Aksu Kılıç ve Ayan, 2022).

Aile kavramı genelde belli ‘kalıp özelliklerin’ vurgusu çerçevesinde farklı şekillerde tanımlanmıştır. Kişi sayısına vurgu yaparak yapılan tanımlarda aile; anne-baba ve/ veya çocuğu muhteva eden *çekirdek aileler*, hane içinde yaşayan kişi sayısı genişletilmek suretiyle oluşan daha *büyük aileler (geniş aile)* gibi en az iki kişiyi ifade edecek şekilde ele alınmaktadır. Bourdieu (1998), *tek ebeveynli aile* yapısı ve evlilik birliği olmaksızın *birlikte yaşam süren çiftler* gibi aile yapılarına vurgu yapmaktadır (Türkmen, 2022). Kişi sayısı ile ilgili tüm bu bakış açılarına içine alacak şekilde Allender ve Spradley (2005) aileyi, aralarında yakınlık bağı olan ve bir haneyi paylaşan en az iki kişiyi ifade edecek şekilde tanımlamaktadır (Hallaç ve Öz, 2014). Tanımdan da anlaşılacağı üzere kalıp özelliklerden bir diğeri ise yakınlık bağıdır. Yakınlık bağından kastedilen biyolojik bağ -kan bağı- olabileceği gibi psikolojik, sosyal, ekonomik, cinsel birliktelikler vasıtasıyla kurulmuş bir inorganik bağ da söz konusu olabilmektedir (Bulut, 1993). Bu minvalde ele alındığında aile; sosyalleşmenin ilk adımlarının gerçekleştiği, aralarında *kan bağı olan ya da evlilik yoluyla* kurulmuş bir birlikteliği olan veyahut yasal prosedürlere uygun bir şekilde *evlat edinme yolları* kullanılarak bir araya gelmiş insanları temsil etmektedir (Kaan, 2022). Başka tanımlara bakıldığında dikkat çeken diğer kalıp özellik ise ailenin, bireylerin birtakım roller, sorumluluklar üstlenerek ve ortak amaç, ortak inanç güderek birleşen sosyal kurum

olduğudur (Aydın, 2000). Bu özellikler göz önünde bulundurulduğunda aile; aralarında biyolojik ve/veya hukuksal yollarla elde edilmiş organik ya da inorganik bir bağ olan, belirli sorumluluklar ve roller paylaşan, ortak amaçların ve/veya ortak inançların çevresinde bir araya gelmiş en az iki bireyden oluşan kişi gruplarının öz kimliklerini inşa edip, ilk sosyalleşme adımlarının atıldığı kamusal alanı oluşturan, tarih sahnesinde tüm toplumlarda varlığını sürdüren sosyal kurumdur (Bulut, 1993; Hallaç ve Öz, 2014; Yağbasan ve Ateş, 2018; Yenilmez vd., 2012; Aydın, 2000).

Türkiye'deki mevzuata göre; medeni hukukun alt dalı olan ve ikinci kitabında düzenlenen aile hukukunda aile dar manada, yalnızca evlilik yoluyla birleşmiş eşleri konu alırken, çocukların eklenmesiyle geniş anlam kazandırılmaktadır. En geniş manada ise aynı çatı altında bulunan herkesi kapsayacak şekilde betimlenmiştir ve ilgili kanunun 367. ve 370. Maddeleri çerçevesinde düzenlenmiştir (Könezoğlu, 2006). Anayasanın 41. Maddesinde yer verilen ifadelerde; ailenin toplumun en mühim mihenk taşı olduğuna ve hiçbir aile bireyinin birbiri karşısında üstünlüğünün olmadığına net bir şekilde vurgu yapılmaktadır (Atasoy, 2015).

Aile kuramları perspektifinden bakıldığında *Yapısal İşlevsel Kuram* aileyi; toplumu etkileyen, toplumdaki etkilenen ve her birine farklı rol ve sorumlulukların yüklendiği bireylerin oluşturduğu bir yapı çerçevesinden bakarken (Sevimli, 2022), sembolik kuramın geliştiricisi Mead ve savunucuları aileye; bireyin diğerleriyle iletişimini etkileyecek benlik duygusunun oluşumunun gerçekleştiği ve diğerleriyle iletişimde büyük paya sahip sembollerin öğrenildiği yer olarak betimlemekte ve dış dünyayla kurulan bir köprü vazifesi yüklemektedir (Kasapoğlu, 2011; Sevimli, 2022). Sömürü, çatışma, güç gibi kavramlarla kadın-erkek ve ebeveyn-çocuk ilişkilerini ele alan çatışmacı kuram aileyi; otorite savaşlarının yaşandığı yer olarak görmektedir. Kadınlara özdeşleştirilen hane içini özel alan, erkeğe atfedilen hane dışını da kamusal alan olarak gören ataerkil yapının eleştiricisi olan feminist kuramcılar, toplumca yaratılan ve ailelerce benimsenen cinsiyet rollerinin de karşı tarafında durmakta ve kadın-erkek eşitliğini savunmaktadır (Kasapoğlu, 2011; Yaşar Ekici, 2014).

Sonuç olarak aile sosyolojisinin evrenselleşmiş bir nosyonu olsa dahi işlevsel bağlamda ve yapısı kapsamında ele alındığında zamandan zamana, kültürden kültüre, insandan insana değişen bir tanım çeşitliliği yarattığı ortadadır (Könezoğlu, 2006).

2. Aile Türleri

Ailenin oluşturulma biçimi ele alındığında bazı türlerde eş sayısı ve eşin nereden seçildiğine dair iki farklı sınıflandırma olduğu görülmektedir. Bireylerin eşleri dışında başka bir eşleri mevcut değilse “monogami”; erkeğin birden fazla eşinin olması “polijeni” ya da kadının birden fazla eşinin olması “poliandri” şeklinde oluşan çoklu evlilikler söz konusu olduğunda ise “poligami” olarak betimlenmektedir (Gökçe, 1976; Mangır, 2012). Eş, grubun içinden -kandaş ya da “toprağa yerleşme” ile geniş aileye dahil olunanlardan- seçilmiş ise “endogami”, grubun dışından ya da aralarında cinsi münasebetin günah olmadığı kandaşlardan seçilmiş ise “eksogami” olarak ifade olunmaktadır (Fındıkoğlu, 2011).

Hane içinde yaşayan kişi sayıları dikkate alınarak yapılan sınıflandırmalarda; ebeveyn ve çocuklardan oluşan yapıya küçük aile “çekirdek aile”, gelişmemiş toplumlarda kendini gösteren birçok çekirdek ailenin bir araya gelmesiyle oluşan ya da aynı kandan gelen akrabaları ihtiva eden yapılar için büyük aile “geniş aileler” tanımları kullanılmaktadır. Çocuklar evlenince sadece ebeveynden oluşan bu yeni oluşuma Hans Frayer “kalıntı aile” demiştir (Gökçe, 1976).

Otoritenin, gücün varlığına göre yapılan sınıflandırmalarda; tarımla uğraşılan dönemlerde kadının hem doğurganlığı hem toplayıcı misyonu nedeniyle otoritenin kadında toplanması sonucu “anaerkilliğin”, yerleşik hayata geçiş ile kadına özel alanda erkeğe ise kamusal alanda rol yüklenmesi sonucu “ataerkilliğin” ve avcı-toplayıcı zamanlar ile günümüz modern toplumlarında “eşitlikçiliğin” izleri görülmektedir (Türkmen, 2022).

Günümüzde geleneksel aile anlayışına alternatif olarak kullanılan yapılar mevcuttur. Bunlar; çoğunluğunu kadınların oluşturduğu “tek ebeveynli oluşumlar”, baba figürünün olmadığı ya da taşıyıcı annelik neticesinde oluşan babasız aileler, boşanıp yeni aile kurma yoluyla oluşan “üvey aileler” ve evlenmeksizin aynı evi paylaşarak “birlikte yaşayanlar”dır (Canatan ve Yıldırım, 2011). Bu tür ailelere Pollak’ın alanyazına kattığı şekliyle “parçalanmış aile” ve “tamamlanmamış aileler” de denilmektedir (Gökçe, 1976). Bunlara ek olarak Giddens (2008), eş cinsel evlilikler ve bekar kalmanın da günümüzde sıklıkla görülmekte olan geleneksel aile ikamesi terimler olduğunu belirtmektedir.

B. Genel Sistem Kuramları

Yeryüzünde birçok dinin ve inanın temelinde; yönetim- organizasyon, sosyoloji gibi topluluğu anlama ve açıklama misyonu olan birçok disiplinin özünde toplum düzenini oluşturma ve hiyerarşik yapıyı benimseme gibi ortak bir dil vardır.

Genel sistem kuramı da topluluğa kuşbakışı bir perspektifle bakmaktadır ve kurulan düzendeki ahengi bozan patolojik örüntüleri özünde zaman zaman bireyciliğe indirgense dahi bu geniş perspektifi koruduğu varsayımına dayanmaktadır. Nitekim Bateson patolojinin kaynağı olarak sistemdeki üyelerin birbiriyle geliştirdiği ilişki kalıplarına işaret etmektedir (Özburun, 2018).

Psikoterapinin odağını, bireyden mikro düzey unsurlarından bir diğeri olan aileye yöneltmesi, geri bildirim mekanizmalarını ifade eden sibernetiğin aile çalışmalarında kullanılmasıyla başlamıştır. Matematik profesörü Norbet Wiener'in 2. Dünya Savaşı'nda Alman uçaksavarları üzerine yaptığı araştırmalarda keşfettiği negatif ve pozitif geribildirimler sibernetiğin doğuşuna zemin hazırlamış ve Macy Konferansı'nda bir antropolog, epistemolog ve konferanstan sonra bir sibernetikçi de olan Gregory Bateson'ın dikkatini çekmiştir. 1940'lar, mekanik ile beyin- endokrin gibi fizyolojik unsurların çalışma prensiplerinin benzer olduğunun keşfedildiği yıllar olmuştur. Biyolog Ludwig Von Bertalanffy, o yıllarda yapılan endokrin çalışmalarından ilham alarak genel sistem kuramını geliştirmiştir (Nichols, 2013). Gregory Bateson tüm bu süreç ve kavramları aile terapilerine taşımış ve sistemik, yapısalcı ve stratejik aile terapi ekollerinin zemininin hazırlanmasına vesile olmuştur (Özburun, 2018).

Çoğu kuramcının tercihi gibi sistem kuramını, örümcek ağı ya da internet ağı metaforuyla açıklamak mümkündür. Bu metafora göre; sistemin en küçük noktasında tetiklenen bir durum sistemin geneline ağlar arası iletişim yoluyla yayılmaktadır. Sistemin amacı değişen koşullara uyum sağlayarak sistem içindeki dengeyi, istikrarı korumaya çalışmaktır. Sibernetikçilere göre; sistem bunu geribildirimlerle sağlar. Sistemde bir normlardan sapma durmu olduğunda yeniden uyum saylayıp morfogenez oluşturmasını amaçlayan negatif geri bildirimler ve sistemdeki istikrarı korumayı amaçlayan pozitif geribildirimler aracılığıyla gerçekleştirmektedir (Nichols, 2013).

Kılıç ve Uslu (2004), genel sistemler kuramının diğer kuramlarla farkını ortaya koyabilmek adına bazı kavramların altını çizmiştir. Bu noktada bahis olunan bu

kavramlar kuramın daha net anlaşılmasına katkı sağlamaktadır. Bu kavramlar; sistemin genelinin onun her bir parçasının toplamından daha fazla önem arz ettiğini ifade eden “bütüncüllük” kavramı, sistem üyelerinin her birinin bir diğer üye üzerinde etki sahibi olduğuna vurgu yapan “döngüsel nedensellik” kavramı, hayatın içinde var olan “yaşam döngüleri” girdisinin bir çıktısını tasvir eden iç ve dış değişimlerin karşısında korunması gereken bir dengeye karşılık gelen “homeostazis” kavramı, sistemdeki her üyeye bir alan açan ve bu alanı diğer üyelerin alanlarını ayırmak için çizilen katı, belirsiz ya da belirgin mesafeleri tanımlayan “sınırlar” kavramıdır. Bunlara ek olarak dışarıdan gelen bilgi ya da enerjinin (entropi) sistemin bütününe rahatça ulaşabilmesi durumunda sistemin “açık” olduğu ve ağsal yapısı sayesinde varılmak istenilen noktaya birçok yolak yardımıyla ulaşılabileceğinin (eş sonluluk) altı çizilmektedir. Üyeler arası kurulan etkileşimde davranışlar önem arz etmektedir. Bu etkilerin tepkide oluşturduğu yanıt, etkiye direkt bağımlıysa “sembiyotik”, zıt bir yankı bulduysa “tamamlayıcı”, benzer yanıtlandıysa “simetrik” bir ilişki kurulduğundan bahsedilmesi mümkündür (Uluocak ve Bulut, 2011).

C. Aile Kuramları

Aile kuramları sınıflandırılması, kapsam bakımından çeşitlilik arz etmektedir. Geleneksel döneme yakın bir sınıflandırma daha yalın iken günümüze yaklaştıkça çağdaş ekollerin katılımıyla daha geniş kapsamlı bir yelpazeden ele alınmakta olduğu görülmektedir.

Foley’in 1989 yılında yapmış olduğu sınıflandırma; Ronald Fairbairn tarafından geliştirilen Nesne İlişkileri ekolü, Bowen’ın temsil ettiği Aile Sistemleri Terapisi ekolü, Minuchin’in fikir babası olduğu Yapısal ekol ve Don Jackson ve J. Haley’in öncülüğündeki Stratejik Aile Danışmanlığı ekolü şeklinde dört kategoriden oluşurken, Barker 1992 yılında yaptığı sınıflandırmada; Psikodinamik, Davranışçı, Yaşantısal gibi ekolleri de ekleyerek daha geniş perspektiften ele almaktadır (Ayaz ve Kılıçarslan, 2010).

Micheal P. Nichols (2013), “Aile Terapisi Kavramlar ve Yöntemler” kitabında klasik ekol olarak; Aile Sistemleri Terapisi, Stratejik Aile Terapisi, Yapısal Aile Terapisi, Yaşantısal Aile Terapisi, Psikanalitik Aile Terapisi, Bilişsel Davranışçı Terapi gibi ekollere yer vermektedir. Ayrıca güncel terapi yaklaşımları olarak; Postmodernizm, Çözüm Odaklı ve Hikayeleştirme Terapilerini konu almaktadır.

Kasapoğlu (2011), sosyolojik perspektifle değindiği aile yaklaşımlarını; Sembolik Etkileşimci, İşlevselci, atışmacı, Feminist, Postmodernist olarak sınıflandırmaktadır. “Sembolik Etkileşimci Yaklaşım” aileyi, toplumu ve davranışı yüz yüze kurulan etkileşim bağlamında ele alan ve bunları anlamak için öznelerin sembolleri kullanım şekillerine odaklanılması gerekliliğini ifade eden bir yaklaşımken “İşlevselci Yaklaşım”, Comte’unun pozitivist felsefesinden yola çıkararak toplumu oluşturan normlarının, kurumlarının işlevselliğine yoğunlaşan, bu toplumsal organların sağaltımına vurgu yapan bir yaklaşımdır. “atışmacı Yaklaşım”, g mücadelesini toplumdaki grupların sosyo-ekonomik ve siyasi çıkarları konusu üzerinden yürüten bir yaklaşımken “Feminist Yaklaşım”, g mücadelesini toplumsal cinsiyet ve toplumun bu cinsiyetlere göre ürettiği rollerin cinsiyetler üzerindeki eşitsizliğine dikkat çekmektedir.

Aile terapilerinin gelişim süreci izlendiğinde  kuşaktan söz etmek mümkündür (Berksun, 2013):

- Bunlardan ilki 1950’li yılların ikinci yarısından itibaren başlayan modern aile terapilerinin oluşturduğu *birinci kuşak aile terapileridir*. Bunlar Psikanalitik, Aile Sistemleri, Stratejik, Yapısal, Yaşantısal Terapi modellerini kapsamaktadır
- İkinci dalga, 21. yüzyılın başlarına kadar etkisini gösteren modernizmin dayattığı akli yol ile bulunan doğruların geçerliliğine tepki olarak doğan postmodernizmin yarattığı modellerin oluşturduğu *ikinci kuşak terapileridir*. Bunlar: Milan Sistemik, zm Odaklı, yksel Aile Terapi modellerini ifade etmektedir.
- Sonuncusu ise günümüzde modeller arasında sınırların belirsizleşmesiyle gereksinim duyulan ispata dayalı terapilerin doğuşuyla oluşan *nc kuşak aile terapileridir*. Bu kuşak terapilere Bilişsel Davranışçı, Multisistemik, çok boyutlu ve Emosyonel Aile Terapileri rnek teşkil etmektedir

Bu çalışmada, 1950li yıllarda odağın bireyden sisteme çevrilmesini sağlayan Genel Sistem Kuramı’nın omurgalarını inşa etmesiyle, patolojinin kaynağını ailede de görmeye başlayan aile danışmanlığı kuramlarının öncüleri olan birinci kuşak aile terapilerine -Bowen’ın Aile Sistemleri Terapisi’ne, Minuchin’in Yapısal Aile Terapisi’ne-değinilmektedir (zburun, 2018).

1. Aile Sistemleri Terapisi

Birinci kuşak aile terapileri içinde yer alan Aile Sistemleri Terapisi'nin öncüsü ve 1950-1959 yılları arasında aile danışmanlığının ortaya çıkmasında etkili isimlerden biri olan Murray Bowen, birey merkezli çalışan psikanalitikçilerin aksine aileyi merkeze alan Aile Sistemleri kuramını geliştirmiş, 1960-1970 yılları arasında başarıyla uygulamaya başlamıştır.

Bowen'ın aileye ilgisi, Menninger Kliniğ'in'de şizofreni hastalarıyla çalıştığı 1946-1954 yıllarına dayanmaktadır. Şizofreni hastalarıyla aileleri arasında gelişen simbiyotik bağ ve kaygılı bağlanma neticesinde yitirdikleri özerkliklerini fark etmesiyle patolojinin kaynağını, ya aileden tam kopma (duygusal kesilme) kutbu ya da bağımsız hareket edememe hali olan kaynaşma (erime/ füzyon) kutbu arasında dengenin sağlanamamış olması olarak ifade etmektedir. Dengenin sağlanabilmesi ve aileden sağlıklı bir şekilde ayrımlaşabilmenin özünde yüksek düzeyde benlik farklılaşması yatmaktadır (Nichols, 2013; Bowen, 1976). Bu nosyon, o yıllarda psikiyatrinin pozitif bilim olabilmesi için hücrenin ayrımlaşmasından esinlenerek üretilmiş bir kavramdır (Nichols, 1998).

Aile terapisi alanına 1950'lerden beri sunduğu katkılarla ilk kuşak terapistler içinde adından söz ettiren Bowen'ın terapisini çerçvelendiren her bir kavramı alanyazında ayrı bir önemle karşılık bulmaktadır. Bu kavramlar şunlardır:

Benliğin farklılaşması: Özellikle aile ilişkilerimizi etkileyen kişilerarası durumlarda içsel ve dışsal uyaranlara tepki verememe kapasitesi olarak değerlendirilmektedir (Kerr and Bowen, 1988). Farklılaşma düzeyi düşük bireylerde ussallık- duygusallık dengesi sağlanamadığından çevresinde olan bitenlerden kolayca etkilenmektedir. Bireyselleşememiş bireylerin dışarıdan gelen uyaranlara, boyun eğicilik ya da aşırı tepki verme şeklinde iki uç noktada yanıt vermesi beklenirken, bu durum bireyselleşememiş bireylerde sağlıklı iletişim kurmayı da zorlaştırmaktadır.

Üçgenler: Duygusal olarak ailesinden farklılaşamamış bireylerin aile içerisinde kaygı düzeyi arttığında stresörü yönetebilmek için çocuk, paralel ilişki, terapist, köken aile, arkadaş gibi üçüncü bir kişiyi devreye sokmak suretiyle oluşturdukları yapıdır. Bu yapı, kaygı üzerinde geçici rahatlama sağlasa da sorunun çözümü üzerinde bir etki yaratmamakta, çatışmanın stabil kalmasına neden olmaktadır (Murdock, 2012; Nichols, 2013).

Çekirdek aile duygusal sistemi: İki farklı ailede yetişen bireylerin birleşimiyle oluşan yeni ilişki dinamiğinde aile üyelerinin birbirlerine bağlılıklarını ifade eden duygusal sistemidir (Kerr and Bowen, 1988; Çömlekçiler, 2019).

Aile yansıtma süreci: İşlevsiz ailelerde farklılaşmamış benliğe sahip ebeveynlerin kaygılarını henüz farklılaşmamış ailenin en zayıf halkası olan çocuklarına yansıtmasıdır (Kerr and Bowen, 1988; Özburun, 2018).

Çok kuşaklı aktarım süreci: Bu kavram, ailenin duygusal sistemindeki kaygıların ve baş etme stratejilerinin, çiftlerin köken ailelerinin duygusal sistemlerinden aktarıldığını ifade etmektedir (Katmer vd., 2021).

Kardeş konumu: Adler, Bowen, Toman gibi isimler doğum sırasının bireylerin duygusal sürecine etkisinin altını çizmişlerdir. Bowen, nesiller boyunca yaptığı çalışmalarda ilk doğanların otoriter; sonradan doğanların ise otorite altında ezilen, mazlum yapıda bireyler olduklarını ifade etmektedir (Nichols, 2013). Ayrıca eşlerin doğum sıraları, yeni kurdukları ailedeki üstlendikleri rol ve sorumlulukları da etkilemektedir (Kesici vd. 2017).

Duygusal kesilme: Duygusal kaynaşma oranına bağlı olarak çocuğun kuşaklar boyu aktarılan kaygıyı yönetme biçimidir (Nichols, 2013). Duygusal olgunluğa erişememiş bireylerde yaşanan çok yoğun geri çekilme, kaçınma halidir (Özabacı ve Erkan, 2017).

Toplumsal duygusal süreç: Bowen ve Kerr' e (1988) göre, toplumsal baskıları suça teşvik edicidir ancak bireyselleşebilmiş bireylerin bu baskılara direnç gösterebildiği görülmektedir.

2. Yapısal Aile Terapisi

Yapısal Aile Terapisi Kuramı'nın öncüsü Salvador Minuchin Arjantinli bir tıp doktorudur. Sonrasında çocuk psikiyatri eğitimlerini tamamlayarak bu alana yönelmiştir. Psikanaliz eğitimlerini de tamamlamasının ardından Wiltwyck Okulu'nda suça bağımlı çocuklarla bu alandaki çalışma hayatına başlamıştır. Burada suça bağımlı çocukların aileleriyle yapmış olduğu çalışmalara "Varoşlardaki Aileler" kitabında yer vermiş ve böylece yapısal modelin ilk adımlarını gerçekleştirmiştir (Nichols, 2013).

Sistem Kuramı'ndan etkilenen Minuchin Yapısal Aile Terapisi'ni belli kavramların üzerinde şekillendirmiştir. Alt sistemler, güç, hiyerarşi, sınırlar, kurallar, aile işlevselliği ve patolojik aile örüntüleri bunlardan bazılarıdır. Bunların dışında koalisyon, birliktelik, üçgenleşme gibi kavramlar da yapısal aile danışmanlığının temelini oluşturmaktadır (Nazlı, 2014; Özabacı ve Erkan, 2017).

a. Aile Yapısı ve Yaşam Döngüleri

Minuchin, ailenin yaşamsal döngülerini şu şekilde betimlemektedir (Dallos and Draper 2015; Gehart, 2019; Boyacı, 2020)

- Evli çiftlerin oluşturduğu aileler (eş alt sistemi)
- Küçük çocuklu aileler (ebeveyn alt sisteminin oluşması)
- Okul çağında çocukları olan aileler
- Yetişkin çocukları olan aileler

Yapısal aile kuramına göre aile yapısı; alt sistemlerden oluşan ve aralarında sınırlar, roller, kurallar, hiyerarşi ve güç dengelerinin bulunduğu ve üyeler arası koalisyon, üçgenleşme, birliktelik gibi özel ilişkide yakınlık konumlarını belirten birtakım kişisel ilişkilerin olduğu sistemlerdir.

Ailenin sağlıklı olması işlevselliğindedir. Sağlıklı olmayan aileler işlevini yitirmiştir. Bunu da tanıştıkları an uyum sağlama ve sınır çizme ile sağlamaktadır (Nichols, 2013). Minuchin, patolojik ailelerin yapılarını şu şekilde ifade eder (Sexton ve Lebow, 2015; Goldenberg and Goldenberg, 2012):

- İç içe geçmiş (Bowen'a göre kaynaşmış, erimiş) aileler
- Arada kopuk ilişkilerin olduğu aileler
- Eve bağlı olmayan eşin olduğu aileler
- Aileye ilgisini yitirmiş ebeveynlerin olduğu aileler
- Olgunluğa erişememiş ebeveynlerin oluşturduğu aileler

b. Alt Sistemler

Yapısal Aile Terapisi aileyi; sistem kuramı çerçevesinde ele almakta ve sistemi oluşturan alt sistemleri; eş sistemi, ebeveyn sistemi, kardeş sistemi, kadın- erkek sistemi olarak nitelendirmektedir (Boyacı, 2020). Bu sistemler, cinsiyet farklılıkları,

kuşak farklılıkları ve işlevler dikkate alınarak ayrıştırılmaktadır. Alt sistemler hem kendi içinde hem de sistemin bütününe karşı sınırlarla ayrıştırılmış ve her birine kurallarla rol ve sorumluluklar yüklenmiştir (Nichols, 2013).

Çekirdek aileler 3 alt sistemden meydana gelmektedir. Bunlar eşlerin oluşturduğu eş alt sistemi, çocuklu eşlerin oluşturduğu ebeveyn alt sistemi ve çocukların oluşturduğu kardeş alt sistemidir (Nazlı, 2014). Kardeş alt sistemi; koruma, iş birliği yapma gibi konularının öğrenilmesini sağlar, Ebeveyn alt sistemi ise; çocuklarını sosyalleştirme ve korunma gibi temel ihtiyaçlarının karşılanmasına yöneliktir. Ancak geniş ailelerde bu yapı olumsuz etkilenmektedir (Özabacı ve Erkan, 2017).

Alt sistemlerde gelişimsel stres, aile dışı stres, aile içi stres gibi kriz durumları gerçekleşebilmekte ve sınırların esnekliği ve geçirgenliğine bağlı olarak işlevsel olmayan neticeler doğurabilmektedir (Özabacı ve Erkan, 2017). Katı sınırlarla ayrıştırılmış sistemler aile bireyleri arasında kopukluğa neden olmaktadır. Kopuk aileler sevgi bağından mahrum ve yalıtılmışlardır. Bu yapılarda aile desteği hissedilemez. İç içe geçmiş aile üyeleri yeterince destek hissedebilmelerine rağmen bağımsızlık duygusundan mahrum kalmakta ve dış dünyayla iletişimde başarılı olamamaktadırlar (Nichols, 2013).

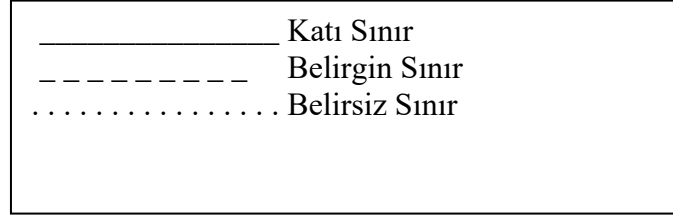
c. Kurallar

Kurallar ve sınırlar iç içe olan kavramlardır. Sınırlar; aile içindeki hiyerarşiyi temsil eden kurallardır (Boyacı, 2020). Sistemlerde rollerin belirlenmesine katkı sağlamaktadır. Emredici kurallar ve tanımlayıcı kurallar vardır. Bunlar; yaş, cinsiyet gibi faktörlerden etkilenmektedir (Nazlı, 2014).

Bu kurallar aile içinde açık bir şekilde sergilenebileceği gibi bazı örtük kurallar da mevcuttur. Örneğin ebeveynlerin tartışma yerleri, yemek saatleri gibi konular örtük kurallardandır. İşlevsel ailelerde aile kurallarını tek kişi oluşturmamaktadır. Dolayısıyla oluşacak bir sağlıksız durum neticesinde tek kişinin sorumlu tutulması sistemsel bakış açısına göre çok doğru bir yaklaşım olarak değerlendirilmemektedir (Boyacı, 2020).

d. Sınırlar

Sınırlar; aile üyelerinin psikolojik mesafesini de ifade eden alt sistemler ile alt sistemler ve sistemi oluşturan tüm üyeler arası hiyerarşiyi ifade eden görünmez çizgilerdir (Boyacı, 2020). Kişiler arası davranışta nerede durulmasını gösteren kurallardır (Nazlı, 2014). Sınırlar yalnızca alt sistem üyeleri arasında değil sistem dışındakileri de yönetmektedir (Akbaş ve Özabacı, 2019).

Şekil 1 Aile Haritasında Kullanılan Sınır Sembolleri (Nichols, 2013)

Katı sınır: Üyeler, birbirinden bağımsızdır. Alt sistemler ve sistemin diğer unsurları arasında etkileşimde engeller vardır (Nazlı, 2014). Hatta aile sisteminin dışında kalan diğer sistemler de bu kapalı iletişimden nasibini almaktadır (Akbaş ve Özabacı, 2019). Katı sınırlar aile üyelerinin birbirleri arasında ve diğerleriyle sağlıklı iletişimini mümkün kılmamaktadır.

Belirgin sınır: Alt sistemler arası ve alt sistem ile sistemin diğer unsurları arasında sağlıklı iletişimi sağlayan sınırlardır (Akbaş ve Özabacı, 2019). Ailenin işlevselliğini koruması bakımından önem arz eder. Karşılıklı geribildirimler vererek üyelerin kurallar, sorumluluklar, beklentiler üzerine açık bir iletişim kurmasını sağlayarak sağlıklı bir değişime olanak sağlamaktadır (Özabacı ve Erkan, 2017).

Belirsiz (dağınık) sınır: Üyeler arasında ve alt sistemler arasında özerklik yoktur. Bireysellikleri iç içe geçmenin vermiş olduğu yapıdan kaynaklı olarak zarar görmektedir (Nazlı, 2014). Bireylerde benlik duygusunun yitirilmesine neden olmaktadır (Akbaş ve Özabacı, 2019).

e. Güç ve Hiyerarşi

Her aile üyesinin sistemi harekete geçiren eyleminin sonuca etkisi şeklinde tanımlanabilen, gücü elde bulunduran ve ailenin liderlik rolüne sahip olan kişiyi ailenin diğer fertlerinden ayıran çizgi “hiyerarşi” kavramına karşılık gelmektedir.

İşlevini yitirmiş ailelerde güç ve hiyerarşi problemleri görülmektedir. Aile içindeki alt sistemlerin birbirinden ayrılmasını sağlayan kuralların belirlediği rollerin ebeveynlerden çocuk alt sistemine aktarılması Yapısal Aile Kuramı'na göre ailede işlevselliğin varlığını yitirmeye başladığının göstergesidir (Özabacı ve Erkan, 2017; Akbaş ve Özabacı, 2019).

Gehart (2019), ebeveyn hiyerarşi türlerini şu şekilde ifade etmiştir (Boyacı, 2020):

- Duygusal bağı koruyarak sınırlarını çizebilen etkili ebeveyn,
- Çocuklarını aşırı tolerans ile yetiştiren yetersiz ebeveyn,
- Duygusal bağ kurulmadığı, aşırı kurallar ile yetiştiren katı ebeveyn.

D. Ailede İşlevsizlik

Hukuk, psikoloji, sosyoloji gibi disiplinlerin kendi bakış açısıyla sınırlarını çizdiği, tek bir tanıma sığdırılmayacak geniş bir perspektifte olan aile kavramını; Türk Medeni Kanunu'nda (TMK) yer edindiği şekilde -en dar anlamıyla- çekirdek aileye karşılık gelecek bir şekilde betimlemek mümkündür (Yenilmez vd., 2012; TMK, 2001). Sezal (1981) ise aileyi; toplumun kan yoluyla, evlat edinerek veyahut evlenmek suretiyle örgütlenmiş en küçük birimi olduğunu ifade etmektedir.

Aile üyelerinin ait oldukları kültürün bir parçası olan birtakım fonksiyonlar (işlevler), toplumla bireyler arasında harç görevi görmektedir. Kültürel çeşitliliğin tek tip aile yapısından uzaklaştırması nedeniyle, kültürün aileye yüklediği işlevselliklerde de bir farklılık oluşturmaktadır (Dönmezler, 1999). Durkheim'ın sapma kavramı; kültürün fonksiyonlarını şekillendiren normlarının ihlal edilmesine vurgu yaparak karşılığında toplumsal tepki ve dışlanma müeyyideleriyle yanıt bulunacağını ifade eden bir kavramdır (Akyayla, 2019). Dolayısıyla işlevsellik terimi "Sağlıklı olan nedir?" sorusunun, içinde bulunulan kültür ekseninde karşılığıdır. Çünkü işlevsellik kavramı alanyazında, fonksiyonlarını sağlıklı bir şekilde yerine getirebilmeyi ifade ederken başvurulan bir kavramdır. İşlevlerini yerine getiremeyen aileler kültür normlarından farklılaşmış, sapmış kabul edilir ve sağlıksız aileler olarak tanımlanırlar (Bulut, 1993).

Kimi toplumlar evlilik birliği olmaksızın kurulan aileyi normal kabul ederken, birçok toplumda çekirdek ailenin evlilik birliğiyle bir araya gelmesi

normalleştirilmiştir. Türkiye’de aynı ülke sınırları içinde bile farklılaşan normlar dikkat çekmektedir. Bazı illerinde modern/ çağdaş aile tipi şeklinde ifade olunan evlilik gerçekleşmeksizin aynı evi paylaşmak, çocuk sahibi olmak sorun yaratmazken, bazı illerinde daha çok geleneksel aile tipi denilen boşanmanın bile kötü karşılandığı aile yapıları gözlenmektedir (Kocacık, 1997).

Yapısalcı Fonksiyonel Yaklaşım’da bir ailenin sağlıklı (işlevsel) olabilmesi için 6 temel fonksiyonu yerine getirmesi beklenmektedir. Bunlar (Kır, 2006):

- Cinsel tatmini ve neslin devamlılığını sağlamak için *biyolojik işlev*,
- Sevgi, sığınma, şefkat, saygı gibi gereksinimler için *psikolojik işlev*,
- Sosyalleşme, bağlılık, sosyal statü edinme, toplumda bir yer edinme ihtiyacını karşılamak için *toplumsal işlev*,
- Dinin ve kültürün aktarılmasını sağlayan *kültürel işlev*,
- Bir üretici ve tüketici yetiştirme rehberliği için *ekonomik işlev*,
- Tüm hayatla ilgili birikimlerin aktarıldığı ilk yer olan ailenin *eğitim işlevi*dir.

Baltaş ve Baltas (1998), sağlıklı ailenin fonksiyonlarından özellikle üç işlevin önemine dikkat çekmiştir: bireylerin beslenme ihtiyacına yönelik *fizyolojik fonksiyon*; sevmeye- sevilme gibi duygusal ihtiyaçlarına karşılık gelen *psikolojik fonksiyon* ve sosyal ihtiyaçların karşılanması için *sosyolojik fonksiyonlarıdır*. Bunlar en başat gereksinimler olmakla birlikte daha birçok işlevinin olduğunu belirtmişlerdir.

Peterson ve Green (2009), sorunların aile üyelerinin birlikteliğiyle çözüldüğü aileleri işlevsel olarak betimlemekte, Bowlby ise güvenli bağlanmanın gerçekleştiği ailelere vurgu yapmaktadır (Peterson, 2009; Sevimli, 2022).

Bowen ekolünde, normal aile gelişimi tarifini alanyazına kazandırmış olduğu 8 kavramla açıklamakta ve aile aktarımıyla gelen kaygı düzeyinin etkilemediği aile üyelerinin oluşturduğu aile yapılarını ve kök aileyle iç içe geçmeden ya da duygusal kesilme yaşamadan aileden ayrılaşmayı normalize etmektedir. Sağlıklı aileye mensup üyelerin hayatlarını ailede öğrendikleri değerler doğrultusunda yönlendirip bir sonraki nesillere aktardığını ifade etmiştir (Nichols,2013; Bowen, 1976).

Stratejik Aile Terapisi’ndeki bir grup, normallik standartlarına karşı çıkmaktadır. Savunucuları, ailelerin sorun olarak geribildirimde bulunmadıkları süreç herhangi bir müdahalede bulunmamaktan yana olsalar da Haley’in grubu sınırları

netleştirilmiş hiyerarşik bir yapının sağlıklı olduğu görüşünü benimsemekteydiler (Nichols, 2013).

“Burada ve şimdi” nin, insanın biricikliğinin ve duygusal yüzleştirmenin ön planda tutulduğu Yaşantısal Aile Terapisi’nde Satir, sağlıklı ailelerde esnek ebeveyn denetimiyle çocukların kendi hallerinde kendini gerçekleştirmeye bırakılmasıyla ailenin, benlik saygısı yüksek bireylerin oluşturduğu sağlıklı yapılara evrileceğini aktarmaktadır (Tam Ekman, 2006).

Yapısal Aile Terapisi’nde, aile sisteminin alt sistemlerle ve alt sistemlerin kendi aralarındaki sınırları, hiyerarşik yapılanmaları ve bu hiyerarşik yapıda güç faktörünün nasıl konumlandığı, aile yapısında kuralların varlığı, rol dağılımları gibi faktörler etkili olmaktadır (Nazlı, 2014). Aileyi bu nosyonların çerçevesinde ele almaktadır. Dolayısıyla ailenin sağlıklı olabilmesi, bu faktörlerin aile içinde ne kadar sağlıklı işlediğiyle ilgili olmaktadır. Minuchin (1974), patolojik beş aile tipi sınıflandırması yapmıştır. Bunlar: füzyon diye de ifade edilebilen iç içe kaynaşmış aileler, fisyon yapılı kopuk aileler, erkek eşin evine bağlı olmadığı aileler, olgunlaşmamış ve ilgisiz ebeveynlerden oluşan aile tipleridir (Üstündağ, 2015).

İşlevsel olmayan ailelerin çocuklarında biyopsikososyal bağlamda birçok sorun görülmekte ve problemler ekran kullanımlarına yol açtığı bilinmektedir. Problemler ekran kullanımı da döngüsel olarak aile içi iletişim ve aileyle geçirilen vakti olumsuz etkilemektedir (Mustafaoğlu vd., 2018). Sağlıklı ailelerde ebeveynler, çocuğun desteklenmesi, onların gerek sanal ortam gerek gerçek yaşam risklerinin minimize edilmesi gibi birçok rol ve sorumluluk üstlenmektedir (Yazıcı ve Özcan, 2021). Bu sebeple işlevsel aileler, dijital ebeveynlik farkındalık düzeyleri yüksek, ebeveynler verimli kullanım ve çocuklarını sanal risklerden koruma adına daha bilinçli; olumsuz model olma ve dijital ihmal gibi konularda daha hassas olmaktadır (Manap, 2020). İşlevsel ailelerde yetişen ergenler; problem çözme, sağlıklı iletişim kurma gibi konularda daha tutarlı davranmaktadır ve ayrıca yaşam kaliteleri daha yüksek olmaktadır. Fonksiyonel olmayan aile ortamında sorunların konuşulup çözülmesi kapalı ve sağlıklı iletişim tarzları nedeniyle çok mümkün olmamaktadır (Bulut, 1993).

E. Öğrenme Kuramları

Öğrenmek insan hayatının ihtiyaçlarını karşılamak ve hayatta kalabilmek için doğumdan ölüme deneyimlediği ve birçok disiplinin önem verdiği bir kavramdır. Öğrenme kuramları ise öğrenme sürecinin nasıl gerçekleştiğini anlamak için çaba sarfeder (Fer vd., 2011). Temel Öğrenme ve Öğretme Kuramları; Davranışçı Öğrenme, Biliş Öğrenme, Yapılandırmacı Öğrenme ve Sosyal Öğrenme olarak alanyazında yer almaktadır.

1. Davranışçı Öğrenme Kuramı

1900'lü yılların başında yıldızı parlayan Davranışçı Öğrenme Kuramı, dış uyarıcı tepkilerine karşı tepki olarak betimlenen insan davranışını odağına almaktadır. Ivan Pavlov, Skinner, Watson, Tolman, Thorndike, Hull, Guthrie gibi kuram temsilcileri hayvan çalışmaları yaparak davranışın öğretme ve öğrenme üzerindeki etkilerini araştırmış ve edimsel koşullanma, klasik koşullanma yoluyla öğrenmenin gerçekleştiğini belirlemişlerdir (Avcı, 2014; Aydın, 2000). Bu isimler öğrenmeyi, dışarıdan gelen bir uyarana karşı diğerinin göstermiş olduğu tepki minvalinde ele aldıklarından U (uyaran)-T (tepki) kuramcıları olarak da bilinmektedirler. Kuramcılara göre; uyarılanlar (organizma) doğuştan hiçbir şey bilmiyor olarak doğarlar, uyarılar geldikçe koşullanırlar ve tepki vererek öğrenirler (Doğanay, 2021). Koşullanma iki farklı şekilde gerçekleşmektedir:

Klasik koşullanma: Ivan Pavlov'un bir çalışması sonucu ortaya çıkmıştır. Bu koşullanma, Pavlov'un köpekler ile gerçekleştirmiş olduğu deneyde et doğal uyarı (şartsız uyarı) beraberinde zil, ışık gibi ikinci bir uyarana (şartlı uyarı) tepki olarak salya akıtmasını yani köpeklerin şartlı uyarıyı her duyduğunda/ gördüğünde doğal uyarıya verdiği tepkiyi (şartsız refleks) aynı şekilde zile de (şartlı refleks) verme halini ifade etmektedir. Bu koşullanma neticesinde Watson'ın Küçük Albert deneyinde küçük çocuğun beyaz tüylü tüm nesnelere korkmaya başlaması gibi uyarı genellemesi durumu yaşanabilmektedir. Ayrıca aşırı koşullanma yaşanan bir durum sonucunda olumsuz bir durumla yüzleşildiğinde o durumdan kaçınma da yaşanabilmektedir, bu duruma Garcia Etkisi denilmektedir (Cherry, 2005; Eelen, 2018).

Edimsel koşullanma: Skinner'ın alanyazına kattığı pekiştireç kavramı neticesinde ortaya çıkan edimsel koşullanma, bir davranışın akabinde ödül veya ceza

ile öğrenilmesi istenilen davranışın yapılması durumunu ifade etmektedir (Aydın, 2000).

2. Bilişsel Öğrenme Kuramı

Bilişsel kuramın temsilcileri, “öğrenme gerçekleşirken bilişsel algı düzeyinde nasıl bir işleyiş gerçekleşmekte?” sorusundan yola çıkmışlardır. Kuramın önemli temsilcisi Piaget’dir.

Bilişsel kuram temsilcileri, öğrenmenin yolunun bilgiyi akılda tutabilmeden geçtiğini düşünmekte olduklarından bilinci öğrenme sürecinin içine katmaya hafızayı anlayarak başlamışlardır. Tarihte hafızanın keşfinden ilk bahseden olay Scopas olayıdır (Ashman and Conway, 1997). Simonides isimindeki bir soylunun davetine icap eden Şair Scopas’ın ikiz tanrıları övmesi üzerine Scopas’ın huzurundan kovulması, salondan çıktığı anda çatının yıkılıp herkesin ölmesi ve ölenlerin teşhisinde Scopas’ın oturdukları yerleri hatırında tutup ölenlerin kimliklerinin ortaya çıkarılmasındaki yardımının anlatıldığı bu olay hafızanın varlığını kanıtlayan ilk vaka olarak tarihe geçmiştir (Yates, 2020).

Ancak ilk hafıza çalışmaları 1850-1909 arasında yaptığı deneylerle Ebbinghaus’a aittir. Hafızayla birlikte Miller ve Bruner’in dil, kavrama, düşünme gibi kavramları keşfiyle Neisser bilgi işleme modelini tasarlamış ve bilişsel öğrenme kuramının ortaya çıkmasına öncülük etmiştir. Buna göre; duyuşsal kayıtlar aracılığıyla alınan uyaran kısa süreli hafıza ya da saklanacaksa uzun süreli hafızaya doğru yolculuğa çıkmaktadır. Sonrasında bu kayıtlar; dikkat, algı, tekrar ve kodlamaya dönüşerek öğrenme gerçekleştirilir. Algı duyu organlarınca tanınan uyarının bilişte anlamlandırılmasının ürünüdür (Yüksel, 2013).

3. Yapılandırmacı Öğrenme Kuramı

Kişilerin daha önceki öğrenimlerini ve şemalarını anlamsal ilişkiler kurarak yeni bilgilerle köprü oluşturup bütünleştirilmiş bir bilgi elde etme süreci Yapılandırmacı Öğrenme Kuramı’nın temelini oluşturmaktadır (Akgün ve Aydın, 2009). Öğrenme bilişsel düzeyde çevre iletişimiyle kendini tazelemektedir. Kuramın temsilcileri pozitivist bilim (nesnelci) anlayışından ziyade öznelci anlayışı savunurlar (Gür, 2006).

Bu kuramda en dikkat çeken şey bireyin öğrenmede aktif bulunma sürecidir. Öğrenme süreci; kişide var olan anlamın öğrenmeye aktif bir şekilde katılımıyla, bireysel çaba ve/veya sosyal etkileşim vasıtasıyla başkalarının deneyimlerinden

yararlanmak suretiyle anlamın değiştirilmesi ve yeni bir anlamın oluşturup eski bilgilerle bütünleştirilmesi şeklinde özetlenebilir. Dolayısıyla öğrenme ancak eski bilginin durumu çerçevesinde anlamlandırılır ve gerçekleştirilir.

Vygotsky yapılandırmacılığın sosyal yönüne vurgu yaparak eğitimde “diğerleri”nin rolünün altını çizmiş ve *sosyal yapılandırmacılığın* temsilcisi olmuştur. Von Glasersfeld ise, bireyin aktif katılımının bilgiyi oluşturmada ve bilişin anlam oluşturmada önem arz ettiğini savunan *radikal yapılandırmacılığın* temsilcisidir. Autopoietic kavramı perspektifinde öğrenmeyi ele alan siberetik yapılandırmacılığın savunucuları, dışarıdan hiçbir çevresel etki almaksızın etki ve tepkinin sinir sisteminde gerçekleştiğini düşünmektedirler (Arslan, 2007). Bilişsel Yapılandırmacı Kuramı'nın savunucuları da eski bilgi ile yenilerinin arasında bir denge oluşturularak öğrenmenin gerçekleştiğini savunmaktadırlar (Duman, 2008).

4. Sosyal Öğrenme Kuramı

1947 yılında Rotter ile gündeme gelen Sosyal Öğrenme Kuramı, Dewey'in insanların birbirlerinden öğrendiklerini savunan görüşünden etkilenerek ortaya çıkmış, 1925'te Kanada'da dünyaya gelmiş ünlü psikolog Albert Bandura'nın alanyazına kattığı *gözlem yoluyla öğrenme* kavramıyla bugünkü halinin almıştır (Ateş ve Çalışkan, 2023). Bandura, öğrenmenin sosyal ortamda ve diğerlerini gözlemleyerek gerçekleştiğini savunmaktadır (Cüceloğlu, 2006).

Rutledge (2000), kuramın temelini 3 prensiple çerçevlendirmiştir:

1. Davranış ve sonuçları gözlemlenir.
2. Davranışta bir değişim şartı yoktur.
3. Pekiştireçler gibi kuramın temel kavramlarının bazılarında da görüldüğü gibi bilişsellik önem arz eder.
4. Diğer bilişsel ve davranışçı kuramlarla birbirinden ayrı değil, bağlıdır (Bayrakçı, 2013).

Skinner gibi davranışçılar, davranışçı ekol savunucularının çoğunun, öğrenmenin hayvan davranışlarından farkını ortaya koymadaki yetersizliklerine karşın insanların sosyal bir hayvan olduğu ve bir takım çevresel dış uyaranlar vasıtasıyla da öğrenebildiklerini görmezden gelememişlerdir. Sosyal öğrenme kuramcıları da davranışçı yaklaşımın insanı sosyal bir canlı olarak kabul etmeyen tutumunu

eleştirmektedir. Sosyal kuramcılar insanları, kendi çevresini seçebilen ve onların davranışlarını ve davranışlarının sonuçlarını gözlemleyerek ve pekiştireçler ve cezalarla davranışı öğrenen, taklit edebilen kendi hayatında aktif rol üstlenen olarak betimlemektedir (Bayrakçı, 2013). Özellikle çocuklar ve ergenler model alınan birinin davranışlarını ve tutumlarını kendilerine taklit yoluyla kopyalayarak bir görünüm, kimlik elde etmeye çalışmakta ve bunu yaparken kötü davranışlarını da kendilerine kopyalayabilmektedir (Gönül,2023).

Thorndike’ın gözlem yoluyla öğrenmeyle ilgili birçok başarısız deney girişimi olmuştur. Deneyimli ve deneyimsiz iki ayrı kedinin kutudan kaçmalarını sağlayacak şekilde kurulan ve deneyimsiz olanın gözlem yoluyla deneyim kazanması ile sonuçlanan deneyiyle ünlüdür. Thorndike, Bandura ve Piaget’den taklidin öğrenmenin bir parçası olması konusunda ayrılmakta, konuyu onlar gibi yalnızca bilişsel perspektifle açıklamamaktadır. Ancak Skinner gibi bilişselliği devre dışı bırakıp, öğrenmeyi sadece taklitle açıklanmasına da sıcak bakmamakta ve kendini ikisinin ortasında konumlandırmaktadır (Kan, 2014).

F. Dijitalizm

1. Dijitalleşme Kavramı ve Dijitalleşme Süreci

Dijital çağ “Dünya dijitalleşmektedir, dijital dünyalaşmaktadır.” ifadesiyle net şekilde betimlenebilir (Aksu, 2019). Kısaca dijitalleşme, “1”-“0” kodlarının çağ değiştirmesidir. Dijitalleşmenin doğum anı, bilgi toplumundan bilgi teknolojisine geçişi sağlayan internet ağının bulunmasıyla gerçekleşmiş olarak genel kabul görmektedir (Karabulut, 2015). İnternet ise ilk kez 90’lı yıllarda tarih sahnesinde kendini göstermeye başlamıştır. Bireylerin pasif kullanıcı olduğu o yıllar Web 1.0; sosyal medya aktörlerinin yayılmaya başlamasıyla aktif kullanıcı hale dönüşümü Web 2.0 ve yapay zekâların katılımıyla Web 3.0 dönemi başlamıştır (Kapan ve Üncel, 2020).

Dijital yerliler, Web 1.0 çağının doğduğu andan itibaren içinde olanlar; dijital göçmenler ise Web 1.0 çağını yirmili yaşlarında rastlayan bireylerdir (Prensky, 2001). Üçüncü bir grup ise dijital melezlerdir. Bu grup dijital yerliler ve dijital göçmenler arasındaki yaş farkı ve çağ farkından kaynaklı olan boşluğu doldururlar. Dijital göçmenler gibi birtakım eski alışkanlıklarını bırakmada zorluk yaşayan dijital

melezler, dijital yerliler gibi kendilerini değişime her an hazır ve kabullenici, uyum sağlayıcı hissetmektedirler (Karabulut, 2015).

Bu iki nesil arasındaki fark toplumlarda gerek eğitim müfredatına teknoloji derslerinin eklenmesiyle (Arabacı ve Polat, 2013) gerek yaygın eğitim kurumları vasıtasıyla gerek yine bizzat teknolojinin iştirakleri olan çevrimiçi derslerle kapatılmaya çalışılmıştır.

1. Dijitalleşmenin Avantajları ve Dezavantajları

Dijital ortamlar, özellikle ie kapanıklık yaşıyan ve narsist kişilerde istedikleri kişiliği oynama şansı tanınması açısından önem arz etmektedir (Aręın,2019; Koca ve Tunca, 2020). Özellikle narsistlerin; tanınma, eğlence, bilgi edinme, olumsuz hislerini yansıtırma, sosyal ve sevgi ihtiyaçlarının giderilmesi amacıyla sosyal medya kullandıkları araştırma sonuçlarına yansımaktadır (Aręın, 2019). Çetin ve Ceyhan (2014), gençlerin büyük çoğunluğunun internette iletişim becerilerini geliştirmek için öz kimliklerinin dışında daha zeki, utangaç gibi hayali farklı kimliklerin rolüne bürünerek var olduğunu ifade etmektedir. Koca ve Tunca (2020), gençlerin internet kullanım amaçlarını; günlük sorunlarıyla baş etmede güçlük yaşıyan ergenlerin gerçek dünyadan kaçışı, diğer insanlarla iletişim kurmak ve bununla beraber eğlence, müzik, eğitim, spor gibi vakit geçirici başlıklar ve araştırma yapmak, bağımlılık gibi toplam 10 tema altında toplanabileceğini söylemektedirler (Koca ve Tunca, 2020).

Akbulut vd. (2010) yaptığı çalışmada dijitalizmle ilgili kavramlardan olan siber zorbalık ile bireylerin cinsiyet, medeni durum, gelir durumları gibi demografik unsurlarının ve kullanım sıklığı ve amacı gibi ekran alışkanlıklarının ilişkili parametreler olduğunu altını çizmiştir (Akbulut vd., 2010).

Dijitalleşme birtakım avantajları beraberinde getirmektedir.

- Yer ve zaman sınırı olmaksızın, çok kısa sürede ve düşük maliyete dosya aktarımı sağlayıp işlerin yürütülmesini hızlandırarak zaman ve maliyet tasarrufu sağlamaktadır (Şentürk, 2013)
- Web 2.0 teknolojisinin gelişmesi karşılıklı etkileşime olanak sağlayarak sosyal medya unsurlarını insan yaşamının önemli bir parçası haline dönüştürmüş ve dünyaya açılan bir kapı, her an ulaşılabilir hale gelmiştir (Koca ve Tunca, 2020).

- Arz edilen ürün ve hizmetler hem içerikleri gereği hem zaman maliyetini düşürerek bireylere fayda sağlamaktadır. Ayrıca gerek video- müzik, gerek dijital oyunlar gerek sosyal medya ile bireylerin hayatlarına keyif ve eğlence katmaktadır (Koca ve Tunca, 2020).
- Wartella ve Jennings (2000) yaptığı çalışmada, okul ortamında bilgisayar kullanmanın sosyal ilişkiler ve sosyal statü açısından önemli olduğu sonucuna erişmiştir (Wartella and Jennings, 2000).

Dijitalleşmenin bireyler üzerinde olumsuz etkileri ise;

- İnternette kalabilmek adına yalan söyleme davranışlarında artış gözlemlenmektedir (Koca ve Tunca, 2020).
- Dijital ortam özellikle çocuklar için birtakım riskler barındır. Livingstone ve Haddon (2008) bu riskleri 4 başlıkta toparlamıştır. Bunlar: internette karşılaştıkları içeriklerle ilgili riskler, bağlantı kurdukları kişilerle ilgili riskler, gizlilikle ilgili riskler ve ticari risklerdir (Livingstone and Haddon, 2008).
- Fernandes ve ark. (2020), gençlerle yaptığı araştırmada problemli kullanım gösteren katılımcılarda depresyon, uyku bozuklukları ve yüksek kaygı bozuklukları görüldüğünü ifade etmiştir (Fernandes vd., 2020).

2. Dijitalleşme ve Çocuk

Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin (ÇHS) 1. Maddesinde ve Türk Ceza Kanunu'nun (TCK) 6/b maddesinde yer alan ifadeden yola çıkarak Türkiye Cumhuriyeti yasalarınca pubertenin başlamış olması dikkate alınmaksızın 18 yaşını doldurmamış her gerçek kişi bir çocuktur (TCK, 2004; TBMM, 2001).

Çocukların oyun ihtiyacı 2 aylıktan başlayıp 7-8 yaşa kadar sürmekte ondan sonra azalmaktadır (Buehler and Hetzer, 2022). Günümüzde dijitalleşme sonucu sokağın önemini yitirmesiyle çocuklar oyun ihtiyacını dijital ortamlarda gidermek durumunda kalmaktadır. Dijital ortamlarda en çok korunma gereksinimi duyulan grup olan çocukların internet kullanımı ile birtakım riskler aldıkları bilinmektedir. Bu riskleri Yaman vd (2017); birtakım uygunsuz içerik maruziyetleri, kişisel bilgilerin kaybı, özellikle büyük yaş gruplarıyla uygunsuz iletişim ve tehdit, korku, utandırma gibi yollarla yapılan siber zorbalıklar olarak sıralamaktadır.

Çift yönlü uyarana sahip televizyon, çocukların bebekliklerinden itibaren ilk tanıştıkları görsel medya araçlarındandır. Renkler ve seslerin cazibesi bebeklerin dikkatini buraya kanalize etmelerine neden olmaktadır (Akkuş vd., 2015). Çağltay vd. (2014), EU Kids projesinin bir parçası olarak sürdürdükleri bir çalışmada 9- 16 yaş aralığında 23 ülkeden 23 bin kişinin ve Türkiye’den 1018 kişinin katılım göstermiş olduğu araştırmada; çocukların %15,2’si internetle ilk tanışmalarının 10 yaşında gerçekleştiğini, Türkiye’deki çocukların %44’ünün interneti iletişim amacıyla kullanırken Avrupa’da bu sayı %60’ lara çıktığı tespit edilmiştir. Ayrıca internet iletişim araçları çoğaldıkça ve çeşitlendikçe çocukların internet kullanımının dolayısıyla karşılaştıkları risklerin de artma ihtimalinin altını çizmektedir (Karakuş vd., 2014).

Amerikan Pediatri Akademisi (AAPC, 2001), ekran kullanım sıklığı ve yaş ortalamaları açısından birtakım önerilerde bulunmaktadır. 0-3 yaş grubunun ekran kullanmamasını önermekle birlikte, 3-6 yaş aralığının 20-30 dakika; 6-9 yaş ve 9-12 yaş aralıklarındaki her bir yaş grubunda minimum ve maksimum ekran sürelerini 20 dk arttırabileceklerini ve 12 yaş üzeri kullanıcılar için 120 dakikaya kadar ekran kullanımının müsaade edilebilir olduğunu belirtmiştir

Serge Tisseron’un 3-6-9-12 isimli metodunda da buna benzer ifadeler yer almaktadır: 3 yaştan önce ekran maruziyetinin engellenmesi gerektiğini, 6 yaşa kadar hiçbir şekilde bir telefon sahibi olmaması gerektiği, 9 yaşında ebeveynlerin denetimi eşliğinde internet kullanmalarına müsaade edilebilir olduğu ve 12 yaş öncesi bir sosyal medya hesaplarının olmaması gerektiğini ifade etmektedir (Tisseron, 2013).

Young (1997), aile ortamında birtakım sorunlarla ilgisiz bırakılan, ihmal edilen çocukların internet bağımlılığı konusunda daha dezavantajlı durumda olduklarını belirtmektedir. Ailenin düşük sosyo ekonomik durum, aile işlevselliğinin bozulması, aile birliğinin bozulması, rol model olan ebeveynin problemli ekran kullanımı ve aile ortamındaki şiddet de çocukların interneti bir kaçış olarak görmesine neden olmaktadır (Kim vd., 2018).

3. Dijital Ebeveynlik

Dijital dünyanın doğuşu ebeveynlere yeni rol ve sorumlulukları beraberinde getirmiştir. Bunlardan önemli bir payı; interneti aktif olarak kullanmanın bir tarifi olan dijital vatandaşlık terimini, ebeveynin karşılıyor olması ve çocuklarını da bu yönde

yönlendiriyor olmasıdır. Dijital vatandaşlık şu 9 bileşenden oluşmaktadır (Ribble, 2015):

- Dijital ortamda iletişim kurabilmek,
- Dijital okuryazar olmak,
- Bütçesi elverdiğince dijital erişim ağını genişletmek,
- Dijital ticaret yapabilmek,
- Dijital hak ve hukukunun bilincinde olmak,
- Dijital etik hakkında bilgi sahibi olmak ve etik davranmak,
- Gizlilik ve güvenlik konularında bilgi sahibi olmak ve uygulayabilmek,
- Dijital sağlık hizmetlerini kullanabilmektir.

İlk defa Rode'un (2009) dile getirdiği dijital ebeveyn kavramı, dijitalleşen dünyanın ebeveynlere yüklediği sorumluluk ve rolleri ifade etmektedir ve kavramın "dijital ebeveynlik", "çevrimiçi ebeveynlik" gibi farklı kullanımları mevcuttur (Manap, 2020).

Yurdakul vd. 'un (2013) dijital ebeveynlik tanımına göre; dijital dünyanın sunmuş olduğu risk ve faydaları doğru yönetebilen ve dijital haklarını bilerek çocuğuna rehberlik edebilen, verimli kullanma konusunda rol model olan kişilerdir ve dijital farkındalık, yenilikçilik, farkında olma, kontrol ve etik gibi birtakım rolleri vardır (Yurdakul vd., 2013). Dijital ebeveynin dijital dünyada kendi rol ve sorumlulukları dışında ebeveyn- çocuk ekseninde de birtakım sorumlulukları vardır. Bunlar dijital ebeveynlik farkındalığının dört alt boyutuyla toplanabilmektedir (Manap ve Durmuş, 2020):

- Dijital ihmal,
- Risklerden koruma,
- Olumsuz rol model olma,
- Verimli kullanım.

Dijital farkındalığı düşük olan ebeveynler, risklerle mücadele konusunda da yetersiz olduklarından çocukların internet kullanımını denetleme yolları hakkında bilgi sahibi değildirler. Ebeveynlerin tamamen yasaklayıcı tutum takınmaları veya

kontrollü kullanıma izin vermesi veyahut geçmiş bağlantılarını takip etmeleri çocuk ve gençlerin rahatsız olmasına neden olmakta ve bundan dolayı yardıma ihtiyaçları olduğunda ebeveynleri yerine akranlarına söylemeyi tercih etmektedirler (Yaman vd., 2019).

İşlevsel ailelerden; ebeveynin olumsuz model olmaması, ebeveynin işleri olduğunda çocuğun ekran kullanım izinlerinin gevşetilmek suretiyle dijital ihmalin söz konusu olmaması, çocukların internetin risklerinden ebeveynleri tarafından korunması ve internetin fayda sağlayacak unsurlarından yararlandırılması sağlanarak verimli kullanım sağlanması beklenmektedir (Manap ve Durmuş, 2021).

5. Problemlili Medya Kullanımı

Bireylerin internette geçirdikleri zaman baz alınarak bir takım yoksunluk belirtilerinin eklenmesiyle ve hayatlarında sosyal, akademik gibi birçok alanın olumsuz etkilenmesi sonucu oluşan örüntüler neticesinde Goldberg “internet bağımlılığı” nosyonunu alanyazına katmıştır ve daha sonra Young, “internet bağımlılığı hastalığı” terimiyle önemini daha da vurgulamıştır (Goldberg, 1996; Young, 1996). Bunun akabinde sürdürülen araştırmalar bu ve buna benzer belirtilere daha farklı isimler kullanmaya başlamışlardır. 2002 yılında ilk kez Caplan “problemlili internet kullanımı” ve Davis ve ark. (2002) “patolojik internet kullanımı” terimiyle ifade etmeye çalışmışlardır (Caplan, 2002; Davis at al., 2002). Caplan (2003), bu ifadeyi süre sınırlandırmasında başarısız olan ve yoğun kullanım sonucu aileleriyle ve sosyal çevreleriyle sorunlar yaşayan kişileri tanımlamak için kullanmıştır (Caplan, 2003). Davis (2001) ise aynı durumu tanımlamak üzere kullandığı patolojik internet kullanımı nosyonunu iki alt başlığa ayırmış ve internetin sunduğu değişik alternatiflerin hangisinde vakit geçirdiği çok önemli olmaksızın, amaçsız çevrimiçi olma halini *genel patolojik internet kullanımı*; dijital oyun, sosyal medya, video izlemek/ içerik oluşturmak gibi alternatiflerin birinde çevrimiçi zaman geçirmeyi *özgül patolojik internet kullanımı* olarak ifade etmiştir (Davis, 2001). İnternet bağımlılığı ilk kez konuşulmaya başlandığı 90’lı yılların sonunda çok sık, aşırı kullanımın karşılığı haftalık 40- 80 saat olarak belirlenmiştir (Young, 1997). Daha sonraları Young tarafından DSM-IV alt kategorilerinden “Madde ile İlişkili Olmayan Bozukluklar” bölümü altındaki tek davranışsal bağımlılık türü olan “Kumar Bağımlılığı” başlığının ölçütlerini baz alarak 8 maddelik bir tanı ölçütü oluşturmuş ve DSM- V'te kendine yer bulmuştur (Arisoy, 2009). Bir başka model olan Ying’in

nöropsikolojik modelinin tanı kriterleri dikkate alındığında dijital ortamlarda kendini daha kolay var edebilen, yoksunluğunda kendini depresif hisseden ve kullanım sıklığı hakkında yalan söyleyen kişilerde en az 1 tanesi mevcutsa bile problemlerini internet kullanımından bahsetmek gerektiğini ifade etmektedir (Avşar Arık, 2018).

Gerçeklik ile dijital dünya arasında bireyin çeliştiği varlık krizini ifade eden Mouse Krizi terimi, dijital dünyanın insanı özüne uzaklaştıran ve gerçekliği kuşatıcı etkisine vurgu yapmaktadır (Yeşilmen, 2019). Gençlerle yapılan bir çalışmada Öztapak (2018), internetin yokluğunun gençler için yoksunluk belirtileri ve depresyona sebep olabileceği ancak yokluğuyla oluşan boşluğu sağlıklı iletişim kurarak, daha çok etkinliklere katılma fırsatı sağlayarak ve akademik başarılarında yükselme gayesi göstererek değerlendirebileceklerini belirtmektedir (Öztapak, 2018). Koca ve Tunca (2020) ise internetin yokluğunda kendini gösteren duyu ve davranış değişikliklerini 17 temada değerlendirmektedir. Bunların en dikkat çekenlerinin; kısıtlanmaya tepki göstermek, odaya kapanmak, uyku halinde artış gibi davranışsal semptomlar olduklarını ifade etmektedir.

III. ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ

A. Araştırma Modeli

Araştırma evrenini İstanbul'da yaşayan 1-18 yaş çocuğu olan ebeveynler oluşturmaktadır. Örneklem olasılığa dayanmayan örneklem seçme yöntemlerinden biri olan kolay örnekleme yöntemiyle elde edilmiştir. Çalışmada veri toplamak için nicel araştırma yöntemlerinden anket yöntemi kullanılmış olup, sorular Google Form'da düzenlenmiştir. "Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeği", "Problemlili Medya Kullanımı Ölçeği (Çocuklarda Ekran Bağımlılığı Ebeveyn Formu)" ve "Algılanan Aile İşlevselliği Ölçeği" için 5'li likert ölçeği kullanılmaktadır. Veriler çevrimiçi ortamda toplanmıştır. İlişkisel tarama modelinden yararlanılmıştır. İlişkisel tarama modeli: İki ya da daha fazla değişkenin aralarındaki ilişkinin tespiti için kullanılan bir modeldir. Dijital ebeveynlik farkındalığının algılanan aile işlevselliği ve çocuklardaki problemlili medya kullanımıyla ilişkili olup olmadığını incelemek adına Spearman Korelasyon Testi; Dijital Ebeveynlik Farkındalık Düzeylerinin, Algılanan Ailelerin İşlevselliğinin ve Çocukların Problemlili Medya Kullanımının demografik bilgilerle anlamlı bir farklılık oluşturup oluşturmadığını test etmek için parametrik olmayan testlere (Mann Whitney U ve Kruskal Wallis H Analizleri) başvurulmuştur. Araştırmaya ait veriler IBM SPSS Statistics 28.0 programında analiz edilmiştir. "Ailelerin işlevselliği ile ebeveynlerin dijital farkındalık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki vardır" ve "dijital ebeveynlerin farkındalıkları ve aile işlevsellikleri ile çocuklarının ekran bağımlılıkları arasında anlamlı bir ilişki vardır" çift yönlü hipotezlerinin araştırmada sınanmıştır.

B. Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Araştırmaya 305 ebeveyn katılım göstermiştir. İstanbul'da ikamet etmeyen ve 1-18 yaş çocuğu olmayan katılımcılar kayıp veri olarak kabul edilmiş ve analiz dışı bırakılmıştır. Bulgular 1-18 yaş çocuğa sahip İstanbul'da ikamet eden 250 ebeveynin anket değerlendirmesi sonucunda elde edilmiştir. Comrey ve Lee (1992) araştırmada

kullanılacak örneklem için 50 kişinin yetersiz; 100 kişinin ortalama; 200 kişinin iyi; 300 kişinin çok iyi olduğunu ifade etmektedir.

C. Veri Toplama Araçları

Veriler, kolay örnekleme yöntemiyle seçilmiş kişilere nicel veri toplama yöntemi olan anket kullanılarak elde edilmiştir. Anket soruları 17 maddelik “Kişisel Bilgi Formu” kısmı, 18 maddelik “Dijital Ebeveynlik Farkındalık Düzeyi Ölçeği”, 9 maddelik “Problemlili Medya Kullanım Ölçeği” ve 32 maddelik “Algılanan Aile İşlevselliği Ölçeği” olmak üzere toplam 74 sorudan oluşmaktadır.

1. Kişisel Bilgi Formu

Bu bölümde araştırmanın katılımcılarına; kendileri ve çocukları hakkında demografik bilgilerini ve ekran alışkanlıklarını kapsayan 17 soru sorulmuştur. Sorular çoktan seçmeli ve açık uçlu olacak şekilde tasarlanmıştır.

2. Dijital Ebeveynlik Farkındalık Düzeyi Ölçeği

Manap ve Durmuş (2020) tarafından 5’li likert ölçeği şeklinde hazırlanmış; “Dijital İhmal”, “Verimli Kullanım”, “Olumsuz Model Olma”, “Risklerden Koruma” şeklinde dört alt boyuttan oluşan 18 soruluk bir ölçektir. Her alt boyut kendi içinde 4 ile 20 puan arasında değerlendirilmektedir.

Çalışma güvenilirliği Cronbach Alpha Analizi ile test edilmiş olup analiz sonucunda $\alpha = 0,795$ bulunmuştur. Buna ek olarak “Olumsuz Model Olma” alt boyutu $\alpha = 0,640$, “Dijital İhmal” alt boyutu $\alpha = 0,751$, “Verimli Kullanım” alt boyutu $\alpha = 0,651$ ve “Risklerden Koruma” alt boyutu $\alpha = 0,641$ olarak güvenilirlikleri tespit edilmiştir. Alanyazında Cronbach değeri için $0,60 \leq \alpha \leq 0,80$ gayet güvenilir olarak değerlendirilmektedir (George ve Mallery, 2010).

3. Problemlili Medya Kullanım Ölçeği

Domoff ve ark (2017) tarafından 4-11 yaş aralığı baz alınarak hazırlanan uzun formunda 27 soru, kısa formunda 9 soru bulunan ölçek, Furuncu ve Öztürk (2020) tarafından 324 ebeveyne uygulanarak geçerlilik ve güvenilirlik testleri yapıлып Türkçeye uyarlanmış 5’li likert tipi bir ölçektir. Bu çalışmada 9 soruluk kısa formu kullanılmıştır. Her sorudan en az 1 en fazla 5 puan alınabilmekte dolayısıyla kısa formu 9 ile 45 puanları arasında değerlendirilmektedir. Puan yükseldikçe problemlili ekran kullanımının şiddetinin arttığı kabul edilmektedir.

Çalışmada güvenilirliği ölçmek için Cronbach Alpha Güvenilirlik Analizi yapılmış olup $\alpha = 0,902$ bulunmuştur. Alanyazında Cronbach değeri $0,80 \leq \alpha \leq 1,00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilir kabul edilmektedir (George ve Mallery, 2010).

4. Algılanan Aile İşlevselliği Ölçeği

Özabacı ve Körük (2021) tarafından Türk Kültürü baz alınarak hazırlanan maddelerin 180 örnekleme üzerinde geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmak suretiyle Türkçeye uyarlanmış bir ölçek olup “Aile İçi İletişim ve Olumlu Duygulanım” alt boyutuna ait 18, “Çatışma ve Olumsuz Duygular” alt boyutuna ait 8, “Kurallar” ve “Sınırlar” alt boyutlarına ait üçer madde olmak üzere toplamda 32 madden oluşmakta ve her alt boyut kendi içinde değerlendirilmektedir.

Yapılan Cronbach Analizinde $\alpha = 0,784$ bulunmuş ve güvenilir kabul görmektedir. Alt boyutları için güvenilirlik değerleri; “Aile İçi İletişim ve Olumlu Duygulanım” alt boyutuna ait güvenilirlik değeri $\alpha = 0,966$, “Çatışma ve Olumsuz Duygular” alt boyutuna ait güvenilirlik değeri $\alpha = 0,837$, “Kurallar” alt boyutu için $\alpha = 0,152$ ve “Sınırlar” alt boyutu için $\alpha = 0,555$ olarak tespit edilmiştir. Kurallar alt boyutuna ait katsayılar düşük gözlense de ölçeğin toplam güvenilirliğinin yüksek olması sebebiyle ölçeğin genel güvenilirlik düzeyini düşürmeyeceği yönünde değerlendirilmiştir.

IV.ARAŞTIRMADAN ELDE EDİLEN BULGULAR

A. Demografik Bilgilerle İlgili Bulgular

Araştırmaya 305 ebeveyn katılım göstermiştir. İstanbul'da ikamet etmeyen ve 1-18 yaş çocuğu olmayan katılımcılar kayıp veri olarak kabul edilmiş ve analiz dışı bırakılmıştır. Bulgular 1-18 yaş çocuğa sahip İstanbul'da ikamet eden 250 ebeveynin anket değerlendirmesi sonucunda elde edilmiştir. Bu bölümde ebeveynlere ve 1-18 yaş aralığındaki çocuklarına ait demografik bilgiler yer almaktadır.

1. Ebeveynlere Ait Demografik Bilgiler

Katılımcıların betimleyici bulguları bu bölümde yer almaktadır. Ankete katılım gösteren ebeveynlerin cinsiyet dağılımı Çizelge 1'de gösterilmektedir.

Çizelge 1 Katılımcıların Cinsiyetlerinin Frekans Değerleri ve Yüzdeler Payları

Ebeveyn Cinsiyeti	Sıklık	Yüzde
Kadın	212	84,8
Erkek	38	15,2
Toplam	250	100,0

Frekans- Yüzde Çizelgesi değerlendirildiğinde; çalışmaya katılım sağlayan 250 ebeveynin %84,8'ini kadınlar (212 kişi); %15,2'sini ise erkekler (38 kişi) oluşturmaktadır. Çizelge 2'de ise ebeveynlerin yaş aralıklarının sıklıkları ve yüzdeler dağılımlarına yer verilmiştir.

Çizelge 2 Katılımcıların Yaş Grubunun Frekans Değerleri ve Yüzdeler Payları

Yaş Grubu	Sıklık	Yüzde
20-29	24	9,6
30-39	151	60,4
40-49	70	28,0
50-59	5	2,0
Toplam	250	100,0

Çizelge 2'ye göre 250 ebeveynin %60,4'üne karşılık gelen 151 kişi 30-39 yaş aralığında; %28'ine denk gelen 70 kişi 40-49 yaş aralığındadır. 20-29 yaş aralığında olan ebeveynler örneklem grubunun %9,6'sını (24 kişi) ve 50- 59 yaş aralığındaki ebeveynler %2'sini (5 kişi) oluşturmaktadır.

Çizelge 3 Ebeveynlerin Eğitim Durumunun Frekans Değerleri ve Yüzdeler Payları

Eğitim Düzeyleri	Sıklık	Yüzde
İlkokul	21	8,4
Ortaokul	20	8,0
Lise	76	30,4
Lisans	112	44,8
Yüksek Lisans	19	7,6
Doktora	2	0,8
Toplam	250	100,0

Çizelge 3'te yer alan 250 ebeveynin eğitim düzeyine ilişkin bilgileri şu şekildedir: %44,8 lisans (112 kişi), %30,4 lise (76 kişi), %8,4 ilkokul mezunu (21 kişi), %8,0 ortaokul (20 kişi), %7,6 yüksek lisans (19 kişi) ve %0,8 doktora (2 kişi) mezunudur. En yüksek katılımcı lisans grubuna, en az katılımcı da doktora grubuna ait olduğu görülmektedir.

Ebeveynlerin iş durumlarının sıklık ve yüzdeler payları Çizelge 4'te yer almaktadır.

Çizelge 4 Ebeveynlerin Çalışma Durumunun Frekans Değerleri ve Yüzdeler Payları

Çalışma Durumları	Sıklık	Yüzde
İşsiz	137	54,8
Yarı Zamanlı	21	8,4
Kamuda Tam Zamanlı	34	13,6
Özel Sektör Tam Zamanlı	58	23,2
Toplam	250	100,0

Çizelge 4'teki bulgularda yer alan ebeveynlerin çalışma hayatlarındaki durumları dikkate alındığında yüzdeler payı en yüksekte en düşüğe olacak şekilde sıralanışı şu şekildedir: Katılımcıların %54,8'i (137 kişi) çalışmadıklarını, %23,2'si (58 kişi) tam zamanlı olarak özel sektörde çalıştıklarını, %13,6'sı (34 kişi) tam zamanlı olarak kamuda çalıştıklarını ve %8,4'ü (21 kişi) yarı zamanlı çalıştıklarını bildirdikleri görülmektedir.

1 Temmuz 2022 itibariyle asgari ücret 5.500 TL, 4 kişilik bir ailenin aylık sınırı 6.840 TL'dir. Çizelge 5'te asgari ücret ve aylık sınırları baz alınarak katılımcıların frekans değerleri ve buna karşılık gelen toplam katılımcılar arasındaki yüzdeler payları gösterilmektedir.

Çizelge 5 Haneye Giren Ortalama Gelirin Frekans Değerleri ve Yüzdeler Payları

Gelir Aralığı	Sıklık	Yüzde
0-5.500 TL	38	15,2
5.501 TL- 6.839 TL	57	22,8
6.840 TL ve Üzeri	155	62,0
Toplam	250	100,0

Çizelge 5'te görüldüğü üzere; asgari ücret düzeyinde bir gelire sahip olan hane sayısı katılımcıların %15,2'sini (38 kişi) oluşturmaktadır. Katılımcılar arasında bu

grup, en az yüzdelik dilime sahiptir. 4 kişilik bir ailenin açlık sınırı olan 6.840 TL'nin altında ancak asgari ücretten yüksek bir gelire sahip hane sayısı %38 (95 kişi) ve açlık sınırının üzerinde yaşayan hane sayısı %62,0 (155 kişi) olarak belirlenmiştir. Katılımcıların çoğunun asgari ücretin ve açlık sınırının üzerinde bir gelire sahip olduğu görülmektedir.

Katılımcıların ailede beraber yaşadıkları kişilere göre sıklık değerlerine ve yüzdelik dağılımlarına izelge 6'da yer verilmiştir.

Çizelge 6 Aile yelerinin Frekans Değerleri ve Yüzdelik Payları

Aile yeleri	Sıklık	Yüzde
Sadece Anne ve ocuklar	10	4,0
Sadece Baba ve ocuklar	2	0,8
Tek ebeveyn, ocuklar, Kök Anne ve/veya Baba	8	3,2
Tek ebeveyn, çocuklar ve Yakın Akraba	3	1,2
Anne, Baba, ocuk(lar)	210	84,0
Anne, Baba, ocuk(lar), Kök Anne ve/veya Baba	16	6,4
Anne, Baba, ocuklar, Yakın Akraba	1	0,4
Toplam	250	100,0

Çizelge 6 dikkate alındığında; katılımcıların %9,2'sini (23 ebeveyn) tek ebeveynli aileler oluşturmakta ve bunların %4,4' (11 ebeveyn) yanında bir kök aile yesi ya da yakın akrabasıyla evi paylaşmakta olduğu görülmektedir. Geriye kalan katılımcıların %84,0 ' (210 ebeveyn) ekirdek aileye sahip olduklarını ve %6,8'i (17 ebeveyn) geniş aileye mensup olduklarını ifade etmiştir.

Ebeveynlerin sahip oldukları ocuk sayısının frekans değerleri ve katılımcı yüzdeleri izelge 7'de gösterilmektedir.

Çizelge 7 Ebeveynlerin Çocuk Sayısının Frekans Değerleri ve Yüzdeler Payları

Çocuk Sayısı	Sıklık	Yüzde
1	75	30,0
2	119	47,6
3	42	16,8
4	11	4,4
5	3	1,2
Toplam	250	100,0

Çizelge 7'ye göre; katılımcıların %30'unun (75 kişi) 1, %47,6 'sının (119 kişi) 2, %16,8'inin (42 kişi) 3, %4,4'ünün (11 kişi) 4 ve %1,2'sinin (3 kişi) 5 çocuğu olduğu görülmektedir. Çocuk sayıları dikkate alındığında katılımcı profilinin en çok 2 çocuklu ebeveynlerin oluşturduğunu ve yüzdeler değerleri baz alınarak sıralanışı; tek çocuklu ebeveynler, 3 çocuklu ebeveynler, 4 çocuklu ebeveynler ve 5 çocuklu ebeveynler olacak şekilde olduğu görülmektedir.

2. Çocuklara Ait Demografik Bilgiler

Bu bölümde ekrana en çok vakit ayıran çocukların yaş ortalamaları ve cinsiyetlerinin sıklık ve yüzdelerine ve ayrıca aile içindeki çocuk sıralamasındaki konumlarına yer verilmiştir.

Çalışmaya katılan 250 ebeveynin ekrana en çok vakit ayıran çocuklarının yaş ortalamalarına göre frekans değerleri ve yüzdeler değerleri Çizelge 8'de yer almaktadır.

Çizelge 8 Çocukların Yaş Ortalamasının Frekans Değerleri ve Yüzdeler Payları

Çocukların Yaş Ortalaması	Sıklık	Yüzde
1-3 Yaş	17	6,8
4-6 Yaş	69	27,6
7-11 Yaş	91	36,4
12-18 Yaş	73	29,2
Toplam	250	100,0

Çalışmaya katılan ebeveynlerden problemleri medya kullanımını gözlemledikleri çocuklarının değerlendirilmesi istenmiştir. Katılımcıların; %36,4'ü (91 kişi) 7-11 yaş aralığındaki çocuklarının, %29,2'si (73 kişi) 12-18 yaş çocuklarının, % 27,6'sı (69 kişi) 4-6 yaş aralığındaki çocuklarının ve %6,8'i (17 kişi) 1-3 yaş aralığındaki çocuklarının ekran karşısında en fazla vakti harcadıklarını ifade etmiştir. Bu bilgiler değerlendirildiğinde 11 yaş üstü çocukların ekrana daha çok vakit ayırdığı görülmektedir.

Çizelge 9 Çocukların Cinsiyetlerinin Frekans Değerleri ve Yüzdeler Payları

Çocukların Cinsiyetleri	Sıklık	Yüzde
Kız	122	48,8
Erkek	128	51,2
Toplam	250	100,0

Ekrana en çok vakit ayıran 1-18 yaş aralığında çocuklarının cinsiyetlerinin sorulduğu soruya ebeveynlerin %51,2'si (128 çocuk) erkek, %48,8'i (122 çocuk) kız olarak işaretleme yapmıştır. Erkek çocuklarının daha çok ekran kullandıkları görülmektedir (Çizelge 9).

Aile içindeki çocuk sıralaması dikkate alındığında ebeveynlerin en çok ekran kullandığını düşündükleri çocuklarının aile sıralamasındaki konumları Çizelge 10'da yer almaktadır.

Çizelge 10 Çocukların Aile İçindeki Sıralamalarının Frekans Değerleri ve Yüzdeler Payları

Çocuk Sıralaması	Sıklık	Yüzde
İlk çocuk	182	72,5
Ortanca çocuk	15	6,0
Küçük çocuk	53	21,1
Toplam	250	100,0

Katılımcılara, ekrana en çok vakit ayırdıklarını düşündükleri çocuğunun kardeş sıralamasında yeri soruldu. Ebeveynlerin %72,5'i (182 kişi) ilk çocuklarının, %21,1' i (53 kişi) küçük çocuklarının ve %6'sı (15 kişi) ortanca çocuklarının ekran karşısında daha çok vakit geçirdiklerini ifade etmişlerdir. Tek çocuklu ebeveynlerin toplam katılımcı arasındaki payları %30'dur (Çizelge 7). Bu durumda; ilk çocuğu işaretleyenlerin %30'u başka çocuğu olmadığından, %42,5'i ikiden fazla çocuğu olup ilk çocuğunun daha çok ekran kullandığını düşünenlerden oluşmaktadır.

B. Ekran Kullanımı ile İlgili Bulgular

Bu bölümde ebeveyn ve çocukların ekran kullanım süreleri, kullandıkları görsel medya türleri ve en çok yaptıkları ekran aktivitelerinin frekans değerleri ve oranları yer almaktadır.

1. Ebeveynin Ekran Kullanımıyla İlgili Bulgular

Ebeveynlerin ekran süreleri, kullandıkları ekran türleri ve en çok vakit ayırdıkları ekran aktivitelerinin yer aldığı bu bölümde çalışmaya katılan 250 ebeveynin günlük ortalama ekran süresi Çizelge 11'de yer almaktadır.

Çizelge 11 Ebeveynlerin Günlük Ortalama Ekran Kullanım Sürelerinin Frekans Değerleri ve Yüzdeler Payları

Ebeveyn Ekran Süresi	Sıklık	Yüzde
8 Saatten az	198	79,2
8 Saatten fazla	52	20,8
Toplam	250	100,0

We are social (2022), verilerine göre Türkiye’de insanlar 8 saatini ekran karşısında geçirmektedir. Buna göre, çalışmaya katılan ebeveynlerden kendi günlük kullanım sürelerini değerlendirilmesi istendi. Katılımcıların %79,2’si (198 kişi) bu sayının altında ekran kullanırken, %20,8’i (52 kişi) günlük kullanımda 8 saatin üzerine çıkmaktadır.

Ebeveynlerin ekran başında en çok ne ile vakit geçirdikleri sorulmuş ve sonuçlar Çizelge 12’de gösterilmiştir.

Çizelge 12 Ebeveynlerin Ekran Aktivitelerinin Frekans Değerleri ve Yüzdeler Payları

Ebeveyn Ekran Aktivitesi	Sıklık	Yüzde
Dijital oyunlar	10	4,0
Sosyal medya	190	76,0
Video	33	13,2
Diğer	17	6,8
Toplam	250	100,0

Verilen yanıtlardan en çok sosyal medya (%76) işaretlenmiştir. Bunu takiben sırasıyla; video izleme (%13,2), dijital oyunlar (%4) takip ettiği görülmektedir (Çizelge 12). “Diğer” seçeneğini seçen %6,8 (17 katılımcı) ise alışveriş yaptıklarını, dizi/film izlemek için ekran kullandıklarını, işiyle alakalı maillerini kontrol ettiklerini, iletişim araçlarıyla sohbet amaçlı ekrana baktıklarını ve internet kullanmadıklarını ifade etmiştir.

Ekran türünün katılımcılar tarafından en çok tercih edilme sıklığı ve ebeveynler arasındaki yüzdeler Çizelge 13'te yer almaktadır.

Çizelge 13 Ebeveynlerin Tercih Ettiği Ekran Türünün Frekans Değerleri ve Yüzdeler Payları

Ebeveyn Ekran Türü	Sıklık	Yüzde
Televizyon	46	18,4
Cep telefonu	189	75,6
Tablet/ bilgisayar	10	4,0
Diğer	5	2,0
Toplam	250	100,0

Ebeveynlerin en çok cep telefonunu tercih ettiği (%75,6) ve onu sırasıyla; televizyonun (%18,4) ve tabletin/ bilgisayarın (%4) takip ettiği görülmektedir (Çizelge 13). “Diğer” seçeneğine yönelen %2’lik paya sahip katılımcılar ise ekran kullanmak yerine kitap okumayı, çocuklarıyla vakit geçirmeyi ve ev düzeniyle ilgilendiklerini belirtmektedir.

2. Çocukların Ekran Kullanımıyla İlgili Bulgular

Çocukların ekran kullanım süreleri (ders harici), kullandıkları görsel medya türleri ve ekran karşısında ders harici en çok zaman ayırdıkları ekran aktiviteleri bu bölümde yer almaktadır.

Ebeveynleri tarafından en çok ekran kullandığı ifade edilen 1-18 yaş arası çocukların yaş aralıklarının oranları Çizelge 14’tedir.

Çizelge 14 Çocukların Ekran Kullanım Sürelerinin Frekans Değerleri ve Yüzdeler Payları

Ekran Süresi	Sıklık	Yüzde
1 saatten az	40	16,0
Ortalama 1-3 saat	139	55,6
Ortalama 3-5 saat	55	22,0
Ortalama 5-8 saat	15	6,0
8 saatten fazla	1	0,4
Toplam	250	100,0

Araştırmaya katılan 250 ebeveynin 1-18 yaş aralığında en çok ekran kullandıklarını düşündükleri çocuklarının %55,6'sının (139 kişi) günlük "ortalama "1-3 saatini" ders haricinde ekran kullanarak geçirdiği görülmektedir. Çocukların %22'sinin (55 kişi) "ortalama 3-5 saatini", %6'sının (15 kişi) "5-8 saatini", %0,4'ünün (1 kişi) ise "8-12 saatini" ekran karşısında geçirdiği, çalışmaya katılan ebeveynleri tarafından ifade edilmiştir. %16'ya karşılık gelen (40 kişi) katılımcılar ise çocuklarının günde yalnızca "1 saatten az" ekran kullandıklarını belirtmiştir (Çizelge 14). Bu bilgilere göre, 8 saatten fazla ekran kullanımının çocuklarda %0,4 olduğu ve %99,6'nın 8 saatten az ekran kullandığı görülmektedir.

Çocukların ekran kullanım sürelerinin yaş gruplarına göre dağılımı Çizelge 15'te gösterilmektedir.

Çizelge 15 Çocukların Ekran Kullanım Sürelerinin Yaş Gruplarına Göre Frekans Değerleri ve Yüzdeler Payları

Çocuk Ekran Süresi	Çocukların Yaş Ortalaması				Toplam
	1-3 Yaş	4-6 Yaş	7-11 Yaş	12-18 Yaş	
1 saatten az					
N	7	14	18	1	40
Toplam içinde %	2,8	5,6	7,2	0,4	16,0
Ortalama 1-3 saat arası					
N	8	39	55	38	140
Toplam içinde %	3,2	15,6	22,0	15,2	56,0
Ortalama 3-5 saat arası					
N	2	14	13	25	54
Toplam içinde %	0,8	5,6	5,2	10,0	21,6
Ortalama 5-8 saat arası					
N	0	1	5	9	15
Toplam içinde %	0,0	0,4	2,0	3,6	6,0
Ortalama 8-12 saat arası					
N	1	0	0	0	1
Toplam içinde %	0,4	0,0	0,0	0,0	0,4
Toplam					
N	18	68	91	73	250
Toplam içinde %	7,2	27,2	36,4	29,2	100,0

Çizelge 15'e göre; çalışmaya katılan ebeveynler tarafından %36,4'lük bir payla en çok ekran kullanıldığını düşündükleri çocuğunun yaş ortalaması olarak değerlendirilen 7-11 yaş aralığında; 1 saatten az ekran kullananlar bu yüzdeler payın

%7,2'sini, ortalama 1-3 saat kullananlar %22'sini, ortalama 3-5 saat kullananlar 5,2'sini, ortalama 5-8 saat kullananlar ise %2'sini oluşturmaktadır. Buna göre, 7-11 yaş aralığında en çok günlük 1-3 saat ekran kullanımı gerçekleştiği görülmektedir. Ebeveynlerin ekran kullanımının fazla olduğunu düşündüğü çocuklarının yaş ortalamalarında %29,2'lik yüzdeyle ikinci en yüksek grup olan 12-18 yaş aralığında bu payın %0,4'ünü 1 saatten az ekran kullananlar oluştururken, 1-3 saat kullananlar %15,2'sini, 3-5 saat kullananlar %10'unu ve 5-8 saat kullananlar %3,6'sını oluşturmaktadır. Buna göre, 12-18 yaş aralığındaki çocuklarda ortalama 1-3 saat arasında ekran kullanımının daha sık olduğu görülmektedir. Ekran kullanım süreleri dikkate alındığında en fazla kullananlardan üçüncü sırada olan 4-6 yaş grubunda (%27,2) ve son sıradaki 1-3 yaş grubunda da (%7,2) en fazla 1-3 saat kullanıldığı dikkat çekmektedir. Ayrıca 1-3 yaş grubunda %0,4 oranında 8 saatten fazla ekran kullanıldığı görülmektedir. Ortalama 1-3 saat arası ekran kullanımı tüm yaş gruplarında yüksek çıkmış ve diğer ekran süreleri içindeki payı tüm % 56 olarak hesaplanmıştır.

Çocukların ekranları başlarında ders harici en çok vakit geçirdikleri aktiviteler ebeveynlerine sorulmuş ve değerlendirmeleri Çizelge 16'da gösterilmiştir.

Çizelge 16 Çocukların Ekran Aktivitelerinin Frekans Değerleri ve Yüzdeler Payları

Çocukların Ekran Aktivitesi	Sıklık	Yüzde
Dijital oyunlar	78	31,2
Sosyal medya	19	7,6
Video	146	58,4
Diğer	7	2,8
Toplam	250	100,0

Ebeveynlerden gelen yanıtlara göre; çocukların en çok video izlediği (%58,4) sonra sırasıyla; dijital oyun (%31,2) ve sosyal medya kullandıkları (%7,6) görülmektedir (Çizelge 16). “Diğer” şikkını işaretleyen %2,8 ebeveynlerden 2 kişi çocuğunun çizgi film izlediğini (7-11 yaş ve 4-6 yaş), 1 kişi eğitici oyunlar oynadığını (4-6 yaş), 1 kişi yalnızca ders için kullandığını (4-6 yaş), 1 kişi müzik dinlediğini (12-

18 yaşı), 1 kişi film izlediğini (7-11 yaş) ve 1 kişi hiç ekran kullanmadığını (4-6 yaş) belirtmiştir.

Çizelge 17’de ekran aktivitesinin yaş gruplarına ve kullanım sıklıklarına göre frekans dağılımları yer almaktadır.

Çizelge 17 Çocukların Yaş Gruplarına Göre Ekran Aktiviteleri Frekans Değerleri

Çocukların Ekran Aktiviteleri	Çocukların Yaş Ortalaması				Toplam
	1-3 Yaş	4-6 Yaş	7-11 Yaş	12-18 Yaş	
Dijital oyunlar n	4	22	24	28	78
Toplam içinde %	1,6	8,8	9,6	11,2	31,2
Sosyal Medya n	0	0	2	17	19
Toplam içinde %	0,0	0,0	0,8	6,8	7,6
Video izleme n	13	43	63	27	146
Toplam içinde %	5,2	17,2	25,2	10,8	58,4
Diğer n	1	3	2	1	7
Toplam içinde %	0,4	1,2	0,8	0,4	2,8
Toplam n	18	68	91	73	250
Toplam içinde %	7,2	27,2	36,4	29,2	100,0

Çizelge 17’ye göre 1-18 yaş arası çocukların en çok video izlendiği (%58,4) ve bunu sırasıyla; dijital oyun (%31,2) ve sosyal medya (%7,6) kullanımlarının takip ettiği görülmektedir. Video sırasıyla en çok 7-11 yaş (%25,2), 4-6 yaş (%17,2), 12-18 yaş (%10,8), 1-3 yaş (%5,2) aralığında; dijital oyunlar en çok 12-18 yaş (%11,2), 7-11 yaş (%9,6), 4-6 yaş (%8,8), 1-3 yaş (%1,6) aralığında; sosyal medya en çok 12-18 yaş (%6,8), 7-11 yaş (%0,8) aralığında tercih edildiği görülmektedir. Ayrıca 1-3 yaş,

4-6 yaş ve 7-11 yaş aralığı en fazla video izlerken 12-18 yaş aralığındaki çocuklarda dijital oyun izleme oranının daha yüksek olduğu görülmektedir.

Çalışmaya katılan 250 ebeveynin 1-18 yaş aralığındaki çocuklarının tercih ettiği ekran türlerinin sıklık değerleri ve toplam çocuk sayısı içindeki payları Çizelge 18’de verilmiştir.

Çizelge 18 Çocukların Tercih Ettiği Ekran Türünün Frekans Değerleri ve Yüzdeler Payları

Ekran Türü (Çocuklar)	Sıklık	Yüzde
Televizyon	38	15,2
Cep telefonu	107	42,8
Tablet/ bilgisayar	69	27,6
Diğer	36	14,4
Toplam	250	100,0

Buna göre Çizelge 18 dikkate alındığında; çocuklar arasında en çok cep telefonu kullanımının yaygın olduğu (%42,8), %27,6 sının (69 kişi) tablet/ bilgisayar kullanmayı daha çok tercih ettiği ve %15,2’inin (38 kişi) televizyonda vakit geçirdiği görülmektedir. Yapılan anket çalışmasında “Diğer” seçeneğini 36 kişi işaretlemiş olup verilen cevaplar incelendiğinde kitap okuma, spor, el becerisi aktiviteleri, boyama, / resim yapma, oyuncaklarıyla oynama, dışarıda/parkta arkadaşlarıyla vakit geçirme gibi ekran dışı temalar ortaya çıkmıştır.

Çocukların ekran tercihlerinin yaş gruplarına ve kullanım sıklıklarına göre frekans dağılımları ise Çizelge 19’de yer almaktadır.

Çizelge 19 Çocukların Yaş Gruplarına Göre Ekran Türü Tercihlerinin Frekans Değerleri

Çocukların Ekran Türü Tercihleri	Çocukların Yaş Ortalaması				Toplam
	1-3 Yaş	4-6 Yaş	7-11 Yaş	12-18 Yaş	
Televizyon n	0	11	22	5	38
Toplam içinde %	0,0	4,4	8,8	2,0	15,2
Cep Telefonu n	10	18	32	47	107
Toplam içinde %	4,0	7,2	12,8	18,8	42,8
Tablet/ bilgisayar n	6	19	30	14	69
Toplam içinde %	2,4	7,6	12,0	5,6	27,6
Diğer n	2	20	7	7	36
Toplam içinde %	0,8	8,0	2,8	2,8	14,4
Toplam n	18	68	91	73	250
Toplam içinde %	7,2	27,2	36,4	29,2	100,0

Bu verilere göre; 1-18 yaş arası ebeveynleri tarafından değerlendirilen çocukların %42,8 pay ile en çok cep telefonu kullandığı ve bunun %18,8'ini 12-18 yaş aralığı, %12,8'ini 7-11 yaş aralığı, %7,2'sini 4-6 yaş ve %4,0'ünü 1-3 yaş oluşturduğu görülmektedir. %27,6 pay ile en çok tercih edilenlerden ikinci sırada yer alan tablet/ bilgisayar kullanımı en çok tercih edilme sırasıyla; 7-11 yaş (%12), 4-6 yaş (%7,6), 12-18 yaş (%5,6) ve 1-3 yaş (%2,4) olarak yer almaktadır. Televizyon ise en çok 7-11 yaş aralığında (%8,8), 4-6 yaş aralığında (%4,4) ve 12-18 yaş aralığında (%2) izlenmektedir. Buna göre; 1-3 yaş, 7-11 yaş ve 12-18 yaş aralığında en çok cep

telefonu tercih edilirken, 4-6 yaş aralığında tablet ve/veya bilgisayar kullanımının daha yüksek olduğu görülmektedir.

C. Dijital Ebeveynlik Farkındalık Düzeyiyle İlgili Bulgular

Dijital ebeveynlik farkındalık düzeyinin ve alt boyutlarının normallik analizi Çizelge 20 ve Çizelge 21 de gösterilmiştir.

Çizelge 20 Dijital Ebeveynlik Farkındalık Düzeyi ve Alt Boyutlarının Çarpıklık ve Basıklık Değerleri

Dijital Ebeveynlik Farkındalık Düzeyi		İstatistik	Standard hata
Dijital ebeveynlik farkındalık düzeyi	Çarpıklık	-0,671	0,154
	Basıklık	0,875	0,307
Dijital ihmal alt boyutu (Dİ)	Çarpıklık	0,318	0,154
	Basıklık	-0,445	0,307
Olumsuz model olma alt boyutu (OMO)	Çarpıklık	0,588	0,154
	Basıklık	-0,075	0,307
Verimli kullanım alt boyutu (VK)	Çarpıklık	-1,532	0,154
	Basıklık	3,123	0,307
Risklerden koruma alt boyutu (RK)	Çarpıklık	-0,787	0,154
	Basıklık	0,522	0,307

Çizelge 20'ye göre; "Dijital Ebeveynlik Farkındalık (DEF)" düzeyi ve ölçeğe ait "Dijital İhmal (Dİ)" alt boyutu, "Olumsuz Model Olma (OMO)" ve "Risklerden Koruma (RK)" alt boyutları çarpıklık ve basıklık değerleri -1,00 ve +1,00 arasındadır. Ancak verimli kullanım alt boyutunun bu değerler arasında olmadığı görülmektedir. Bu değerler standart hataya bölündüğünde -1,96 ile +1,96 arasında bir değer almalıdır. DEF ölçeğinin çarpıklık ve basıklık değerinin bu değerler içerisinde olmadığı görülmektedir. Normal dağılım olup olmadığına netleştirmek için Kolmogorov-Smirnov analizi yapılmıştır. Sonuçları Çizelge 21'de yer almaktadır.

Çizelge 21 Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeğinden Elde Edilen Puanların Normal Dağılım Gösterip Göstermediğini Belirlemek Amacıyla Yapılan Kolmogorov-Smirnov Testi Sonuçları

Kolmogorov- Smirnov			Shapiro- Wilk		
İstatistik	df	p	İstatistik	df	p
0,081	250	<0,001	0.969	250	<0,001

Çizelge 21 dikkate alındığında; Kolmogorov- Smirnov analizinde $p < 0,05$ değerinde olduğu görülmektedir. Bundan dolayı DEF düzeyleri parametrik olmayan testler ile ölçülmektedir. Dijital ebeveynlik farkındalığıyla ebeveynin cinsiyet ilişkisi ve gün içerisinde ekran kullanma süreleri arasındaki ilişkinin tespiti için Mann Whitney U Testi uygulanmıştır. Dijital ebeveynlik farkındalığıyla ebeveynin yaşının, ebeveynin eğitim durumunun, ebeveynin çalışma durumunun, hanenin gelir düzeyinin, hane üyelerinin, sahip olunan çocuk sayısının, hangi ekran tipini tercih ettiklerini ve ekranı en çok hangi aktivite için kullandıkları arasındaki ilişkileri tespit etmek amacıyla Kruskal Wallis H Testleri uygulanmıştır.

Çizelge 22 Ebeveynlerin Cinsiyetleri Değişkenine Göre Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeğinin ve Alt Boyutları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Mann Whitney U Testi Sonuçları

Ebeveyn Cinsiyetine Göre DEF	Dijital Ebeveyn Farkındalık Düzeyi	Dijital Ebeveyn Farkındalık Düzeyi Alt Boyutları			
	DEF	RK	VK	OMO	Dİ
Mann Whitney U	3151,000	3356,000	3240,000	3161,500	3335,500
Wilcoxon W	3892,000	4097,000	3981,000	3902,500	4076,500
Z	-2,139	-1,646	-1,945	-2,123	-1,693
p	0,032	0,100	0,052	0,034	0,090

Çizelge 22’ye göre; p değerleri, “Dijital Ebeveyn Farkındalık (DEF)” düzeyi ve “Olumsuz Model Olma (OMO)” alt boyutu cinsiyete göre anlamlı farklılık ifade ederken ($p < 0,05$), “Risklerden Koruma (RK)”, “Verimli Kullanım (VK)” ve “Dijital

İhmal (Dİ)” alt boyutlarında cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık oluşmadığı görülmektedir.

Çizelge 23 Dijital Ebeveyn Farkındalık Düzeyinin Cinsiyet Değişkenine Göre Frekans Değerleri ve Ortalama Sıralaması

Dijital Ebeveynlik ve Olumsuz Model Olma Alt Boyutu		N	Ortalama Sıralaması
DEF	Cinsiyet		
	Kadın	212	129,64
	Erkek	38	102,42
	Toplam	250	
OMO	Cinsiyet		
	Kadın	212	129,59
	Erkek	38	102,70
	Toplam	250	

Çizelge 23’ye göre DEF düzeyleri ve OMO alt boyutlarında kadınların ortalaması daha yüksektir.

DEF düzeyinin ebeveyn yaş gruplarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Kruskal Wallis H Analiz yapılmış olup, sonuçlarına Çizelge 24’te yer verilmiştir.

Çizelge 24 Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeği Puanlarının Ebeveyn Yaş Ortalamaları Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis H Sonuçları

Ebeveyn Yaş Ortalamasına Göre DEF	Dijital Ebeveyn Farkındalık Düzeyi	Dijital Ebeveyn Farkındalık Düzeyi Alt Boyutları				
	<i>DEF</i>	<i>RK</i>	<i>VK</i>	<i>OMO</i>	<i>Dİ</i>	
Kruskal-Wallis H	2,527	3,010	,099	9,826	1,898	
df	3	3	3	3	3	
p	0,470	0,390	0,992	0,020	0,594	

Çizelge24’te yer alan p değerlerine göre, yaş gruplarıyla “Dijital Ebeveynlik Farkındalık (DEF)” düzeyi, “Dijital İhmal (Dİ)”, “Verimli Kullanım (VK)”, “Risklerden Koruma (RK)” arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir ($p>0,05$). Ancak “Olumsuz Model Olma (OMO)” alt boyutunun yaş ortalamalarına göre anlamlı bir farklılık belirlenmiştir ($p<0,05$).

Çizelge 25 Olumsuz Model Olma Alt Boyutunun Ebeveynlerin Yaş Ortalamaları Değişkenine Göre Hangi Alt Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis H Analizi Sonrası Post Hoc Independent T Testi Sonuçları

Ebeveyn Yaş Ortalaması		İstatistik	p	Düzeltilmiş p
20-29	40-49	-41,402	0,015	0,089
20-29	30-39	-48,641	0,002	0,012
20-29	50-59	-60,787	0,085	0,512
40-49	30-39	7,239	0,486	1,000
40-49	50-59	-19,386	0,560	1,000
30-39	50-59	-12,146	0,710	1,000

Çizelge 25'te yer alan düzeltilmiş p değerlerine göre OMO alt boyutu 20-29 ve 30-39 yaş aralığında anlamlı farklılık oluşturmakta ($p < 0,05$) 30'lu yaşlardaki ebeveynlerin OMO puanları diğer gruplara göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Ebeveynlerin DEF düzeyleri ile eğitim düzeyleriyle olan anlamlılık ilişkisi için Kruskal Wallis Testi yapılmış ve Çizelge 26'ta sonuçlarına yer verilmiştir.

Çizelge 26 Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeğinin ve Alt Boyutlarının Ebeveynlerin Eğitim Düzeyleri Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Ebeveyn Eğitim Düzeyine Göre DEF	Dijital Ebeveyn Farkındalık Düzeyi	Dijital Ebeveyn Farkındalık Düzeyi Alt Boyutları			
	DEF	RK	VK	OMO	Dİ
Kruskal-Wallis H	9,986	7,977	16,130	2,400	11,587
df	5	5	5	5	5
p	0,076	0,158	0,006	0,792	0,041

Çizelge 26'da yer alan p değerleri dikkate alındığında; "Verimli Kullanım (VK)" alt boyutu ile "Dijital İhmal (Dİ)" alt boyutlarının ebeveynlerin eğitim düzeylerine

göre farklılık gösterdiğine ancak Dijital Ebeveynlik Farkındalık (DEF) “Risklerden Koruma (RK)” ve “Olumsuz Model Olma (OMO)” alt boyutlarının eğitim düzeyine göre farklılaşmadığı görülmektedir ($p<0,05$). Hangi gruplar arasında bu farklılaşmanın gerçekleştiğini göstermek için Post Hoc testler yapılmış ve Çizelge 27’de sonuçları verilmiştir.

Çizelge 27 Verimli Kullanım Alt Boyutunun Ebeveynlerin Eğitim Düzeylerine Göre Hangi Alt Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis H Analizi Sonrası Post Hoc Independent T Testi Sonuçları

Ebeveyn Eğitim			
Düzeyleri	İstatistik	p	Düzeltilmiş p
İlkokul-Yüksek lisans	-20,783	0,358	1,000
İlkokul-Doktora	-26,310	0,618	1,000
İlkokul-Ortaokul	-48,560	0,029	0,441
İlkokul-Lisans	-54,390	0,001	0,020
İlkokul-Lise	-61,737	<0,001	0,007
Yüksek lisans-Doktora	-5,526	0,917	1,000
Yüksek lisans-Ortaokul	27,776	0,224	1,000
Yüksek lisans-Lisans	33,607	0,058	0,866
Yüksek lisans-Lise	40,954	0,025	0,379
Doktora-Ortaokul	22,250	0,674	1,000
Doktora-Lisans	28,080	0,581	1,000
Ortaokul-Lisans	-5,830	0,736	1,000
Ortaokul-Lise	-13,178	0,463	1,000
Lisans-Lise	7,347	0,488	1,000

Çizelge 27’de VK alt boyutuna göre ilkokul düzeyindeki ebeveynler ile lise ve lisans düzeyindeki ebeveynler arasında anlamlı bir fark olup istatistik değerleri de dikkate alındığında; lisans düzeyindeki ebeveynlerin VK puanları en yüksek, ilkokul düzeyindeki ebeveynlerin puanlarının ise en düşük olduğu görülmektedir. Lise ve ilkokul düzeyinde de anlamlı fark olduğu görülmektedir ($p<0,05$).

Çizelge 28 Dijital İhmal Alt Boyutunun Ebeveynlerin Eğitim Düzeylerine Göre Hangi Alt Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis H Analizi Sonrası Post Hoc Independent T Testi Sonuçları

Ebeveyn Eğitim Düzeyleri	İstatistik	p	Düzeltilmiş p
Yüksek lisans-Lisans	15,965	0,372	1,000
Yüksek lisans-Ortaokul	25,209	0,275	1,000
Yüksek lisans-Lise	41,428	0,025	0,374
Yüksek lisans-ilkokul	51,851	0,023	0,345
Yüksek lisans-Doktora	-70,684	0,187	1,000
Lisans-Ortaokul	9,244	0,597	1,000
Lisans-Lise	25,462	0,017	0,261
Lisans-ilkokul	35,885	0,036	0,543
Lisans-Doktora	-54,719	0,287	1,000
Ortaokul-Lise	-16,218	0,370	1,000
Ortaokul-ilkokul	26,642	0,237	1,000
Ortaokul-Doktora	-45,475	0,395	1,000
Lise-ilkokul	10,423	0,557	1,000
Lise-Doktora	-29,257	0,571	1,000
İlkokul-Doktora	-18,833	0,724	1,000

Çizelge 28 yorumlandığında, farkın lisans ile lise ve ilkokul düzeylerinden kaynaklandığı görülmektedir.

Ebeveynlerin çalışma durumu ile “Dijital Ebeveynlik Farkındalık (DEF)” düzeyleri arasında anlamlı farklılığın tespiti için Kruskal Wallis H Testi kullanılmış olup Çizelge 29’da gösterilmektedir.

Çizelge 29 Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeği Puanlarının Ebeveynlerin Çalışma Durumu Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Ebeveyn Çalışma Durumuna Göre DEF	Dijital Ebeveyn Farkındalık Düzeyi	Dijital Ebeveyn Farkındalık Düzeyi Alt Boyutları			
	<i>DEF</i>	<i>RK</i>	<i>VK</i>	<i>OMO</i>	<i>Dİ</i>
Kruskal-Wallis H	7,302	3,481	4,120	11,014	15,035
df	3	3	3	3	3
p	0,063	0,323	0,249	0,012	0,002

Çizelge 29’a göre; ebeveynlerin çalışma durumu ile “Dijital Ebeveynlik Farkındalık (DEF)” düzeyleri, “Risklerden Koruma (RK)” alt boyutu, “Verimli Kullanım (VK)” alt boyutu arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir ($p>0,05$). Ancak Olumsuz Model Olma (OMO)” alt boyutu ile “Dijital İhmal (Dİ)” alt boyutlarında ebeveynlerin çalışma durumlarına göre anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiş ve hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için Post Hoc Testleri yapılmış Çizelge 30’da sonuçlarına yer verilmiştir.

Çizelge 30 Olumsuz Model Olma Alt Boyutunun Ebeveynlerin Çalışma Durumuna Göre Hangi Alt Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis H Analizi Sonrası Post Hoc Independent T Testi Sonuçları

Ebeveyn Çalışma Durumu	İstatistik	p	Düzeltilmiş p
Tam zamanlı- özel sektörde Tam zamanlı- kamuda	14,887	0,338	1,000
Tam zamanlı- özel sektörde İşsiz	35,519	0,002	0,010
Tam zamanlı- kamuda Yarı zamanlı	20,139	0,313	1,000
Tam zamanlı-kamuda İşsiz	20,632	0,134	0,805
Yarı zamanlı İşsiz	,492	0,977	1,000

OMO alt boyutu özel sektörde çalışanlar ile çalışmayanlar arasında anlamlı fark oluşturmaktadır (Çizelge 30 $p < 0,05$). Özel sektörde tam zamanlı çalışanlar çalışmayan ebeveynlere göre OMO puanları daha yüksektir.

Çizelge 31 Dijital İhmal Alt Boyutunun Ebeveynlerin Çalışma Durumuna Göre Hangi Alt Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis H Analizi Sonrası Post Hoc Independent T Testi Sonuçları

Ebeveyn Çalışma Durumu	İstatistik	p	Düzeltilmiş p
Tam zamanlı özel sektörde Yarı zamanlı	24,292	0,185	1,000
Tam zamanlı- özel sektörde İşsiz	31,041	0,006	0,036
Tam zamanlı- özel sektörde Tam zamanlı- kamuda	58,321	<0,001	0,001
Yarı zamanlı İşsiz	6,749	0,689	1,000
Yarı zamanlı Tam zamanlı- kamuda	-34,029	0,089	0,533
İşsiz Tam zamanlı- kamuda	-27,280	0,048	0,289

Çizelge 31’de düzeltilmiş anlamlılık değerleri dikkate alındığında; özel sektörde çalışanlar ile kamuda çalışan ve hiç çalışmayan ebeveynler arasında anlamlı farklılık olduğu ve tam zamanlı özel sektörde çalışan ebeveynlerin çocuklarını diğer gruplara kıyasla daha çok ihmal ettiği görülmektedir.

Hanenin ortak gelir kaynaklarıyla dijital ebeveynlik farkındalık düzeyleri arasındaki anlamlılık ilişkisi Çizelge 32’de yer almaktadır.

Çizelge 32 Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeği Puanlarının Hane Geliri Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Hane Gelirine Göre DEF	Dijital Ebeveyn Farkındalık Düzeyi	Dijital Ebeveyn Farkındalık Düzeyi Alt Boyutları				
	<i>DEF</i>	<i>RK</i>	<i>VK</i>	<i>OMO</i>	<i>Dİ</i>	
Kruskal-Wallis H	,531	3,610	5,416	1,617	1,223	
df	2	2	2	2	2	
p	0,767	0,164	0,067	0,445	0,543	

Çizelge 32’de “Dijital Ebeveynlik Farkındalık (DEF)” düzeyin ve alt boyutlarına ait p değerleri dikkate alındığında; hane gelirleri değişkenine göre anlamlı bir farklılık oluşmadığı görülmektedir.

Bireylerin aile tiplerinin dijital farkındalıkları üzerindeki anlamlılık ilişkisini tespit etmek için Kruskal Wallis H testi yapılmış olup Çizelge 33’te yorumlanmıştır.

Çizelge 33 Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeği Puanlarının Ebeveynlerin Aile Üyeleri Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Aile Üyelerine Göre DEF	Dijital Ebeveyn Farkındalık Düzeyi	Dijital Ebeveyn Farkındalık Düzeyi Alt Boyutları				
	<i>DEF</i>	<i>RK</i>	<i>VK</i>	<i>OMO</i>	<i>Dİ</i>	
Kruskal-Wallis H	4,346	5,419	2,076	1,923	5,738	
df	5	5	5	5	5	
p	0,501	0,367	0,839	0,860	0,333	

“Dijital Ebeveynlik Farkındalık (DEF)” ölçeği ve alt boyutlarının puanlarının, ebeveynlerin aile üyeleri değişkenine göre istatistiksel anlamlı bir fark yaratmadığı ($p < 0,05$) görülmektedir (Çizelge 33).

Bireylerin sahip olduğu çocuk sayısı ile dijital ebeveynlik farkındalığı arasında anlamlılık ilişkisi sonuçları Çizelge 34’te yer almaktadır.

Çizelge 34 Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeği Puanlarının Ebeveynlerin Sahip Oldukları Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Ebeveyn Çocuk Sayısına Göre DEF	Dijital Ebeveyn Farkındalık Düzeyi	Dijital Ebeveyn Farkındalık Düzeyi Alt Boyutları			
	<i>DEF</i>	<i>RK</i>	<i>VK</i>	<i>OMO</i>	<i>DI</i>
Kruskal-Wallis H	3,018	12,992	5,324	4,035	9,340
Df	4	4	4	4	4
P	0,555	0,011	0,256	0,401	0,053

Çizelge 34’te Dijital Ebeveynlik Farkındalık (DEF)” ölçeği ve alt boyutlarının puanlarının, ebeveynlerin sahip olduğu çocuk sayısı değişkenine göre istatistiksel anlamlı bir fark yaratmadığı ($p<0,05$) görülmektedir. DEF düzeyleri ve alt boyutlarına ait anlamlılık değerleri dikkate alındığında; “Risklerden Koruma (RK)” değerinin 0,05 anlamlılık değerinin altında kaldığı görülmektedir. Hangi grubun bu farklılığı yarattığını tespit etmek için Post Hoc testleri yapılmış ve Çizelge 35’te yorumlanmıştır.

Çizelge 35 Risklerden Koruma Alt Boyutunun Ebeveynlerin Sahip Olduğu Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Hangi Alt Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis H Analizi Sonrası Post Hoc Independent T Testi Sonuçları

Ebeveynlerin Sahip Olduğu			
Çocuk Sayısı	İstatistik	p	Düzeltilmiş p
4-5	-36,424	0,437	1,000
4-2	54,885	0,015	0,154
4-3	70,115	0,004	0,040
4-1	75,831	0,001	0,011
5-2	18,461	0,661	1,000
5-3	33,690	0,433	1,000
5-1	39,407	0,352	1,000
2-3	-15,230	0,238	1,000
2-1	20,946	0,048	0,482
3-1	5,716	0,680	1,000

Çizelge 35'te yer alan çocuk sayıları karşılaştırmalarına bakıldığında; 4 çocuğa sahip ebeveynler ile 1 ve 3 çocuğa sahip ebeveynlerden çocukları risklerden koruma puanlarının anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu görülmektedir ($p < 0,05$).

Ebeveynlerin 8 saatin üzerinde ya da altında ekran kullanmalarıyla dijital ebeveynlik farkındalık düzeyleri arasındaki ilişkinin tespiti için Mann Whitney U testi kullanılmıştır ve analiz sonuçları Çizelge 36'da yer almaktadır.

Çizelge 36 Ebeveynlerin Ekran Kullanım Süreleri Değişkenine Göre Dijital Ebeveynlik Farkındalık Düzeyi Ölçeği Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Mann Whitney- U Testi Sonuçları

Ebeveyn Ekran Kullanım Süresine Göre DEF	Dijital Ebeveyn Farkındalık Düzeyi	Dijital Ebeveyn Farkındalık Düzeyi Alt Boyutları			
	DEF	RK	VK	OMO	Dİ
Mann Whitney U	3603,500	4877,000	5001,000	3195,000	3351,000
Wilcoxon W	4981,500	6255,000	24702,000	4573,000	4729,000
Z	-3,331	-,587	-,321	-4,234	-3,887
p	<0,001	0,557	0,748	<0,001	<0,001

Çizelge 36’da görüldüğü üzere; “Dijital Ebeveynlik Farkındalık (DEF)” düzeyi, “Olumsuz Model Olma (OMO)”, “Dijital İhmal (Dİ)” alt boyutları ile ebeveynlerin ekran kullanım süreleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Çizelge 37 Dijital Ebeveynlik Farkındalık Düzeyinin Ebeveynlerin Ekran Kullanım Süreleri Değişkenine Göre Frekans Değerleri ve Ortalama Sıralaması

Dijital Ebeveyn Farkındalık Düzeyi ve Alt Boyutları	Ebeveynin Günlük Ortalama Ekran Süresi	n	Sıralar	Sıralar
			Ortalaması	Toplamı
DEF	8 saatten az	198	133,30	26393,50
	8 saatten fazla	52	95,80	4981,50
	Toplam	250		
OMO	8 saatten az	198	135,36	26802,00
	8 saatten fazla	52	87,94	4573,00
	Toplam	250		
Dİ	8 saatten az	198	134,58	26646,00
	8 saatten fazla	52	90,94	4729,00
	Toplam	250		

Çizelge 37’ye göre, 8 saatten az ekran başında vakit geçiren ebeveynlerin DEF, OMO ve Dİ puanları 8 saatten fazla ekran başında vakit geçiren ebeveynlere kıyasla daha yüksektir.

Ebeveynlerin tercih ettiği görsel medya araçları dijital ebeveynlik farkındalık düzeyleri üzerinde anlamlı farklılık analiz sonuçları Çizelge 38’de yer almaktadır.

Çizelge 38 Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeği Puanlarının Ebeveynlerin Kullandıkları Ekran Türü Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Ebeveyn Ekran Kullanımlarına Göre DEF	Dijital Ebeveyn Farkındalık Düzeyi	Dijital Ebeveyn Farkındalık Düzeyi Alt Boyutları			
	<i>DEF</i>	<i>RK</i>	<i>VK</i>	<i>OMO</i>	<i>DI</i>
Kruskal-Wallis H	6,824	4,658	3,494	17,620	4,897
Df	3	3	3	3	3
P	0,078	0,199	0,322	<0,001	0,180

“Olumsuz Model Olma (OMO)” alt boyutu ebeveynlerin ekran türü tercihlerine göre farklılık ($p<0,05$) göstermektedir (Çizelge 38). Hangi gruplar arasında farklılık olduğunu bulmak için Post Hoc test yapılmıştır (Çizelge 39).

Çizelge 39 Olumsuz Model Olma Alt Boyutunun Ebeveynlerin Tercih Ettikleri Ekran Türü Değişkenine Göre Hangi Alt Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis H Analizi Sonrası Post Hoc Independent T Testi Sonuçları

Ebeveynlerin Ekran Türü Tercihleri	İstatistik	p	Düzeltilmiş p
Cep telefonu	-5,709	0,807	1,000
Tablet / Bilgisayar			
Cep telefonu	43,502	<0,001	0,001
Televizyon			
Cep telefonu	-73,809	0,023	0,141
Diğer			
Tablet / Bilgisayar	37,793	0,132	0,791
Televizyon			
Tablet / Bilgisayar	-68,100	0,084	0,502
Diğer			
Televizyon	-30,307	0,371	1,000
Diğer			

Düzeltilmiş p değerleri dikkate alındığında; Cep telefonu ile Televizyon tercihlerine göre OMO alt boyutunda anlamlı bir farklılık ($p < 0,05$) olduğu elde edilmiştir (Çizelge 39). Cep telefonu kullananlar televizyon kullananlara kıyasla daha çok olumsuz model olmaktadır.

Ebeveynlerin ekran aktivitelerinin dijital ebeveynlik farkındalık ölçeği ortalamalarında anlamlı farklılık yaratıp yaratmadığına dair sonuçlar Çizelge 40'ta gösterilmektedir.

Çizelge 40 Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeği Puanlarının Ebeveynlerin Ekran Aktiviteleri Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Ebeveyn Ekran Aktivitesine Göre DEF	Dijital Ebeveyn Farkındalık Düzeyi	Dijital Ebeveyn Farkındalık Düzeyi Alt Boyutları			
	DEF	RK	VK	OMO	DI
Kruskal-Wallis H	2,328	2,833	1,850	1,396	4,982
df	3	3	3	3	3
p	0,507	0,418	0,604	0,706	0,173

Çizelge 40'ta yansıtılan p değerleri ekseninde DEF düzeyleri ve alt boyutlarının ebeveynlerin ekran aktivitelerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık oluşturmadığı belirlenmiştir ($p < 0,05$).

Ç. Problemlı Medya Kullanımıyla İlgili Bulgular

Problemlı medya kullanımı ölçeğının normallık testleri sonuçları Çizelge 41 ve Çizelge 42'de yer almaktadır.

Çizelge 41 Problemlı Medya Kullanım Ölçeğının Çarpıklık ve Basıklık Değerleri

Problemlı Medya Kullanım Ölçeği	İstatistik	Standard hata
Çarpıklık	-.746	.154
Basıklık	.176	.307

Çizelge 41'de yer alan çarpıklık ve basıklık değerleri dikkate alındığında $-1,00 < p > +1,00$ aralığında olduğu görülmektedir. Çarpıklık ve basıklık değerlerinin standart hataya bölünmesi sonucu $-1,96$ ile $+1,96$ aralığının dışında yer almaktadır. Ölçeğın normallığine karar vermek için Kolmogorov- Smirnov Testinin sonuçları Çizelge 42'de gösterilmektedir.

Çizelge 42 Problemlı Medya Kullanım Ölçeğinden Elde Edilen Puanların Normal Dağılım Gösterip Göstermediğini Belirlemek Amacıyla Yapılan Kolmogorov-Smirnov Testi Sonuçları

Kolmogorov- Smirnov			Shapiro- Wilk		
<i>İstatistik</i>	<i>df</i>	<i>p</i>	<i>İstatistik</i>	<i>df</i>	<i>p</i>
0,118	250	<0,001	0.930	250	<0,001

Normallik testi örneklem sayısının 50 kişiden fazla olması nedeniyle Kolmogorov- Smirnov Testi dikkate alınmış ve anlamlılık değerinin göre $p < 0,05$ olduğu görülmektedir (Çizelge 42). Yani normal bir dağılım görülmemektedir. Bu nedenle parametrik olmayan testler uygulanması uygun görülmüştür.

Buna göre problemlı medya kullanımıyla çocukların cinsiyetleri ve ebeveynlerin ekran kullanım sürelerinin arasındaki ilişkinin anlamlılığını incelemek için Mann Whitney U testi uygulanmıştır. Akabinde çocuğun yaşının, aile içindeki sıralamasının, beraber yaşadıkları aile yapısının, gün içerisinde ne kadar süre ekrana ayırdığının, hangi ekran türünü daha çok kullandıklarının ve bu ekranı kullanırken neyle vakit geçirdiklerinin, ebeveynlerinin gelir durumlarının, eğitim düzeylerinin ve çalışma durumlarının çocukların problemlı medya kullanımları üzerinde anlamlı bir farklılık yaratıp yaratmaması durumunu incelemek için de Kruskal Wallis- H Testi uygulanmıştır.

Çalışmaya katılan 250 ebeveynin en çok ekran kullanan 1-18 yaş arası çocuklarının cinsiyet dağılımları ve problemlı medya kullanım puan ortalama sıralamaları Çizelge 43'te gösterilmektedir.

Çizelge 43 Problemlı Medya Kullanımı Ölçeğının Çocukların Cinsiyet Değişkenine Göre Frekans ve Ortalama Değerleri

Çocukların Cinsiyeti	N	Ortalama Sıralaması
Kız	122	121.05
Erkek	128	129.74
Toplam	250	

Buna göre 250 çocuk; 122'si kız, 128'i erkek olacak şekilde sınıflandığı görölmektedir. Kız çocuklarının ortalama problemlı medya kullanım puanları 121,05 iken erkek çocukların puanları 129,74'tür. Örneklemin problemlı medya kullanımlarıyla cinsiyetleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını tespit etmek amacıyla Mann Whitney U analizi uygulanmış ve sonuçlar Çizelge 44'te gösterilmiştir.

Çizelge 44 Çocukların Cinsiyetleri Değişkenine Göre Problemlı Medya Kullanım Ölçeği Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Mann Whitney- U Testi Sonuçları

Çocukların Cinsiyet Değişkenine Göre	
	PMK
Mann-Whitney U	7265.000
Wilcoxon W	14768.000
Z	-.951
p	0,341

Aile içinde ekrana en çok vakit ayıran çocuğun cinsiyeti ile problemlı medya kullanımı gösteren Çizelgede anlamlılık değeri $p>0,05$ olduğundan anlamlı bir farklılık elde edilmemiştir.

1-18 yaş arası çocukların problemlı medya kullanım puanlarının yaş kategorilerine göre frekans değerleri ve ölçek puan ortalamaları Çizelge 45'te verilmiştir.

Çizelge 45 Problemlı Medya Kullanımı Ölçeğının Çocukların Yaş Değişkenine Göre Frekans ve Ortalama Değerleri

Çocukların Yaş Ortalamaları	n	PMK Ortalama
		Sıralaması
1-3 yaş	18	131.69
4-6 yaş	68	106.35
7-11 yaş	91	114.36
12-18 yaş	73	155.70
Toplam	250	

Çizelge 45'e göre, araştırmaya katılan 250 ebeveynin 232'sinin en çok ekranda vakit geçiren çocuğunun K-12 düzeyinde olduğu, 18 tanesinin 1-3 yaş aralığında olduğu belirlenmiştir. Buna göre ekranda en çok vakit geçiren 4-6 yaş çocuk sayısı 68, 7-11 yaş aralığında çocuk sayısı 91 ve 12-18 yaş aralığında çocuk sayısı 73 olacak şekilde dağıldığı görölmektedir. Problemlı Medya Kullanımı (PMK) ölçek ortalamaları ise en yüksekten en düşüğe; 12-18 yaş, 1-3 yaş, 7-11 yaş ve 4-6 yaş olacak şekilde sıralanmaktadır. Bu gruplar arasında anlamlılık analizi sonuçları Çizelge 46'da yer almaktadır.

Çizelge 46 Problemlı Medya Kullanım Ölçeğının Çocukların Yaş Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Çocukların Yaş Değişkenine Göre	
PMK	
Kruskal-Wallis H	19.842
df	3
P	<0.001

Çizelge 46'ya göre, 1-18 yaş aralığında tüm katılımcıların PMK puanları dikkate alınarak hesaplanmıştır. P değeri 0,05'ten küçük olduğu için yaş grupları ile problemlı medya kullanımı arasında anlamlı bir farklılık olduğu görölmektedir. Yaş grupları arasındaki farklılığı tespit edecek Post Hoc Analizi sonuçları Çizelge 47'de yorumlanmaktadır.

Çizelge 47 Problemlı Medya Kullanım Ölçeğinin Çocukların Yaş Değişkenine Göre Hangi Alt Grupları Arasında Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis H Analizi Sonrası Post Hoc- İndepented T Test Sonuçları

Çocukların Yaş Ortalaması		İstatistik	p	Düzeltilmiş p
4-6 Yaş	7-11 Yaş	-8,004	,489	1,000
4-6 Yaş	1-3 Yaş	25,342	,186	1,000
4-6 Yaş	12-18 Yaş	-49,346	<,001	,000
7-11 Yaş	1-3 Yaş	17,337	,352	1,000
7-11 Yaş	12-18 Yaş	-41,341	<,001	,002
1-3 Yaş	12-18 Yaş	-24,004	,207	1,000

Çizelge 47' de düzeltilmiş p değerleri 0,05'in altında kalan 2 grup olduğu görölmektedir. Çizelgedeki değerlere göre; 12-18 yaş grubu ile 4-6 yaş ve 7-11 yaş arasında problemlı medya kullanım puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ve 7-11 yaş aralığındaki çocuklar problemlı medya kullanım ölçeğinden en yüksek puanı almıştır.

Çocukların aile sıralaması içerisindeki konumlarının frekans değerleri ve problemlili medya kullanım ölçeğinden almış oldukları ortalama puanların sıralaması Çizelge 48’te yer almaktadır.

Çizelge 48 Problemlili Medya Kullanımı Ölçeğinin Çocukların Aile Sıralamasındaki Konumları Değişkenine Göre Frekans ve Ortalama Değerleri

En Çok Ekran Kullanan Çocuğun		Ortalama
Aile İçindeki Sıralaması	n	Sıralaması
İlk çocuk	182	121.56
Ortanca çocuk	15	122.40
Küçük çocuk	53	139.91
Toplam	250	

Buna göre; 182 ebeveyn ilk çocuklarının, 15 ebeveyn ortanca çocuklarının ve 53 ebeveyn küçük çocuklarının daha çok ekran kullandığını ifade etmiştir. Problemlili medya kullanım ortalamaları hane içindeki konumlarının sıralamaları küçüldükçe ortalamaların arttığı görülmektedir. Çocukların aile içerisindeki konumu ile problemlili medya kullanımı arasındaki ilişkiyi ortaya koymak için Kruskal- Wallis H Analizi yapılmıştır. Sonuçlara Çizelge 49’da yer verilmiştir.

Çizelge 49 Problemi Medya Kullanımı Ölçeği Puanlarının Çocukların Aile Sıralamasındaki Konumları Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

	Çocukların aile içi sıralamasına göre PMK
Kruskal-Wallis H	2.678
df	2
p	0,262

Yapılan Kruskal- Wallis H Analizine göre $p > 0,05$ olduğundan çocukların aile sıralamasındaki konumunun problemlili medya kullanımı açısından anlamlı bir fark yaratmadığı sonucu ortaya çıkmaktadır.

Haneye giren ortak gelirin problemlili medya kullanımı üzerinde etkileri Kruskal-Wallis H analiziyle incelenmiştir. Aşağıda gelire göre problemlili medya kullanımı puan ortalamaları ve frekans değerleri Çizelge 50’de ve hane geliri ile çocukların problemlili ekran kullanımı arasında anlamlılık analizi sonuçları Çizelge 51’de verilmektedir.

Çizelge 50 Problemlili Medya Kullanımı Ölçeğinin Hane Geliri Değişkenine Göre Frekans ve Ortalama Değerleri

Haneye Giren Ortalama Gelir	n	Ortalamaların Sıralaması
0- 5.500 TL	38	143.82
5.501 TL- 6.839 TL	57	102.89
6.840 TL ve üzeri	155	129.32
Toplam	250	

Çizelge 50’ye göre; asgari ücretle geçinen aile 38, asgari ücretin üzerinde açlık sınırının altında hane gelirine sahip aile sayısı 57 ve açlık sınırının üzerinde gelire sahip aile sayısı da 155’tir. Problemlili medya kullanımları dikkate alındığında asgari

ücretli ailelerin problemleri kullanım oranlarının en yüksek çıktığı görülmektedir. Ancak Çizelgedeki bilgilere göre haneye giren gelir ile problemleri medya kullanım puanlarının ters orantılı değiştiği söylenemez. En düşük puan ortalamasının açlık sınırının altında ancak asgari ücretin üzerinde olan ailelere ait olduğu görülmektedir.

Çizelge 51 Problemleri Medya Kullanımı Ölçeği Puanlarının Hane Geliri Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Ortak Hane Gelirine Göre PMK	
Kruskal-Wallis H	8.463
Df	2
P	0,015

Çizelge 51'e göre; haneye ortalama gelen gelir ile çocukların problemleri sosyal medya kullanımları arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p < 0,05$). Bu anlamlı farklılık hangi gruplar arasında gerçekleşmekte olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma analizi yapılmaktadır ve sonuçlar Çizelge 52'de yer almaktadır.

Çizelge 52 Problemlı Medya Kullanım Ölçeğının Hane Geliri Değişkenine Göre Hangi Alt Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek zere Yapılan Kruskal Wallis H Analizi Sonrası Post Hoc- İndepented T Testi Sonuçları

Hane Geliri	İstatistik	p	Düzeltilmiş p
5.501 TL- 6.839 TL- 6.840 TL ve zeri	-26.428	0,018	0,054
5.501 TL- 6.839 TL- 0- 5.500 TL	40.921	0,007	0,020
6.840 TL ve zeri- 0- 5.500 TL	14.493	0,268	0,803

Haneye giren ortalama gelir baz alındığında en çok asgari ücret ve aşağısında gelir alan grupla (0-5.500 TL) asgari ücret ile açlık sınırları altında kalan gruplar (5.501 TL- 6.839 TL) arasında problemlı medya kullanımı açısından anlamlı bir farklılık (<0,05) oluştuğu görülmektedir (izelge 52).

Çalışmaya katılan 250 ebeveynin evi beraber paylaştıkları aile üyelerinin frekans değerleri ve Problemlı Medya Kullanım Ölçeğinden aldığı puan ortalamaları izelge 53'te gösterilmektedir.

Çizelge 53 Problemlı Medya Kullanımı Ölçeğının Aile Üyeleri Değışkenine Göre Frekans ve Ortalama Değerleri

Hanede Beraber Yaşanılan Kişiler	N	Ortalama Sıralaması
Anne, Baba ve Çocuk/lar	212	125.99
Tek Ebeveyn ve Çocuk/lar	9	132.28
Tek Ebeveyn ve Çocuk/lar	2	88.50
Anne, Baba, Çocuk/lar ve Kök Anne ve/veya Baba	16	133.81
Tek Ebeveyn, Çocuk/lar ve Kök Anne ve/veya Baba	7	68.86
Tek Ebeveyn, Çocuk/lar ve Yakın Akıraba	4	168.88

Buna göre; en yüksek puan ortalamasının yakın akraba yanındaki tek ebeveyne sahip çocuklarda, ebeveynlerince puanlandığı en düşük puan ortalamasının büyükanne/ büyükbaba yanındaki tek ebeveynli ailelerde olduğu görölse de frekanslarının düşük olması bu durumu etkilemektedir. Katılımcıların 197'si çekirdek aile ve 15'i geniş aile yapısı oluşturmaktadır. 20 aile tek ebeveynli ve bu grubun içinden 10 aile hane içinde anne, baba, kardeş haricinde bir yakın akrabasıyla beraber yaşamaktadır. En çok frekansa sahip grup çekirdek aile yapısındaki ailelerdir ve puanları 125.99'dur (Çizelge 53). Bu gruplar arasında anlamlı bir farklılık var mı sorusunun tespiti için Kruskal- Wallis H Analizi yapılmış ve Çizelge 54'te sonuçları yansıtılmıştır.

Çizelge 54 Problemi Medya Kullanımı Ölçeği Puanlarının Aile Üyeleri Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Aile Üyelerine Göre PMK	
Kruskal-Wallis H	6.574
Df	5
P	0,254

Çizelge 54'e göre; aile yapıları ile problemlili medya kullanımı arasında anlamlı bir farklılık oluşmamaktadır ($p>0,05$).

Çocukların gün içerisinde kullandıkları ekran süresiyle problemlili medya kullanımı arasında anlamlı bir farklılık oluşup oluşmadığını tespit amacıyla Kruskal Wallis H analizleri uygulanmıştır. Frekans değerleri ve ölçek puan ortalamaları Çizelge 55'te, anlamlılık sonuçları Çizelge 56'da yer almaktadır.

Çizelge 55 Problemlili Medya Kullanımı Ölçeğinin Çocukların Ekran Kullanım Süreleri Değişkenine Göre Frekans ve Ortalama Değerleri

Ortalama Ekran Kullanım Süresi	n	Ortalama Sıralaması
1 saatten az	40	93.21
Ortalama 1-3 saat arası	140	119.53
Ortalama 3-5 saat arası	54	156.37
Ortalama 5-8 saat arası	15	152.73
Ortalama 8-12 saat arası	1	178.00

Çizelge 55'e göre; çalışmaya katılan 250 ebeveyninden 140'ı 1-18 yaş aralığında bulunan çocuklarının "ortalama 1-3 saat" ekran kullanmakta olduğunu 54'ü "ortalama 3-5 saat" ve 15'i "ortalama 5-8 saat" ders harici ekran kullandıklarını ifade etmiştir. 40 katılımcı ise çocuklarının günde 1 saatten az bir zaman dilimini ekran karşısında

geçirdiklerini belirtmiştir. Çocuklarının günde “ortalama 1 saatten az” ekran kullandıklarını ifade eden katılımcıların problemlili medya kullanım ortalamalarının da en düşük olduğu görülmektedir. Buna istinaden günde 3-5 saatini ekranlara ayıran çocukların ise problemlili medya kullanım ortalamalarının grup içerisindeki en yüksek ortalamalara sahip olduğu görülmektedir. Bu gruplar arasındaki anlamlılık ilişkisi Çizelge 56’da yer almaktadır.

Çizelge 56 Problemlili Medya Kullanımı Ölçeği Puanlarının Çocukların Ekran Kullanım Süreleri Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

	Çocukların Ekran Kullanım Sürelerine Göre PMK
Kruskal-Wallis H	21.481
df	4
p	<0,001

Çizelge 56’da görüldüğü üzere; günlük kullanılan ekran süresiyle problemlili medya kullanımı arasında anlamlı bir farklılık vardır ($p<0,05$). Hangi gruplar arasında anlamlı farklılığın çok olduğunu tespit etmek için çoklu karşılaştırma analizleri yapılmıştır.

Çizelge 57 Problemlı Medya Kullanım Ölçeğının Çocukların Ekran Kullanım Süreleri Değişkenine Göre Hangi Alt Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis H Analizi Sonrası Post Hoc- İndepented T Testi Sonuçları

Çocukların Ekran Kullanım			
Süreleri	İstatistik	p	Düzeltilmiş p
1 saatten az-	-26.312	0,042	0,421
Ortalama 1-3 saat arası			
1 saatten az-	-59.521	0,006	0,065
Ortalama 5-8 saat arası			
1 saatten az-	-63.158	<0,001	0,000
Ortalama 3-5 saat arası			
1 saatten az-	-84.787	0,246	1.000
Ortalama 8-12 saat arası			
Ortalama 1-3 saat arası-	-33.208	0,091	0,906
Ortalama 5-8 saat arası			
Ortalama 1-3 saat arası-	-36.845	0,001	0,014
Ortalama 3-5 saat arası			
Ortalama 1-3 saat arası-	-58.475	0,420	1.000
Ortalama 8-12 saat arası			
Ortalama 5-8 saat arası-	3.637	0,863	1.000
Ortalama 3-5 saat arası			
Ortalama 5-8 saat arası	-25.267	0,735	1.000
Ortalama 8-12 saat arası			
Ortalama 3-5 saat arası-	-21.630	0,767	1.000
Ortalama 8-12 saat arası			

Çizelge 57'ye göre; “ortalama 3-5 saat” arası ekran kullanan çocuklar ile “1 saatten az” ve “ortalama 1-3 saat” ekran kullanan çocuklar arasında problemlı medya kullanımı puan ortalaması arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0,05$).

Çocukların ekran karşısında en çok vakit harcadıkları ekran aktiviteleri ile problemlı medya kullanımı arasındaki anlamlılık ilişkisi Kruskal- Wallis H analiziyle incelenmiştir. Ekran aktivitesine göre problemlı medya kullanımı puan ortalamaları ve

frekans değerleri izelge 58'te ve ekran aktivitesi ile çocukların problemleri ekran kullanımını arasında anlamlılık analizi sonuçları da izelge 59'da gösterilmektedir.

Çizelge 58 Problemleri Medya Kullanımı leğinin ocukların Ekran Aktiviteleri Değişkenine Göre Frekans ve Ortalama Değerleri

Çocukların Ekran Aktivitesi	n	Ortalamaların
		Sıralanması
Dijital oyunlar	78	126.29
Sosyal medya	19	161.26
Video izleme	146	123.92
Diğer	7	52.57
Toplam	250	

Çizelge 58'e bakıldığında; çalışmaya katılan 250 ebeveynin çocuklarının ekran karşısında en çok video izlemeyi (146 kişi) tercih ettikleri en az ise sosyal medyada (19 kişi) vakit geçirdikleri sonucuna ulaşılmaktadır. Sosyal medya kullanımının olduğu çocuklarda problemleri kullanımın en fazla ortalamaya (161,26) sahip olduğu görülmektedir. En az ortalama ise video izleyenlere (123,92) ait olduğu gözlenmektedir. Aralarında anlamlı bir ilişki olup olmadığını anlamak için izelge 59'da Kruskal-Wallis H Analizi yapılmıştır.

Çizelge 59 Problemi Medya Kullanımı Ölçeği Puanlarının Çocukların Ekran Aktiviteleri Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Çocukların Ekran Aktivitelerine Göre PMK	
Kruskal-Wallis H	11.876
Df	3
P	0,008

Çizelge 59'a göre; p değeri 0,008 ($p < 0,05$) olduğundan ekran aktiviteleriyle problemlili medya kullanımı arasında anlamlı bir ilişki olduğu net bir şekilde söylenebilir. Hangi gruplar arasında anlamlı farklılık oluştuğunu tespit etmek için çoklu karşılaştırma analizi yapılmış ve Çizelge 60'ta gösterilmiştir.

Çizelge 60 Problemlili Medya Kullanım Ölçeğinin Çocukların Ekran Aktiviteleri Değişkenine Göre Hangi Alt Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis H Analizi Sonrası Post Hoc- Indepented T Testi Sonuçları

Çocukların Ekran				
	Aktivitesi	İstatistik	p	Düzeltilmiş p
Diğer -	Video izleme	71.350	0,011	0,064
Diğer -	Dijital oyunlar	73.717	0,010	0,058
Diğer -	Sosyal medya	108.692	<0,001	0,004
	Video izleme-Dijital Oyunlar	2.367	0,815	1.000
	Video izleme- Sosyal medya	37.342	0,034	0,204
	Dijital oyunlar-Sosyal medya	-34.975	0,058	0,350

Çizelge 60'taki düzeltilmiş anlamlılık değerleri baz alındığında anlamlı farklılığının sosyal medya kullananlarla ekran dışı aktiviteleri içeren "Diğer" seçeneğini tercih edenler arasında olduğu, ekran ile gerçekleştirilen aktiviteler

arasında problemlı medya kullanımı puanları arasında anlamlı bir farklılık oluşmadığı görölmektedir ($p<0,05$).

Çocukların problemlı medya kullanım puanlarının görsel medya değışkine göre anlamlı bir farklılık yaratıp yaratmamasının tespiti Kruskal Wallis H analiziyle incelenmiştir. Ekran türüne göre problemlı medya kullanımı puan ortalamaları Çizelge 61’de; görsel medya seçimi ile çocukların problemlı ekran kullanım puanları arasında anlamlılık analizi sonuçları Çizelge 62’de verilmektedir.

Çizelge 61 Problemlı Medya Kullanımı Ölçeğinin Çocukların Kullandıkları Ekran Türü Değışkenine Göre Frekans ve Ortalama Değeri

Çocukların Ekran Türü Tercihleri	n	Ortalama Sıralaması
Televizyon	38	93.05
Cep telefonu	107	143.03
Tablet / Bilgisayar	69	131.19
Diğeri	36	96.75
Toplam	250	

Çizelgede 1-18 yaş çocukların arasında görsel medyalarından en çok cep telefonunun seçildiğini (107 kişi) görölmektedir. Onu takiben tablet/ bilgisayar (69 kişi) ve en az tercih edilen televizyon (38 kişi) gelmektedir. Problemlı medya kullanım ortalamalarına bakıldığında sırasıyla; cep telefonu (143,03), tablet/ bilgisayar (131,19) ve televizyon (93,05) olduğu görölmektedir (Çizelge 61). Ekranlar arasındaki farklılığın anlamlılığı Çizelge 62’de verilmiştir.

Çizelge 62 Problemi Medya Kullanımı Ölçeği Puanlarının Çocukların Kullandıkları Ekran Türü Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Çocukların Ekran Türü Tercihlerine Göre PMK	
Kruskal-Wallis H	20.106
df	3
p	<0,001

Çizelge 62’de $p < 0,05$ olduğu görülmektedir. Yani ekran seçimi problemlili ekran kullanımında anlamlı bir şekilde farklılık göstermekte, seçilen görsel medya aracına göre problemlili ekran kullanımı puanları arasında farklılık oluşmaktadır. Hangi gruplar arasında anlamlı farklılık oluştuğunu tespit etmek için çoklu karşılaştırma testleri yapılmış olup sonuçları Çizelge 63’te yansıtılmaktadır.

Çizelge 63 Problemlı Medya Kullanım Ölçeğının Çocukların Kullandıkları Ekran Türü Değişkenine Göre Hangi Alt Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis H Analizi Sonrası Post Hoc- İndepented T Testi Sonuçları

Çocukların Ekran Türü		İstatistik	p	Düzeltilmiş p
Tercihleri				
Televizyon-	Diğer	-3.697	0,826	1.000
Televizyon-	Tablet / Bilgisayar	-38.136	0,009	0,054
Televizyon-	Cep telefonu	-49.975	<0,001	0,001
Diğer-	Tablet / Bilgisayar	34.438	0,020	0,122
Diğer-	Cep telefonu	46.278	<0,001	0,005
Tablet / Bilgisayar-Cep telefonu		11.840	0,288	1.000

Çizelge 63'te ikili gruplar şekilde karşılaştırılan ekran türlerinin düzeltilmiş p değerlerine bakıldığında iki grubun 0,05 anlamlılık değerinin altında kaldığı ve buna göre televizyon ve "Diğer" seçeneğini tercih edenlerle cep telefonunu seçenler arasında problemlı medya kullanım puanları arasında anlamlı bir farklılık oluştuğu görülmektedir.

Çocukların problemlı medya kullanımları ile çocukların yaş grupları arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığını tespit etmek için yapılan Kruskal- Wallis H analizleri Çizelge 64'te yer almaktadır.

Çizelge 64 Problemi Medya Kullanımı Ölçeği Puanlarının Ebeveynlerin Yaş Ortalamaları Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Ebeveynlerin Yaş Ortalamalarına Göre PMK	
Kruskal-Wallis H	9.586
df	3
p	0,022

Çizelge 64'te $p < 0,05$ olduğu görülmektedir. Yani ebeveynlerin yaş ortalamalarıyla problemlili ekran kullanımında anlamlı bir şekilde farklılık göstermektedir. Hangi gruplar arasında anlamlı farklılık oluştuğunu tespit etmek için çoklu karşılaştırma testleri yapılmış olup sonuçları Çizelge 65'te yansıtılmaktadır.

Çizelge 65 Problemlili Medya Kullanım Ölçeğinin Ebeveynlerin Yaş Ortalaması Değişkenine Göre Hangi Alt Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis H Analizi Sonrası Post Hoc- Independent T Testi Sonuçları

Ebeveynlerin Yaş Ortalamaları		p	Düzeltilmiş p
20-29	30-39	0,787	1.000
20-29	40-49	0,078	0,466
20-29	50-59	0,063	0,379
30-39	40-49	0,013	0,080
30-39	50-59	0,060	0,362
40-49	50-59	0,284	1.000

Çocukların problemlili medya kullanım puanlarına göre ebeveynlerinin yaşlarının 40-49 yaş ortalaması ile 30-39 yaş grubundaki ebeveynler arasında anlamlı bir farklılık ($p < 0,05$) tespit edilmiştir (Çizelge 65).

Problemlili medya kullanım puanlarının ebeveynlerin iş durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığını Kruskal Wallis H analiziyle incelenmiştir. Eğitim

düzeyine göre problemlı medya kullanımı puan ortalamaları Çizelge 66'da eğitim düzeyi ile çocukların problemlı ekran kullanımı arasında anlamlılık analizi sonuçları Çizelge 67'de verilmektedir.

Çizelge 66 Problemlı Medya Kullanımı Ölçeğinin Ebeveynlerin Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Frekans ve Ortalama Değerleri

Ebeveynin Eğitim Durumu	n	Ortalama Sıralaması
İlkokul	21	121.10
Ortaokul	20	144.93
Lise	76	116.70
Lisans	112	125.08
Yüksek lisans	19	147.24
Doktora	2	129.00
Toplam	250	

Çizelge 66'da örneklemi birbirlere yakın olan ilkokul, ortaokul ve yüksek lisans kategorilerinin ortalama sıralamasına bakıldığında; en yüksek ortalama sıralamasına sahip yüksek lisans düzeyinin (147,24) olduğu, onu takiben sırasıyla ortaokul (144,93), doktora (129,00), lisans (125,08), ilkokul (121,10) ve lisenin (116,70) takip ettiği görülmektedir.

Ebeveynlerin eğitim düzeyleriyle çocuklarının problemlı medya kullanımları arasında anlamlı ilişkinin varlığını tespit için Kruskal- Wallis H analizi Çizelge 67'de yorumlanmaktadır.

Çizelge 67 Problemi Medya Kullanımı Ölçeği Puanlarının Ebeveynlerin Eğitim Düzeyleri Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Ebeveynlerin Eğitim Düzeylerine Göre PMK	
Kruskal-Wallis H	4.384
df	5
P	0,496

Çizelge 67’de p değeri değerlendirildiğinde 0,05’ ten büyük olduğu görülmektedir ve bu duruma istinaden ebeveynlerin eğitim seviyeleriyle çocuklarının problemlili ekran kullanımlarında anlamlı bir farklılık olmadığı ifade edilebilmektedir.

Ebeveynlerin çalışma durumlarının çocukların problemlili medya kullanımı üzerinde etkileri Kruskal Wallis H analiziyle incelenmiştir. Ebeveynlerin iş hayatları dikkate alınarak hesaplanan çocukların problemlili medya kullanımı puan ortalamaları Çizelge 68’de ve çalışma durumu ile çocukların problemlili ekran kullanımı arasında anlamlılık analizi sonuçları Çizelge 69’da verilmektedir.

Çizelge 68 Problemlı Medya Kullanımı Ölçeğının Ebeveynlerin İş Durumları Değişkenine Göre Frekans ve Ortalama Değerleri

Ebeveynin Çalışma Durumu	n	Ortalama Sıralaması
İşsiz	137	119.97
Yarı zamanlı çalışan	21	117.17
Kamuda tam zamanlı	34	133.47
Özel sektörde tam zamanlı	58	136.90
Toplam	250	

Buna göre; özel sektörde çalışan 58 ebeveynin çocuklarının problemlı medya kullanım ortalamaları diğer grupların üzerindeyken en düşük puan yarı zamanlı çalışan ebeveyn grubunun (21 kişi) çocuklarına ait olduğu görölmektedir. Kamuda çalışan ebeveynlerin çocuklarının ortalama sıralamaları 133,47 iken (34 kişi), çalışmayan ebeveynlerin (137 kişi) çocuklarının problemlı medya kullanım ortalama sıralama puanı da 119,97'dir (Çizelge 68).

Ebeveynin aktif çalışma hayatının varlığı ve aktif çalışma hayatı içinde var olanların kamu ya da özel sektörde çalışmasının çocuklarda problemlı medya kullanımı davranışının görülmesiyle anlamlı bir ilişki oluşturup oluşturmadığını tespit etmek için Kruskal- Wallis H Analizi yapılmıştır (Çizelge 69).

Çizelge 69 Problemi Medya Kullanımı Ölçeği Puanlarının Ebeveynlerin İş Durumları Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Ebeveynlerin İş Durumlarına Göre	
PMK	
Kruskal-Wallis H	2.940
df	3
p	0,401

Ebeveynlerin çalışma hayatında aktif rol alması ve çalıştıkları sektörün kamu ya da özel sektör olması çocukların problemlili medya kullanımı arasında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir ($p>0,05$).

Çocukların problemlili medya kullanımı ortalamaları ebeveynlerin ekran kullanım sürelerine bağlı olarak farklılaşp farklılaşmadığı Mann Whitney U analiziyle incelenmiştir. 8 saat baz alınarak hesaplanmış ekran kullanım sürelerine göre çocuklarda görülen problemlili medya kullanımı puan ortalamaları ve frekans değerleri Çizelge 70’te; ekran kullanım süreleri ile çocukların problemlili ekran kullanımı arasında anlamlılık analizi sonuçları da Çizelge 71’de verilmektedir.

Çizelge 70 Problemlili Medya Kullanımı Ölçeğinin Ebeveynlerin Ekran Kullanım Süreleri Değişkenine Göre Frekans ve Ortalama Değerleri

Ebeveynin Günlük Ortalama Ekran Süresi	n	Ortalamaların Sıralaması
8 saatten az	198	119.91
8 Saat ve üzeri	52	146.78
Toplam	250	

Ebeveynler çocuklarının problemlili medya kullanımını değerlendirdiğinde çocukların problemlili medya kullanım puan ortalamaları en yüksek (146,78) olan

grubun (198 kişi) ebeveynlerin 8 saat ve üzeri ekran kullananlar geri kalan 198 kişinin 8 saatten az kullandıkları ve çocuklarının problemlili medya kullanımı puan ortalamalarının düşük (119,91) olduğu görülmektedir (Çizelge 70).

Çizelge 71 Ebeveynlerin Ekran Kullanım Süreleri Değişkenine Göre Problemlili Medya Kullanım Ölçeği Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Mann Whitney- U Testi Sonuçları

Ebeveynlerin Ekran Kullanım Sürelerine Göre PMK	
Mann-Whitney U	4041.500
Wilcoxon W	23742.500
Z	-2.387
P	0,017

Çizelge 71'e göre; p değeri 0,017 yani 0,05 anlamlılık değerinden küçüktür. Dolayısıyla gruplar arasında anlamlı bir farklılık vardır. 8 saatten az ile 8 saat ve üzeri iki kategori olduğundan çoklu karşılaştırma testleri yapılmamaktadır. Ebeveynlerin ekran kullanım süresi 8 saati aştıkça çocukların da problemlili ekran kullanım davranışı üzerinde anlamlı olarak farklılık oluşmaktadır.

Ç. Algılanan Aile İşlevselliğiyle İlgili Bulgular

Algılanan Aile İşlevselliği Ölçeğinin normallik testleri sonuçları Çizelge 72 ve Çizelge 73'te yer almaktadır.

Çizelge 72 Algılanan Aile İşlevselliği Ölçeğinin Çarpıklık ve Basıklık Değerleri

Algılanan Aile İşlevselliği Ölçeği	İstatistik	Standard Hata
Çarpıklık	-2.683	0,154
Basıklık	13.058	0,307

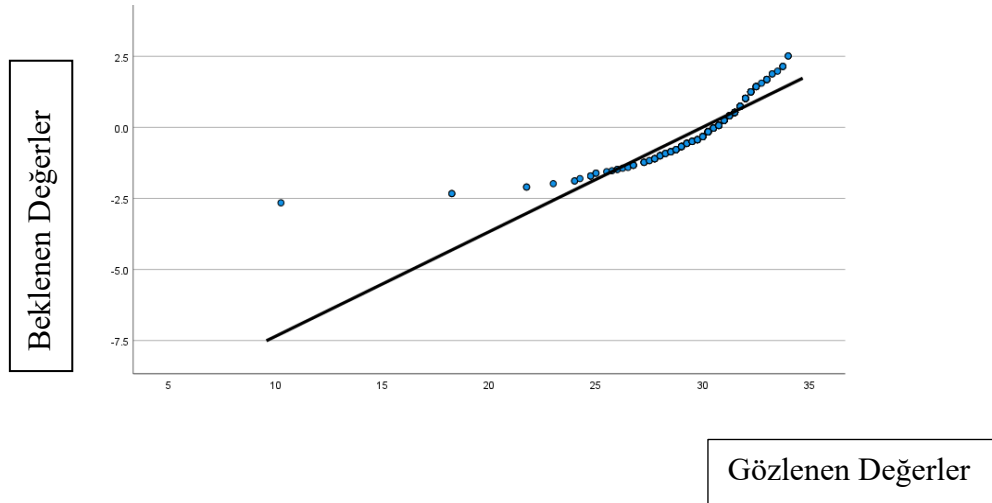
Çizelge 72'de skewness ve kurtosis olarak ifade edilen çarpıklık ve basıklık değerleri -1,00 ve +1,00 değerlerinin dışında kaldığı görülmektedir. Ayrıca çarpıklık

ve basıklığın istatistik değerleri standart hataya bölündüğünde -1,96 ile +1,96 değerlerinin dışında kalmaktadır. İlgili Ölçeğin Kolmogorov- Smirnov Analiz sonucu Çizelge 73'te verilmiştir.

Çizelge 73 Algılanan Aile İşlevselliği Ölçeğinden Elde Edilen Puanların Normal Dağılım Gösterip Göstermediğini Belirlemek Amacıyla Yapılan Kolmogorov-Smirnov Testi Sonuçları

Kolmogorov-Smirnov			Shapiro-Wilk		
İstatistik	df	p	İstatistik	df	p
0,160	250	<0,001	0,801	250	<0,001

Çizelge 73'e göre; 250 örnekleme sahip bu çalışmanın Kolmogorov- Smirnov testinde $p < 0,05$ olduğu ve bu sebeple normal bir dağılım olmadığı görülmektedir. Çalışmadaki uç değerlerin tespiti için Q-Q Plot Grafiği aşağıda verilmektedir (Grafik 2).

Şekil 2 Algılanan Aile İşlevselliği Uç Değerlerin Tespiti İçin Q-Q Plot Grafiği

Ölçeğin Q-Q Plot analizine bakıldığında 81, 106 ve 147 numaralı araştırmacıların uç nokta olduğu görülmektedir. Z puanları alınan ölçeğin -3,00 ve

+3,00 değerlerinin çok üzerinde tespit edilen 5 veri, veri setinden silinmiş olup yeni normallik analizi sonuçları aşağıdaki gibidir.

Çizelge 74 Algılanan Aile İşlevselliği Ölçeğinin Uç Değerler Çıkarıldıktan Sonraki Çarpıklık ve Basıklık Değerleri

Algılanan Aile İşlevselliği Ölçeği	İstatistik	Standard Hata
Çarpıklık	-0,984	0,156
Basıklık	0,992	0,310

Çarpıklık ve basıklık değerleri -1,00 ile +1,00 arasındadır. Ancak standart hataya bölündüğünde -1,96 ile +1,96 değer aralığı dışında bir sonuç alınmaktadır.

Çizelge 75 Algılanan Aile İşlevselliği Ölçeğinden Elde Edilen Puanların Uç Değerler Çıkarıldıktan Sonra Normal Dağılım Gösterip Göstermediğini Belirlemek Amacıyla Yapılan Kolmogorov-Smirnov Testi Sonuçları

Kolmogorov-Smirnov			Shapiro-Wilk		
<i>İstatistik</i>	<i>df</i>	<i>p</i>	<i>İstatistik</i>	<i>df</i>	<i>p</i>
0,127	245	<0,001	0,937	245	<0,001

Çizelge 75'te $p < 0,05$ olduğu görülmektedir ve tüm bu veriler dikkate alındığında normal dağılım olmadığı gözlenmektedir. Bu nedenle bu ölçeğe parametrik olmayan testler uygulanmaktadır.

Ebeveynin cinsiyetinin Algılanan Aile İşlevselliği (AAİ) ile anlamsal farklılık ilişkisi için Mann Whitney U analizi yapılmıştır (Çizelge 76). Ayrıca Algılanan Aile İşlevselliği'nin ebeveynin yaşına, sahip oldukları çocuk sayısına, eğitim durumlarına, çalışma durumlarına, haneye giren gelire ve hanede yaşayan kişilere göre anlamlı farklılık olup oluşmadığını tespit etmek için Kruskal- Wallis H testleri uygulanmıştır. Algılanan aile işlevselliğinin Problemler Medya Kullanımı (PMK) ve

Dijital Ebeveynlik Farkındalık (DEF) düzeyleri arasındaki ilişkiler korelasyon analizleriyle hesaplanmıştır. Sonuçlar sırasıyla aşağıda yer almaktadır.

Çizelge 76 Ebeveynlerin Cinsiyetleri Değişkenine Göre Algılanan Aile İşlevselliği Ölçeği Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Mann Whitney- U Testi Sonuçları

Ebeveynlerin Cinsiyetlerine Göre AAİ	
Mann-Whitney U	3879.000
Wilcoxon W	4620.000
Z	-0,364
P	0,716

AAİ puanları ile ebeveynin cinsiyet grupları arasında anlamlı bir fark elde edilmemiştir ($p>0,05$).

AAİ ile ebeveynlerin yaş ortalamaları değişkeni arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını tespit etmek için Kruskal Wallis H Analizi yapılmış ve Çizelge 77'de raporlanmıştır.

Çizelge 77 Algılanan Aile İşlevselliği Ölçeği Puanlarının Ebeveynlerin Yaş Ortalaması Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Ebeveynlerin yaş ortalamalarına göre AAİ	
Kruskal-Wallis H	3.051
Df	3
P	0,384

$P>0,05$ olduğundan yaş ortalamalarının AAİ ortalamaları üzerinde anlamlı bir fark yaratmadığı görülmektedir (Çizelge 77).

AAİ ile ebeveynlerin sahip olduğu çocuk sayısı değişkeni arasında anlamlı fark olup olmadığını tespit etmek için Kruskal Wallis H analizi yapılmış olup Çizelge 78’de sonuçlarına yer verilmiştir.

Çizelge 78 Algılanan Aile İşlevselliği Ölçeği Puanlarının Ebeveynlerin Sahip Oldukları Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Ebeveynlerin Cinsiyetleri	Ebeveynlerin Sahip Oldukları Çocuk Sayısına Göre AAİ	
Kadın	Kruskal-Wallis H	7.761
	df	4
	p	0,101
Erkek	Kruskal-Wallis H	0,940
	df	3
	p	0,816

$p > 0,05$ olduğundan ebeveynlerin cinsiyetleri perspektifinde algılanan aile işlevselliği ile ebeveynlerin sahip olduğu çocuk sayısı değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır (Çizelge 78).

Algılanan Aile İşlevselliğiyle ebeveynlerin cinsiyetleri perspektifinde eğitim durumu değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığının tespiti için Kruskal Wallis H analizi yapılmış olup, analiz sonuçları Çizelge 79’da yer almaktadır.

Çizelge 79 Algılanan Aile İşlevselliği Ölçeği Puanlarının Ebeveynlerin Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Ebeveynlerin Cinsiyetleri	Ebeveynlerin Eğitim Düzeyine Göre AAİ	
Kadın	Kruskal-Wallis H	10.927
	df	5
	p	0,053
Erkek	Kruskal-Wallis H	11.339
	df	4
	p	0,023

Çizelge 79'a bakıldığında; erkek ebeveynler için $p < 0,05$ olduğundan babaların AAİ ortalama puanlarının eğitim düzeylerine göre anlamlı bir fark oluşturduğu görülmektedir. Hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için çoklu karşılaştırma analizleri yapılmış olup sonuçlar Çizelge 80'de gösterilmektedir.

Çizelge 80 Algılanan Aile İşlevselliği Ölçeğinin Ebeveynlerin Eğitim Düzeyleri Değişkenine Göre Hangi Alt Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis H Analizi Sonrası Post Hoc- Independent T Testi Sonuçları

Ebeveynlerin Eğitim Düzeyleri		İstaistik	p	Düzeltilmiş p
İlkokul-	Yüksek lisans	-24.130	0,291	1.000
İlkokul-	Ortaokul	-24.787	0,272	1.000
İlkokul-	Doktora	-27.512	0,607	1.000
İlkokul-	Lisans	-32.784	0,056	0,843
İlkokul-	Lise	-57.690	0,001	0,018
Yüksek lisans-	Ortaokul	.657	0,977	1.000
Yüksek lisans-	Doktora	-3.382	0,950	1.000
Yüksek lisans-	Lisans	8.654	0,629	1.000
Yüksek lisans-	Lise	33.559	0,070	1.000
Ortaokul-	Doktora	-2.725	0,959	1.000
Ortaokul-	Lisans	-7.997	0,648	1.000
Ortaokul-	Lise	-32.903	0,070	1.000
Doktor-	Lisans	5.272	0,918	1.000
Doktora-	Lise	30.178	0,560	1.000
Lisans-	Lise	24.905	0,020	0,304

Çizelge 80’de düzeltilmiş p değerlerine bakıldığında; 0,05’in altında kalan grubun İlkokul- Lise düzeyi olduğu görülmektedir. Öyleyse, ilkokul ve lise grupları arasında Algılanan Aile İşlevselliği açısından anlamlı bir farklılık vardır.

AAİ ile ebeveynlerin cinsiyetlerine göre gruplandırılmış iş durumları değişkeninin arasında anlamlı farklılık oluşturup oluşturmadığını görmek için Kruskal- Wallis H analizi yapılmıştır ve sonuçları Çizelge 81’de gösterilmektedir.

Çizelge 81 Algılanan Aile İşlevselliği Ölçeği Puanlarının Ebeveynlerin Çalışma Durumları Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Ebeveynlerin Cinsiyetleri	Ebeveynlerin İş Durumlarına Göre AAİ	
Kadın	Kruskal-Wallis H	2.925
	df	3
	p	0,403
Erkek	Kruskal-Wallis H	1.254
	df	3
	p	0,740

Cinsiyetlere göre yapılan anlamlılık analizinde iki cinsiyetinde anlamlılık değerleri $p>0,05$ olduğundan algılanan aile işlevselliği ile anne ve babaların çalışma durumları arasında anlamlı bir fark elde edilmediği görülmektedir (Çizelge 81).

AAİ ile haneye giren ortak gelir değişkeni arasında anlamlı fark ilişkisini ortaya koymak için Kruskal- Wallis H analizi yapılmıştır ve Çizelge 82’de raporlanmıştır.

Çizelge 82 Algılanan Aile İşlevselliği Ölçeği Puanlarının Hane Geliri Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Ortak Hane Gelirine Göre AAİ	
Kruskal-Wallis H	7.395
df	2
p	0,025

Çizelge 82’e göre $p<0,05$ değeri baz alındığında; AAİ ile haneye giren ortalama gelir arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Hangi gruplar arasında anlamlı farklılık oluştuğunu tespit etmek için çoklu karşılaştırma testleri yapılmış ve Çizelge 83’te raporlaştırılmıştır.

Çizelge 83 Algılanan Aile İşlevselliği Ölçeğinin Hane Geliri Değişkenine Göre Hangi Alt Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis H Analizi Sonrası Post Hoc- Independent T Testi Sonuçları

Hane Geliri	İstatistik	p	Düzeltilmiş p
6.840 TL ve üzeri	9.368	0,474	1.000
0- 5.500 TL			
6.840 TL ve üzeri	30.399	0,007	0,020
5.501 TL- 6.839 TL			
0- 5.500 TL	-21.031	0,164	0,493
5.501 TL- 6.839 TL			

Çizelge 83'te düzeltilmiş p değerleri dikkate alındığında Temmuz 2022'de 4 kişilik ailenin açlık sınırı olan 6.840 TL üzerinde hane geliri olan grup ile asgari ücretin (5.500 TL) üzerinde geliri olan ancak 4 kişilik aile için belirlenen açlık sınırının altında olan grupların arasında algılanan aile işlevsellikleri anlamlı farklılık yarattığı görülmektedir.

AAİ ile haneyi paylaşan kişilere göre anlamlı bir farklılık oluşturup oluşturmadığını görmek için Kruskal- Wallis H analizi yapılmıştır ve sonuçları Çizelge 84'te yer verilmiştir.

Çizelge 84 Algılanan Aile İşlevselliği Ölçeği Puanlarının Aile Üyeleri Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Aile Üyelerine Göre AAİ	
Kruskal-Wallis H	2.339
df	5
P	0,801

Çizelge 84'teki $p>0,05$ değerine istinaden ebeveynin aile işlevselliği algısı ile ailenin tek ebeveynli, çekirdek ya da geniş aile tiplerinden oluşması açısından anlamlı bir farklılık oluşmadığı ifade edilebilmektedir.

Ebeveynlerin 8 saat baz alınarak iki grup şeklinde oluşturulan günlük ortalama ekran süreleri ile algılanan aile işlevsellikleri puanları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını görebilmek için Mann Whitney U analizi yapılmış ve Çizelge 85'te raporlanmıştır.

Çizelge 85 Ebeveynlerin Ekran Kullanım Süreleri Değişkenine Göre Algılanan Aile İşlevselliği Ölçeği Arasındaki Farkın Anlamlılığını Test Etmek İçin Yapılan Mann Whitney- U Testi Sonuçları

Ebeveynlerin Ekran Kullanım Sürelerine Göre AAİ	
Mann-Whitney U	4340.500
Wilcoxon W	5718.500
Z	-1.743
P	0,081

Çizelge 85'te yer alan sonuçlara göre; yapılan analizde AAİ ile ebeveynin günlük ortalama kullandıkları ekran süresi arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir ($p>0,05$).

Ebeveynlerin gün içerisinde ekran karşısında yaptıkları eylemler ile AAİ arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını görebilmek için Kruskal Wallis H analizi yapılmış ve Çizelge 87'de raporlanmıştır

Çizelge 86 Algılanan Aile İşlevselliği Ölçeği Puanlarının Ebeveynlerin Kullandıkları Ekran Türü Değişkenine Göre Farklaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

	Ebeveynlerin Ekran Türü Tercihlerine Göre AAİ
Kruskal-Wallis H	0,828
df	3
p	0,843

Çizelge 86'ya göre; AAİ ile ebeveynin gün içerisinde en çok vakit ayırdığı ekran tipi arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir ($p>0,05$).

Ebeveynlerin ekran aktiviteleriyle AAİ arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını görebilmek için Kruskal Wallis H analizi yapılmış ve Çizelge 87'de gösterilmektedir.

Çizelge 87 Algılanan Aile İşlevselliği Ölçeği Puanlarının Ebeveynlerin Ekran Aktiviteleri Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Ebeveynlerin Ekran Aktivitelerine Göre AAİ	
Kruskal-Wallis H	0,093
df	3
p	0,993

Çizelge 87’de ebeveynlerin gün içerisinde dijital oyun oynama, video izleme, sosyal medyada vakit geçirme ve diğer ekran aktiviteleriyle aile işlevselliklerini algulamaları arasında anlamlı bir fark elde edilememiştir ($p>0,05$).

AAİ alt boyutları olan “Aile İçi İletişim ve Olumlu Duygulanım (AİOD)”, “Çatışma ve Olumsuz Duygular (ÇOD)”, “Kurallar (K)” ve “Sınırlar (S)” ile Problemlili Medya Kullanımı (PMK) ve Dijital Ebeveynlik Farkındalığı (DEF) arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla Spearman Korelasyon Analizi kullanılmıştır. Elde edilen bulgular Çizelge 88’de gösterilmiştir.

Çizelge 88 Algılanan Aile İşlevselliği Alt Boyutları (Aile İçi İletişim ve Olumlu Duygulanım, Çatışma ve Olumsuz Duygular, Kurallar ve Sınırlar) ile Problemlü Medya Kullanımı ve Dijital Ebeveynlik Farkındalığı Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Yapılan Spearman Korelasyon Analizi Sonuçlar

		AİOD	ÇOD	K	S	AAİ	PMK	DEF
AİOD	Spearman r	1.000	-0,556	.0,267	0,488	0,799	0,408	0,457
	p	-	<0,001	<0,001	<0,001	<0,001	<0,001	<0,001
ÇOD	Spearman r	-0,556	1.000	-0,297	-0,456	-0,171	0,422	-0,357
	p	<0,001	.	<0,001	<0,001	0,007	<0,001	<0,001
K	Spearman r	0,267	-0,297	1.000	0,166	0,408	-0,170	0,179
	p	<0,001	<0,001	-	0,008	<0,001	0,007	0,005
S	Spearman r	0,488	-0,456	0,166	1.000	0,513	-0,267	0,266
	p	<0,001	<0,001	0,008	-	<0,001	<0,001	<0,001
AAİ	Spearman r	0,799	-0,171	0,408	0,513	1.000	-0,264	0,378
	p	<0,001	0,007	<0,001	<0,001	-	<0,001	<0,001
PMK	Spearman r	-0,408	0,422	-0,170	-0,267	-0,264	1.000	-0,427
	p	<0,001	<0,001	0,007	<0,001	<0,001	-	<0,001
DEF	Spearman r	0,457	-0,357	0,179	0,266	0,378	-0,427	1.000
	p	<0,001	<0,001	0,005	<0,001	<0,001	<0,001	-

Not: Korelasyon $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı kabul edilmiştir.

“Aile İçi İletişim Ve Olumlu Duygulanım (AİOD)” alt boyutu ile “Dijital Ebeveynlik Farkındalığı (DEF)” arasında orta düzey pozitif ($r=0,457$) ve anlamlı ($p < 0,05$); “Problemlü Medya Kullanımı (PMK)” ile orta düzey negatif ($r = -0,408$) ve anlamlı ($p < 0,05$) bir ilişki vardır. AİOD ile diğer değişkenlerin birbiri üzerine açıkladıkları varyanslar sırasıyla DEF düzeyi için %20,8 ($r^2 = 0,2088$) ve PMK için %16,6 ($r^2 = 0,1664$)’dır. Buna göre, ebeveynlerin dijital farkındalıklarındaki artışın artışın %20,8’i aile içindeki iletişim ve olumlu duyguların varlığından kaynaklanırken

sağlıklı iletişim ve olumlu duygular 1-18 yaş arası çocukların problemlili medya kullanımını %16,6 oranında azaltıcı etki yaratabilmektedir. Ailenin içinde olumlu duygulanımlarda ve iletişimdeki artış ebeveynlerin dijital ebeveynlik farkındalık düzeyleri üzerinde %20,8 oranında bir artma eğilimi sağlarken bir azalma olarak etki sağlayabilmektedir.

“Çatışma ve Olumsuz Duygular (ÇOD)” alt boyutu ile DEF düzeyleri arasında orta düzey negatif ($r = -0,357$) ve anlamlı ($p < 0,05$); PMK puanları arasında orta düzey pozitif ($r = 0,422$) ve anlamlı ($p < 0,05$) bir korelasyon tespit edilmiştir. ÇOD ile diğer değişkenlerin birbiri üzerine açıkladıkları varyanslar sırasıyla; DEF düzeyi için %12,7 ($r^2 = 0,1274$) ve PMK için %17,8 ($r^2 = 0,1780$)’dir. Yani ebeveynlerin dijital farkındalıklarında artış aile içindeki olumsuz duygular ve çatışmaların azalması yönünde %12,7 oranında bir etki sağlarken, çocukların problemlili internet kullanımı aile içindeki çatışmalar ve olumsuz duygular üzerinde %17,8 oranında bir artış etkisi yaratmaktadır.

“Kurallar (K)” alt boyutu ile DEF düzeyleri arasında zayıf düzey pozitif ($r = 0,179$) ve anlamlı ($p < 0,05$); PMK arasında ile zayıf düzey negatif ($r = -0,170$) ve anlamlı ($p < 0,05$) bir ilişki vardır. Varyansları sırasıyla; DEF için %3,2 ($r^2 = 0,0320$) ve PMK için %2,8 ($r^2 = 0,0289$)’dir. . Bu bağlamda ebeveynlerin dijital farkındalıklarında bir artışın aile içindeki kuralların üzerinde %3,2 oranında pozitif yönde bir etki sağladığı, kurallardaki bir artışın çocukların problemlili internet kullanımı üzerinde %2,8 oranında negatif bir korelasyon yarattığı söylenebilir.

“Sınırlar (S)” alt boyutu ile DEF düzeyleri arasında zayıf düzey pozitif ($r = 0,266$) ve anlamlı ($p < 0,05$); PMK arasında zayıf düzey negatif ($r = -0,267$) ve anlamlı ($p < 0,05$) bir ilişki tespit edilmiştir. DEF için varyansı %7 ($r^2 = 0,0707$) ve PMK için varyansı %7,1 ($r^2 = 0,0712$)’dir. Yani dijital ebeveynlik farkındalığın %7 si ile problemlili medya kullanımının %7,2’si aile içindeki sınırlardan kaynaklanıyor olabilir. Aile içinde sağlıklı çizilen sınırlar ebeveynlerin dijital farkındalıklarını pozitif etkilerken problemlili medya kullanımını azalttığı görülmektedir.

Problemlili Medya Kullanımı ve Dijital Ebeveynlik Farkındalık Düzeyi alt boyutları olan “Dijital İhmal”, “Olumsuz Model Olma”, “Verimli Kullanım” ve “Risklerden Koruma” arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla Spearman Korelasyon analizi kullanılmıştır. Elde edilen bulgular Çizelge 89’da gösterilmiştir.

Çizelge 89 Problemlı Medya Kullanımı (PMK) ile Dijital Ebeveynlik Farkındalığı (DEF) Alt Boyutları (Dijital İhmal (Dİ), Olumsuz Model Olma (OMO), Verimli Kullanım (VK) ve Risklerden Koruma (RK)) Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Yapılan Spearman Korelasyon Analizi

	PMK	Dİ	OMO	VK	RK
Spearman r	1.000	0,393*	0,320*	-0,116	-0,342*
p	-	<0,001	<0,001	0,068	<0,001
n	250	250	250	250	250

*Korelasyon $p < 0,05$ düzeyinde anlamlıdır.

“Problemlı Medya Kullanımı (PMK)” ile “Verimli Kullanım (VK)” arasında düşük düzey, negatif yönlü bir ilişki vardır ancak bir anlam ifade etmemektedir. “Dijital İhmal (Dİ)” ile PMK arasında orta düzey pozitif ($r=0,393$) ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p < 0,05$). “Olumsuz Model Olma (OMO)” ile PMK arasında orta düzey pozitif ($r=0,320$) ve anlamlı ($p < 0,05$) bir ilişki olduğu görülmektedir. “Risklerden Koruma (RK) ve PMK arasında orta düzey negatif ($r=0,342$) ve anlamlı ($p < 0,05$) bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Değişkenlerin birbirleri üzerinde açıkladıkları varyans Dİ alt boyutu için ($r^2=0,1544$), OMO alt boyutu için ($r^2=0,1024$) ve RK alt boyutu için ($r^2=0,1169$)’dur. Yani 1-18 yaş aralığındaki çocukların problemlı medya kullanımı, ebeveynlerin dijital ihmallerinden %15,4, ebeveynlerin çocuklara olumsuz model olmalarından %10,2 oranında doğru orantılı olarak etkilendiği; ebeveynlerin çocuklarını internetin risklerden korumasının ise çocukların problemlı medya kullanımları üzerinde %11,6 olumlu katkı yaptığı söylenebilir.

“Algılanan Aile İşlevselliği” ve “Dijital Ebeveynlik Farkındalık” düzeyi alt boyutları olan Dijital İhmal (Dİ), Olumsuz Model Olma (OMO), Verimli Kullanım (VK) Ve Risklerden Koruma (RK) arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla Spearman Korelasyon Analizi kullanılmıştır. Elde edilen bulgular Çizelge 90’da gösterilmiştir.

Çizelge 90 Algılanan Aile İşlevselliği (AAİ) ile Dijital Ebeveynlik Farkındalığı (DEF) Alt Boyutları Olan (Dijital İhmal (Dİ), Olumsuz Model Olma (OMO), Verimli Kullanım (VK) ve Risklerden Koruma (RK)) Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Yapılan Spearman Korelasyon

	AAİ	Dİ	OMO	VK	RK
Spearman r	1.000	-0,087	-0,158*	0,380*	0,356*
P	-	0,168	0,012	<0,001	<0,001
N	250	250	250	250	250

*Korelasyon $p < 0,05$ düzeyinde anlamlıdır.

“Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeği” her 4 ayrı boyutu kendi içinde değerlendirilen bir ölçektir. “Dijital İhmal” alt boyutu ile “Algılanan Aile İşlevselliği” arasında anlamlı bir fark yoktur ($p > 0,05$). “Olumsuz Model Olma” alt boyutu ile AAİ arasında zayıf ve negatif yönlü ($r = -0,158$) anlamlı bir ilişki ($p < 0,05$) olduğu görülmektedir. “Verimli Kullanım (VK)” ve “Risklerden Koruma (RK)” alt boyutları ile AAİ arasında anlamlı ($p < 0,05$) ve pozitif yönlü orta düzey (VK için $r = 0,380$, RK için $r = 0,356$) korelasyon mevcuttur. Değişkenlerin birbirleri üzerinde açıkladıkları varyans OMO alt boyutu için %2,4; VK alt boyutu için %14,44 ve RK alt boyutu için %12,67’dir. Bu durumda ebeveynlerin ekran kullanımıyla ilgili olumsuz modelliği arttıkça ailenin işlevselliği %2,4 artarken, ebeveynin ekranı verimli kullanması aile işlevselliğine %14,44 ve çocuğunu internetin risklerinden koruyabilmesi %12,67 oranında algılanan aile işlevselliğine katkı sağlamaktadır. Korelasyon analizine göre dijital ihmalin aile işlevselliği üzerinde etkisi saptanmamıştır.

Algılanan Aile İşlevselliği, Dijital Ebeveynlik Farkındalık Düzeyi ve Problemlili Medya Kullanımı arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla Spearman Korelasyon Analizi kullanılmıştır. Elde edilen bulgular Çizelge 91’de gösterilmiştir.

Çizelge 91 Algılanan Aile İşlevselliği, Dijital Ebeveynlik Farkındalığı ve Problemlili Medya Kullanımı Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Yapılan Spearman Korelasyon Analizi

		PMK	DEF	AAİ
PMK	Spearman r	1.000	-0,427*	-0,264*
	P	-	<0,001	<0,001
DEF	Spearman r	-0,427*	1.000	0,378*
	P	<0,001	-	<0,001
AAİ	Spearman r	-0,264*	0,378*	1.000
	P	<0,001	<0,001	-

*Korelasyon $p < 0,05$ düzeyinde anlamlıdır.

“Problemlili Medya Kullanımı (PMK)” ile “Algılanan Aile İşlevselliği (AAİ)” arasında zayıf düzeyde negatif ($r = -0,264$) ve anlamlı ($p < 0,05$) bir ilişki olduğu gözlemlenmektedir. Değişkenlerin birbirleri üzerinde açıkladıkları varyans %6,9’dur. Bu durumda çocuklardaki problemlili ekran kullanımlarının %6,9’u algılanan aile işlevsizliğinin kaynaklanıyor olabilir. Yani ailenin işlevselliğindeki olumlu bir değişim çocukların problemlili ekran kullanımlarında %6,9 oranında azalmaya neden olmaktadır.

“Problemlili Medya Kullanımı (PMK)” ile “Dijital Ebeveynlik Farkındalık (DEF)” düzeyleri arasında orta düzeyde ($r = -0,427$) negatif ve anlamlı ($p < 0,05$) bir ilişki olduğu görülmektedir. Değişkenlerin birbirleri üzerinde açıkladıkları varyans %18,2’dir. Yani ebeveynin dijital farkındalıklarındaki artış çocukların problemlili ekran kullanımlarında %18,2 oranında azalmaya neden olmaktadır.

“Dijital Ebeveynlik Farkındalık (DEF)” düzeyi ile “Algılanan Aile İşlevselliği (AAİ)” arasında orta düzeyde pozitif ($r = 0,378$) ve anlamlı ($p < 0,05$) bir ilişki bulunmuştur. Değişkenlerin birbirleri üzerinde açıkladıkları varyans %14,2’dir Bu durumda ebeveynlerin dijital farkındalıklarında artış ebeveynlerin ailesini işlevsel olarak algılamasında %14,2 oranında bir yükselmeye neden olmaktadır.

V.TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde Dijital Ebeveynlik Farkındalığı, Problemlili Medya Kullanımı ve Algılanan Aile İşlevsellikleri ile ilgili yapılan çalışmalara, bu araştırmanın sonuçlarına ve önerilere yer verilmiştir.

A. Tartışma

1. Dijital Ebeveynlik Farkındalık Düzeyi (DEF)

Dijital ebeveynlik farkındalığıyla ebeveynlerin cinsiyetleri arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalar incelendiğinde Manap ve Durmuş'un (2020) çalışmasında Dijital Ebeveynlik Farkındalık (DEF) düzeyinin alt boyutlarından iki boyutunda ("Verimli Kullanım (VK)", "Risklerden Koruma (RK)") annelerin daha yüksek puanlara sahip olduğunu ve diğer iki boyutunda ("Dijital İhmal (Dİ)", "Olumsuz Model Olma (OMO)") babalara kıyasla daha düşük puan aldıkları dolayısıyla DEF düzeylerinin babalara kıyasla daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bostancı ve Çakır'ın (2022) yaptığı araştırmada da ölçeğin genel puanı kadınlarda daha yüksek olduğu bulunmuştur. "Olumsuz Model Olma" alt boyutunda da kadınların ortalamasının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Pazarcıkcı vd. (2022) kendi çalışmasında, annelerin "Verimli Kullanım", "Risklerden Koruma" ve genel Dijital Ebeveynlik Farkındalık puanlarının yüksek, "Dijital İhmal" ve "Olumsuz Model Olma" puanlarının düşük olduğunu belirlemiştir. Bu çalışmada "Dijital Ebeveynlik Farkındalık Düzeyleri" ile "Olumsuz Model Olma" alt boyutunda annelerin ortalaması daha yüksek bulunmuş, diğer alt boyutlarda cinsiyetler arası anlamlı bir farklılık oluşmadığı tespit edilmiştir. Çalışmaya katılan ebeveynlerin cinsiyetlerinin homojen olmaması ve kadın sayısının fazla olması cevapları etkilemekte ve kadınların DEF oranlarını yükseltmekte olabilir. Ayrıca kadınların çocuklarla daha çok vakit geçiriyor olması, çocukların taklit konusunda annelerini kopyalaması ve dolayısıyla OMO kadın değişkeninin yüksek çıkması, sosyal öğrenme kuramı bağlamında makul bir sonuçtur.

Dijital ebeveynlik farkındalığı ile yaş değişkeninin ilişkisinin incelendiği araştırmalarda; Manap (2020), RK alt boyutu için negatif korelasyon ilişkisi olduğunu

yani ebeveynin yaşının arttıkça çocukları internetin risklerinden koruma düzeylerinin düşmekte olduğunun altını çizirken ölçeğin geneli ve diğer alt boyutlar için farklılaşma elde edememiş, Pazarcıkcı vd. (2022) da RK boyutu dahil hiçbir alt boyutunda istatistiksel bir farklılık bulamayıp Manap'ın çalışmasını destekler niteliktedir. Bu çalışmada yalnızca OMO alt boyutunda 30'lu yaşlarında olan ebeveynlerin 20'li yaşlarda olan ebeveynler ile kıyaslandığında anlamlı bir farklılık olduğu diğer alt boyutlar ya da DEF için yaş gruplarının anlamlı bir fark oluşturmadığı görülmektedir. Bostancı ve Çakır (2022) araştırmasında 40 yaş ve üzeri ebeveynlerin en yüksek ortalamaya sahip olduğunu ancak anlamlı bir farklılık yaratmayacak az düzeyde olduğu sonucuna ulaşmıştır. DEF değerlendirilmesinde OMO ve Dİ puanlarının düşük, VK ve RK puanlarının yüksek olması beklenmektedir. Ayrıca Prensky'nin (2001) dijital göçmen olarak tanımladığı -teknoloji çağının içinde doğmayıp, teknoloji kullanmayı sonradan teknoloji çağında doğanlardan (dijital yerlilerden) öğrenen- bireylerin yaş ortalaması günümüzde 40'lı yaşların üzerindedir. Dolayısıyla daha genç neslin bu yaş grubundan daha iyi ekran kullanması beklenmektedir. Nitekim Manap'ın (2020) çalışmasında, yaş ortalaması arttıkça "Risklerden Koruma" alt boyutunda azalma olması ve yapılan bu çalışmada "Olumsuz Model Olma" alt boyutunun 30-39 yaş aralığında, 20-29 yaş aralığına kıyasla daha yüksek çıkması genç neslin teknolojiyi daha iyi kullandığını destekler niteliktedir. Ancak Bostancı ve Çakır'ın (2022) sonuçları bu yorumu desteklememektedir.

Ebeveynin eğitimi durumu değişkeni odağında araştırma sonuçları incelendiğinde; bu çalışma, VK ve Dİ alt boyutlarında ilkökul düzeyindeki ebeveynler ile lisans ve lise düzeyindeki ebeveyn grupları arasında anlamlı bir fark oluşup DEF ve diğer alt gruplar için anlamlı bir fark oluşmadığı sonucuna ulaşırken, Manap 'ın (2020) çalışması, OMO alt boyutunun lisans mezunu ebeveynler ile ilköğretim mezunu ebeveynler arasında anlamlı bir farklılık oluşturduğunu göstermektedir. Bostancı ve Çakır (2022) ve Pazarcıkcı vd. (2022) çalışmalarında anlamlı bir farklılık tespit edememiştir. Anlamlı farklılık tespit eden her iki çalışmada da lisans düzeyinde eğitime sahip bireylerin lise altı gruplara kıyasla DEF düzeyini olumsuz etkileyecek OMO ve Dİ alt boyutlarının yüksek çıktığı görülmektedir. Ancak DEF düzeylerinin bundan etkilenmediği RK ve VK alt boyutlarıyla denge sağlayabildikleri şeklinde yorumlanabilir.

Bu çalışmanın bulguları, çalışmayan ebeveynler ile özel sektörde tam zamanlı çalışanlar arasında OMO değerlerinde anlamlı bir fark oluşturduğunu göstermektedir. Dİ alt boyutunda ise özel sektörde çalışanlar ile çalışmayan ya da kamuda çalışanlar arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Pazarcıkcı vd. nin (2022) yaptığı çalışmada, iki değişken arasında istatistiksel bir anlamlı farklılık elde edememiştir. Bu veriler değerlendirildiğinde; ebeveynlerin çalışma saatleri çocukların ekran kullanımı üzerindeki etkileri farklılaştırmaktadır. Hiç çalışmayan ebeveynler özel sektörde 8 saat ve üzeri çalışan ebeveynlere kıyasla daha çok olumsuz model olduğunu, çocuğun evdeki ebeveynin davranışını kopyaladığı görülmektedir. Yüksek ihtimalle kamu çalışanına kıyasla daha uzun çalışma saatleri olan özel sektör çalışanı ebeveynlerin, çocukların internette vakit geçirmelerine daha çok göz yumdukları düşünülebilir.

Çocuk sayısı ile ebeveynlerin DEF düzeyleri arasındaki ilişkiye bakıldığında bu çalışmanın sonuçları; RK alt boyutunda 4 çocuğa sahip ebeveynler ile 3 ve 1 çocuğa sahip ebeveynler arasında anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir. Ancak Yaman'ın (2019) çalışmasının sonucu DEF ve çocuk sayısı arasında negatif korelasyon olduğunu bildirmektedir. Yani ebeveynlerin çocuk sayısı azaldıkça DEF yükseldiklerini ifade etmektedir. Konaş (2021)'in araştırma sonuçları DEF tutum puanlarıyla çocukların cinsiyeti arasında anlamlı bir farklılık olmadığını göstermektedir. Bu çalışmanın sonuçları değerlendirildiğinde; ebeveynlerin sahip oldukları çocuk sayısı arttığında ebeveynlerin çocuklarını risklerden koruma boyutunda da pozitif etki yarattığı görülmektedir. Buna etki eden faktörün çocuk sayısı arttıkça kontrolünü kaybedeceği düşüncesiyle ebeveynlerin daha çok önlem aldıkları ancak yine de çocuk sayısının artmasına paralel olarak iş yükünün de artması nedeniyle DEF düzeylerinin olumsuz etkilendikleri düşünülebilir.

Bu çalışmanın ve Pazarcıkcı vd.nin (2022) araştırmasının sonuçları, haneye giren ortalama gelir ile ebeveynlerin DEF düzeyleri ve alt boyutları arasında istatistiksel bir farklılık bulunmadığı yönündedir. Bu sonuçlarda; hane gelirinden bağımsız olarak teknolojinin ulaşılabilirliğinin kolay olması, her bütçeye uygun teknolojik cihazların varlığı ve DEF düzeyini arttırmanın yüksek bir maaliyetinin olmamasının etkisi olabilir.

Şimşek vd (2023) yaptığı çalışmada; DEF ile aile yapısı arasında ilişkiyi incelemiş ve çekirdek ailenin diğer aile türlerinden anlamlı bir şekilde farklılık oluşturduğunu tespit etmiştir. Bu çalışmada hanede yaşayan kişilere göre kategorize

edilmiş aile tipleriyle DEF ve alt boyutları arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmemiştir. Aileyi oluşturan faktörlerden eksik bir unsurun bulunmaması ya da aile üyelerinde bakıma muhtaç bir kişinin olmaması, olanlara kıyasla iş yükünü hafifletmekte ve kendine, çocuklarına, ailesine ayırabileceği verimli saat süresini olumlu etkilemektedir. Ancak bu vakti nasıl değerlendirecekleri ebeveynlerin kişilik yapısına, bağımlılık düzeyine, ekran kullanım alışkanlıklarına, içinde buldukları koşullara vs. birçok faktörden etkileneceği için anlamlı bir farklılık bulunmayabilir.

Ebeveynlerin ekran karşısında geçirdikleri saat ile DEF düzeyleri arasında ilişkiye bakıldığında; bu çalışmanın bulgularında, 8 saatten az ekran kullanımı ile 8 saat ve üzeri ekran kullanımında ebeveynlerin DEF düzeyleri, OMO ve Dİ arasında anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir. Bostancı ve Çakır (2022), DEF ve OMO, Dİ ve VK alt boyutlarında 4-6 saat ekran kullananların ortalamalarının yüksek olduğunu ve VK alt boyutunda 4-6 saat ekran kullanıcıları ile 1-3 saat arası ekran kullanıcıları arasında anlamlı farklılık olduğu ifade edilmektedir. Konaş (2021) yaptığı çalışmada ise 1-3 saat ekran kullanan ebeveynlerin DE tutum puanlarının diğer grupların üzerinde olduğunu; Manap (2020) ise akıllı telefon kullanım süreleri ile OMO ve Dİ arasında pozitif bir ilişki olduğu sonucuna erişmiştir. Alanyazın incelendiğinde ebeveynlerin ekran kullanım düzeyleri azaldığında OMO ve Dİ puanlarında azalma, DEF, VK ve RK puanlarında artma beklenmektedir (Manap, 2020). Bu çalışmanın bulguları değerlendirildiğinde ekran kullanım süreleri 8 saatten az olan ebeveynlerin DEF düzeyi yüksek ancak OMO ve Dİ düzeylerinin de artmış olduğu görülmekte ve literatüre göre farklılık oluşturmaktadır. Bunun varyansların homojen dağılmamasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Ekran türü dikkate alındığında; bu çalışmanın bulguları, OMO alt boyutu ile cep telefonu ve televizyon arasında anlamlı bir farklılık oluştuğunu diğer alt gruplar ve DEF ile ekran türü arasında anlamlı bir fark oluşmadığını göstermektedir. Manap 'ın (2022) araştırması akıllı telefonların OMO ve Dİ üzerinde etkilerini ortaya koymuş ve aralarında akıllı telefon kullanımının arttıkça OMO ve Dİ puanlarının arttığı bir pozitif korelasyon geliştirdiği görülmesi anlamında önem arz etmektedir. Çalışmanın betimsel istatistik sonuçlarına bakıldığında hem ebeveynlerin hem de çocukların mobilite ve erişim kolaylığı nedeniyle cep telefonu kullanım yüzdelerinin en yüksek olduğu görülmektedir. Ortam içindeki ekran kullanımı iletişimi etkilediğinden diğer bireyleri de olumsuz etkilemekte ve ekran kullanımına teşvik etmekte olabilir.

Ebeveynlerin internet kullanım gerekçelerini Gül (2023); iletişim, bilgi sağlama ve çalışma hayatında kullanmak üzere üç temada toplamıştır. Livingstone (2008), 0-8 yaş çocuğa sahip ebeveynlerin kullanım nedenlerine baktığında; oyun indirmek, çocuklarına video izlettirmek, uygulama indirmek gibi gerekçeler sıralamaktadır. Bu araştırmada ebeveynlere en çok hangi aktivite için internet kullandıklarını soruldu. “Video İzleme”, “Sosyal Medya” ve “Dijital Oyun” seçenekleri haricinde “Diğer” seçeneğini de sunuldu. “Diğer” seçeneğini seçen 17 katılımcı alışveriş yaptıklarını, dizi/film izlemek için ekran kullandıklarını, işiyle alakalı maillerini kontrol ettiklerini, iletişim araçlarıyla sohbet amaçlı ekrana baktıklarını ifade etmiş ve en çok puanı sosyal medya seçeneği almıştır. Hemen akabinde video izleme ve dijital oyun oynama gelmektedir. Araştırmanın bulgularında bu grupların DEF düzeyleri ve alt boyutları arasında anlamlı bir fark yaratmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Gül (2023) çalışmasında; Dİ alt boyutuyla dijital oyunlar arasındaki ilişkinin birbiri üzerinde açıkladıkları varyansı %13; RK alt boyutu varyansını da %4 olarak tespit etmiştir. Yani Dİ ve RK ile ebeveynlerin dijital oyun oynamaları arasında pozitif yönlü bir ilişki söz konusudur. Ebeveynler önlemleri arttırdıkça çocukları risklerden koruyabilmekte, oyun bağımlılık düzeyi arttıkça çocuklarını ihmal edebilmektedir. Bu çalışmada çocuk sayısının artması halinde güvenlik önlemlerinin artırıldığı ve RK düzeyinin arttığı, Dİ ise ebeveynlerin ekran kullanım süreleri ve çalışma saatlerinden etkilendiği ancak ekran başında nasıl vakit geçirdiklerinden etkilenmediği sonucuna ulaşılmaktadır.

2. Problemlili Medya Kullanım (PMK)

“Problemlili Medya Kullanımı”, “Problemlili Ekran Kullanımı”, “İnternet Bağımlılığı”, “Dijital Oyun Bağımlılığı”, “Sosyal Medya Bağımlılığı” etiketlerini içeren araştırmalara bakıldığında çeşitli değişkenlerle ilişkisi aşağıda yer almaktadır.

Cinsiyet değişkenine göre, erkekler kızlara kıyasla problemlili ekran kullanımına daha meyillidir (Gül, 2023; Furuncu ve Öztürk 2020; Yörük ve Taylan 2018; Taylan ve Işık, 2015). Yayman’ın (2019) yaptığı çalışmada oyun bağımlılığı puanlarında erkekler daha yüksek iken sosyal medya bağımlılık düzeyleri söz konusu olduğunda kızların daha yüksek ortalamalara sahip olduğu görülmektedir. Bu çalışmada, ortalama sıralaması dikkate alındığında erkeklerin puan ortalama sıralamasının kızların puan ortalama sıralamalarından daha yüksek çıkarsa da anlamlı bir fark oluşturacak düzeyde olmadığı belirlenmiştir. Playstation, oyun salonları, oyun konsolları gibi ürün pazarlarının daha çok erkekleri cezbedici olması açısından erkekler arasında dijital

oyunların daha revaçta olduğu düşünülmektedir. Modaya ve alışverişe daha düşkün olduğu düşünülen kızlar ise trendleri ve markaları takip etmek açısından sosyal medyayı daha aktif olarak kullanıyor olabilir. Erkeklerin çalışma hayatına daha erken katılması ve ev dışı alanda daha çok vakit geçirmeye yatkın olmaları açısından, özel alanda (ev) kısıtlı aktivite imkânı bulan kadın cinsiyeti için daha avantajlı gözüke de araştırma sonuçları aksini göstermektedir. Burada erkeklerin kamusal alan dışında internet kafe, oyun salonları gibi denetimden uzak ortamlara erişim kolaylıklarının olması ve kızların evin içindeki ebeveyn denetimin payının yüksek olması gerekçe gösterilebilir.

Çocukların yaş değişkenleri dikkate alındığında bu araştırmanın bulgularında 12-18 yaş aralığı en yüksek ortalama sıralamasına sahip ve en çok 4-6 yaş aralığıyla ve hemen akabinde 7-11 yaş aralığıyla istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunduğu tespit edilmiştir. Yayman (2019), 15 yaş öncesinin 16 yaş sonrasında PMK puan ortalamaları düşük olsa da gruplarda anlamlı bir farklılık oluşturacak düzeyde olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Furuncu ve Öztürk (2020), 9-11 yaş ile 4-5 yaş arasında anlamlı bir farklılık bulgusu elde etmiş 9-11 yaş grubunun anlamlı bir derecede yüksek olduğunu tespit etmiştir. Tüm bu araştırma sonuçları dikkate alındığında; 9-12 yaş aralığında problemleri medya kullanım düzeylerinin artması, akıllı telefon kullanmaya başlama yaşının alanyazında 9-12 yaş arası olduğu kabulünden yola çıkarak bu yaşlarda başlanmasıyla açıklanabilir.

6-11 yaş çocuklarla yapılan bir çalışmada, ilk çocukların PMK puanlarının yüksek olduğu görülmektedir (Çakır Aksungur, 2022). Bu çalışmanın bulgularında ise, en yüksek ortalama sıralaması küçük çocuğa ait olsa da çocukların aile içerisindeki sıralamasının PMK düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yaratmadığı neticesine varılmıştır. Bowen'a (1993) göre; aile sıralamasındaki küçük çocukların ezilen bir profil çizme eğilimleri vardır ve içine kapanık, ihmal edilen çocukların daha çok problemleri medya kullandığı bilinmektedir (Arğın, 2019; Young, 1997).

Bu çalışmada haneye giren ortalama gelir dikkate alındığında asgari ücretli ailelerin çocuklarının PMK puan sıralamaları en yüksek olan gruptur. Gruplar arasında en çok asgari ücret ve aşağısında gelire sahip aileler ile (0-5.500 TL) asgari ücret ile aylık sınırları arasında kalan aileler (5.501 TL- 6.839 TL) arasında PMK açısından anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Şimşek vd. (2023) araştırmasında sosyo

ekonomileri düşük ebeveynlerin çocuklarında daha fazla problemlili ekran kullanımı tespit ederken bazı araştırmalar, PMK ile ailenin gelir düzeyi ile anlamlı bir fark bulamamışlardır (Gül, 2023; Furuncu ve Öztürk, 2020; Durak ve Seferoğlu, 2018). Bu çalışmanın sonucu şimşek vd. nin (2023) yaptığı çalışmayı destekler nitelikte olup ailenin sosyoekonomik düzeyi ile çocuklarda görölen PMK arasında negatif korelasyon olduğunu düşündürmektedir. Bunda çocukların sosyoekonomik olarak avantajlı ailelerde olduğu kadar aktivite zenginliğinin olmayışı etkili olabilir.

Ekran süresi değişkeni bağlamında incelenen çalışmalarda Kurt vd. (2022) çocukların ekran başında kaldığı süreyle Aile Çocuk İnternet Bağımlılık Ölçeği puanı arasında pozitif korelasyon saptarken, bu çalışmada ortalama 3-5 saat arası ekran kullanan çocuklar ile 1 saatten az ekran kullanan çocuklar arasında PMK puan ortalaması arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır. En yüksek puan 8-12 saat kullananlarda görölmektedir. Dolayısıyla bu çalışmada ekran süreleri arttıka PMK puanları arttığı yönünde yorum yapılabilir. Gula (2016) çalışmasında, günlük 1-3 saat sosyal medya kullananların 6 saatten fazla sosyal medya kullananlara oranla problemlili cep telefonu kullanım puanları daha yüksek bulunmuştur. Yalçın vd. (2022), annenin sosyal medya kullanım süresi arttıka çocuğun da ekran karşısında kalma süresinin uzadığına vurgu yapmaktadır. Ayrıca bu çalışmada 8 saatten fazla ekrana vakit ayıran ebeveynlerin çocuklarında PMK düzeyleri acaısından anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Bu durumda ebeveynlerin çocuklar üzerinde olumsuz model olması, kurallar ve sınırlar koymakta yetersizliği, ebeveynin dijital farkındalığının düşük olması, aile içinde iletişim ve verimli vakit geçirme konularında ailelerin yetersizliği/isteksizliği, dijital ihmalin söz konusu olması etken olabilir.

Davis'e göre (2001) spesifik bir amaç için internette yoğun vakit geçirmek özgül patolojik internet kullanımına işaret etmektedir. Ekran karşısında çocukların ekran aktivitelerinin incelendiği araştırmalara bakıldığında; Taylan ve Işık (2015), dijital oyunların ve Facebook kullanımının internet bağımlılığını arttırdığı yönünde bir çalışma yürütmüşlerdir. Yörük ve Taylan'ın (2018) araştırması 3 saatin üzerinde internette vakit geçiren ortaokul ve lise düzeyindeki bireylerin en çok sosyal medya, sohbet, dizi ve video izlemek için ekran kullandıklarını belirlenmiştir. Akbaş ve Dursun (2020) 'un yaptığı araştırma Facebook kullanımının ilk sırada olduğunu, ikinci sırada video izlemek için Youtube'un ve hemen akabinde Instagram'ın tercih edildiğini göstermektedir. Bu çalışmada da en yüksek puan sosyal medyaya ait

çıkılmıştır. Hemen akabinde dijital oyunlar ve video izlemek seçenekleri takip etmektedir. Ancak çalışmada, PMK ile aktiviteler arasında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Anlamlı fark sosyal medya seçeneği ile “Diğer” seçeneği arasında tespit edilmiştir. “Diğer” seçeneğine katılımcılar tarafından müzik, çizgi film, eğitici oyunlar, film izlemek gibi yanıtlar eklenmiştir. Bu çalışma literatürü desteklemekte ve sosyal medya ve dijital oyunların çocukların PMK düzeylerinde artışa neden olduğunu göstermektedir. Problemler medya kullanımı görülen çocuklarda zamanla tolerans geliştiğini ve harcanılan vaktin yetmeyip kullanım sürelerini arttırdıkları şeklinde yorumlanabilir. Dijital oyun, sosyal medya gibi sürekli akışın yenilendiği mecralarda zamanın nasıl geçtiğinin farkında olmamaları büyük bir etkidir.

Bu çalışmada, televizyonun ve tabletin en çok 7-11 yaş grubunda, cep telefonunun 12-18 yaş grubunda tercih edildiği; 5 saatten fazla ekran kullananların ise daha çok bilgisayar/ tablet tercih ettikleri görülmektedir. En yüksek PMK düzeyi cep telefonunu tercih edenlerde görülmektedir. Bu çalışmanın bulgularında cep telefonu ve televizyon tercih edenler ile PMK arasında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmaktadır. Gula (2016), cep telefonunu tercih edenlerin bağımlılık toplam puanların bilgisayarı tercih edenlere göre daha yüksek olduğunu ifade etmektedir. Akıllı telefonlar diğer ekran türlerine göre mobilite kolaylığı nedeniyle her zaman her yerde daha ulaşılabilir olması ve özellikle 9-12 yaş öncesinde cep telefonuna sahip olma yüzdelerinin de düşük olması düşünüldüğünde, 7-11 yaş aralığında televizyon ve tablet kullanımının daha yüksek olması beklenen bir neticedir. Bununla beraber 12 yaştan sonra problemler ekran kullanımının artıyor olması, o yaşta cep telefonuna sahip olma yüzdelerinin artış göstermesiyle açıklanabilmektedir.

Ebeveynin yaşı ve çocuklarda ekran bağımlılığı ilişkisine bakıldığında Çom Aybal’ın (2021) yaptığı çalışmada, ebeveynlerin yaşı ile çocuklardaki ekran bağımlılığı arasında anlamlı, pozitif düzeyde bir ilişki bulunmuştur. Gula’nın (2016) çalışması ise, negatif yönlü korelasyona işaret etmektedir. Bu çalışmanın bulgularında PMK ortalamaları en yüksek grup ebeveynlerin yaş ortalaması 40-49 arasında olanlar ve PMK ortalamaları dikkate alındığında 30-39 yaş grubu ebeveynlerle aralarında anlamlı bir fark oluşmaktadır. 40 yaş üstü ebeveynlerin teknolojiyle sonradan tanışması ve daha zor uyum sağlamaları nedeniyle ekran kullanma becerileri ve farkındalıkları daha genç yaş gruplarına kıyasla daha az gelişmiştir ve dolayısıyla çocuklarını internetin risklerinden koruma konusunda diğer yaş gruplarına kıyasla

daha etkisiz olabilirler (Prensky, 2001). Bu perspektiften bakıldığında bu çalışmanın sonucu, aralarında pozitif korelasyon bulan araştırmaları desteklemektedir.

Ebeveynin eğitim durumu ile çocukların problemlili ekran kullanımının ilişkisinin incelendiği çalışmaların birinde, okur yazar olmayan babaların çocuklarının PMK puanları, eğitim durumu lisans ve üstü olan babaların çocuklarının PMK ortalamalarından daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Gül, 2023). Yalçın vd. (2022)'in araştırmasında ise eğitim durumu lisans ve üstü olan annelerin çocuklarının diğer eğitim durumlarındaki annelerin çocuklarının PMK puanlarından daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Furuncu ve Öztürk (2020), ilköğretim mezunu ebeveynlerin, lisans ve üstü eğitimi olan ebeveynlere kıyasla çocuklarında daha yüksek PMK puanlarıyla karşılaşmıştır. Bu çalışmada en yüksek ortalama Yüksek Lisans mezunu ebeveynlerin çocuklarına aittir. Puan sıralamalarına bakıldığında ebeveynlerin eğitim düzeyi arttıkça çocuklarının PMK puan ortalamalarında artış gösterdiği gözlenmektedir. Ancak anlamlı bir farklılık oluşmadığı tespit edilmiştir. Ortalama sıralamalarındaki bu farklılık grupların homojen dağılmamasından kaynaklanmakta ve bu durum, çocukların PMK puanları ile ebeveynlerinin eğitiminin arasındaki ilişkide net bir ilişki kurmayı güçleştirmektedir.

Yalçın vd. (2022), çalışmayan annelerin çocuklarının PMK düzeylerinin düşük düzeyde de olsa anlamlı derecede farklılık oluşturduğunu göstermiştir. Bu çalışmada özel sektörde çalışan ebeveynlerin çocuklarının PMK ortalaması daha yüksek çıkmıştır ancak çalışan (özel kesim, kamu, yarı zamanlı) ve çalışmayan ebeveynlerin çocuklarının PMK düzeyleri arasında anlamlı ilişki saptanmamıştır. Çalışmayan ebeveynlerin olumsuz model olma ihtimali yüksek iken özel sektörde çalışan ebeveynler, çalışma saatlerinden dolayı çocukla yeterince ilgilenememe, ihmal etme, çocuğun ebeveynin çalıştığı saatlerde internette vakit geçirmesine göz yumması, kural koymada ve uygulamada başarısızlığı neden olabileceği düşünölmektedir.

3. Algılanan Aile İşlevselliği

“Algılanan Aile İşlevselliği (AAİ)” Ölçeği ile yapılmış çalışmalar sınırlı sayıdadır. Bu araştırmada ölçeğin kullanım sebebi ailenin sağlıklı işleyip işlemediği hakkında fikir sahibi olmaktır. Bu sebeple sağlıklı aile/ sağlıksız aile değişkeni ile yapılmış araştırmalar da dikkate alınmaktadır. Sağlıklı aile ile dijital ebeveynlik ve problemlili ekran kullanımı arasındaki ilişkileri kapsayan araştırmalarla ilgili bulgular aşağıdaki gibidir:

- Teknolojiyi farkındalıkla kullanan ebeveynlerden, çocuklarının problemleri ekran kullanımlarına göz yummamaları, onlara bu konuda olumsuz model olmamaları, hem kendinin hem çocuklarının internetin kaynaklarını verimli kullanabilmesi ve teknolojinin risklerinden önlemler alarak çocuklarını koruyabilmesi beklenmektedir (Manap, 2020). Dolayısıyla bu ailelerde, problemleri kullanım ihtimali çocuk için de ebeveyn için de düşük olacağı ve ailenin işlevsel yapıda olacağı düşünülmektedir (Manap ve Durmuş, 2021). Bu çalışmada “Dijital Ebeveyn Farkındalık (DEF)” ölçeğine ait “Verimli Kullanım (VK)” ve “Risklerden Koruma (RK)” alt boyutları ile AAİ arasında pozitif yönlü ve orta düzey; “Olumsuz Model Olma (OMO)” alt boyutu ile AAİ arasında negatif yönlü, zayıf düzey bir ilişki saptanmıştır. Yani ebeveynlerin çocuklarını verimli kullanıma teşvik etmesi, çocuklarını internetin risklerinden koruyacak önlemleri geliştirmesi ve olumsuz model olmaması ebeveynlerin işlevsel aile algılarına pozitif katkı sağlamaktadır. Bu sonuç alanyazındaki araştırmaları desteklemektedir.
- Yayman’ın (2019) yaptığı çalışmada, sosyal medya ve dijital oyun bağımlılığı ile aile işlevselliği arasında düşük düzeyde de olsa anlamlı, pozitif yönde bir ilişki tespit edilmiştir. Demir (2016), çalışmasında sosyal medya kullanımı ile aile içi iletişim puanında anlamlı düzeyde bir farklılık tespit ettiğini ifade etmektedir. Bu çalışmanın bulgularında, ebeveynlerin sosyal medya kullanımları, video izleme, dijital oyun oynama gibi ekran aktiviteleriyle AAİ arasında anlamlı bir farka rastlanmamıştır.
- 6-11 yaş aralığında yapılan bir çalışmada çocukların aile içi iletişimi artırılarak “Problemleri Medya Kullanımı (PMK)”nda bir düşüş sağlanacağı sonucuna ulaşılmıştır (Çakır Aksungur, 2022). Bu çalışmada elde edilen bulgulara göre “Aile İçi İletişim ve Olumlu Duygulanım (AİOD)” alt boyutu ile çocukların PMK puanları arasında orta düzey, negatif yönlü ilişki olduğu görülmektedir. Yani aile içi iletişim arttıkça çocuklarda problemleri ekran kullanımında azalma gerçekleşmektedir. Bu sonuç diğer çalışmayı desteklemektedir ve ayrıca bulunun diğer sonuçlara göre; “Çatışma ve Olumsuz Duygular (ÇOD)” alt boyutu ile PMK arasında orta düzey pozitif yönlü korelasyon saptanmıştır. Buna göre aile içinde çatışma ve olumsuz duyguların artması çocukların problemleri ekran kullanımını arttırmaktadır. “Kurallar” alt boyutuyla PMK

arasında zayıf düzey, negatif, “Sınırlar” alt boyutuyla PMK arasında zayıf düzey, negatif korelasyon ilişkisi görülmektedir. Aile içerisinde sınırlar ve kurallar net bir şekilde ortaya koyulduğunda çocukların problemleri medya kullanımlarında düşme yaşandığı şeklinde yorumlanabilir. Minuchin Yapısal Aile Terapisi’nde; belirgin sınırların olmasının ve alt sistemlerin belirli kurallara riayet etmesinin ailenin işlevselliğine katkı sağlayacağını vurgulamaktadır (Akbaş ve Özabacı, 2019).

- Demir (2016) yaptığı araştırmada, öğrencilerin sosyal medya kullanım sıklığı ile aile içi iletişim değişkenlerinin ilişkisini incelemiştir. Araştırmanın sonucuna göre, aile içi iletişim puanı haftada 1-2 kez sosyal medya kullananlarla günlük kullanıcılar arasında haftada 1-2 kez kullananlar lehine bir sonuç oluşturmaktadır. Gün içerisinde 1 saatten az sosyal medya kullanan kullanıcıların gün içerisinde 1 saatten fazla kullanan kullanıcılara kıyasla anlamlı bir fark elde ettiği ve kullanım sıklığıyla aile içi iletişim arasında negatif korelasyon olduğu sonucunu elde etmiştir. Bu çalışmada ebeveynlerin ekran kullanım süresi ve AAİ puanları arasında ne anneler ne babalar için anlamlı bir fark tespit edilememiştir.
- Ayrıca çalışma bulgularında; ebeveynlerin cinsiyet, yaş, sahip oldukları çocuk sayısı, çalışma hayatları ve aile içinde beraber yaşanan kişiler değişkenleriyle aile işlevselliği arasında anlamlı bir fark tespit edilememişken; eğitim düzeyleri ve gelir düzeyleri aile işlevselliği algılarını etkilemekte olduğu belirlenmiştir. Lise mezunu ebeveynler, ilkokul mezunu ebeveynlere kıyasla ve 4 kişilik bir ailenin açlık sınırının üzerinde gelire sahip olanlar, bu değerlerin aşığında bir gelire sahip olanlara kıyasla AAİ puanları daha yüksektir. Bu durumda bireylerin alım güçlerinin aile işlevsellik algılarını etkilemekte olduğu düşünülebilir. Eğitim durumu hem aile ilişkilerini hem gelir durumunu pozitif etkiliyor olabilir. Daha yüksek eğitim gruplarının ise daha yüksek gelir beklentileri olduğundan lise düzeyine kıyasla AAİ puanları daha düşük olduğu şeklinde yorumlanabilir.

B. Sonuç ve Öneriler

Alt Soru 1. Dijital Ebeveynlik Farkındalığının Ebeveynin Demografik Değişkenleriyle (Cinsiyet, Yaş, Eğitim, İş, Gelir, Aile Tipi, Çocuk Sayısı) ve Ebeveynin Ekran Alışkanlıklarıyla (Süre, Ekran Tipi, Ekran Aktivitesi) İlişkisi Var mıdır?

Araştırmanın sonucuna göre; ebeveynlerin cinsiyetleri, yaş ortalaması, eğitim düzeyleri, çalışma durumu, çocuk sayısı, ekran kullanım süreleri ve ekran tipi tercihleri ebeveynlerin Dijital Ebeveynlik Farkındalık (DEF) düzeylerini ve/veya alt boyutunu etkilemektedir.

Annelerin DEF düzeyleri daha yüksek olmasına karşın daha çok vakit geçirdiklerinden ekran kullanımlarıyla olumsuz model olma olasılıkları da yüksektir. Yaş oranı yüksek olanların farkındalık düzeyleri daha olumsuz etkilenmekte ancak eğitim düzeyinin yükselmesi özellikle interneti verimli kullanma ve çocuklarını bu yönde teşvik etme gücünü arttırmaktadır. Ebeveynlerin işe ayırdıkları vakit arttıkça çocuklarını ihmal etmekte ve problemlili kullanımlarına göz yummalarına neden olmaktadır. Ebeveynin ev içi ortamda internet kullanım süresi de çocukların olumsuz model almalarına neden olmaktadır. Dolayısıyla ebeveynlerin yalnızca ev dışında ne kadar vakit geçirdiği kadar ev içinde ne ile vakit geçirdiği de önem arz etmektedir. Ayrıca ebeveynlerin çocuk sayısı da sorumluluklarını etkilemekte ve ilginin bölünmesine neden olabilmektedir. Bununla beraber ebeveynler dijital farkındalıklarını yükselttikleri takdirde dijital önlemlerle internetin riskleriyle baş edebilmektedir.

Alt Soru 2. Çocuklarda Problemlili Ekran Kullanımının (PMK) Çocukların Demografik Değişkenleriyle (Cinsiyet, Yaş, Aile Sıralaması, Aile Tipi) ve Çocukların Ekran Alışkanlıklarıyla (Süre, Ekran Tipi, Ekran Aktivitesi) Bir İlişkisi Var mıdır?

1-18 yaş aralığında çocukların PMK düzeyleri demografik değişkenlere göre incelendiğinde;

- Erkeklerin ortalaması daha yüksek ancak anlamlı farklılık oluşturmamaktadır.
- 12-18 yaş ortalamasına sahip çocukların PMK ortalamaları daha yüksek ve 4-6 yaş ortalamasıyla aralarında anlamlı fark oluşturmaktadır.
- Ailenin en küçük çocuklarının PMK ortalamaları daha yüksek ancak aile sıralamasına göre anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

- Yakın akraba yanında yaşayan tek ebeveynli ailelerin çocukları en yüksek PMK puanına sahip, en düşük ise büyük anne ve/veya büyük baba yanında yaşayan tek ebeveynli ailelerin çocuklarında görülmektedir. Ancak ailenin çekirdek, geniş ya da tek ebeveynli bir yapıda olmasıyla çocukların PMK puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

Çocukların ekran alışkanlıklarıyla PMK arasındaki ilişki aşağıdaki gibidir:

- Günde ortalama 3-5 saat ekran kullanan çocuklarla 1 saatten az ekran kullanan çocuklar arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir.
- En çok sosyal medya kullanan çocuklarda PMK ortalaması yüksek çıksa da dijital oyun ve video izleme aktiviteleriyle aralarında anlamlı bir farklılık yaratmamaktadır.
- Cep telefonu kullanan çocukların PMK oranları anlamlı derecede yüksek çıkmıştır. Televizyon izleyen grup ile cep telefonu arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir.

Bulgulardan elde edilen bu sonuçlar minvalinde; çocukların yaşı arttıkça akıllı telefon kullanma ihtimalleri artmakta ve telefonların sağladığı mobilite ve erişim kolaylığı çocukların problemleri medya kullanımlarını arttırmaktadır. Bununla ilgili özellikle ailelerin telefon kullanma alışkanlıklarına sınırlama getirmesi için farklı aktivitelere yönlendirmesi çözüme katkı sağlayabilir.

Alt Soru 3. Çocuklarda Problemleri Ekran Kullanımının Ebeveynlerinin Demografik Değişkenleri (Eğitim, İş, Gelir) ve Ekran Süresi Arasında Bir İlişkisi Var Mıdır?

- Ebeveynlerin gelir durumuna bakıldığında asgari ücretle geçinen aileler ile asgari ücret ile açlık sınırı arasında gelire sahip aileler arasında çocuklarının PMK oranları arasında anlamlı bir farklılık oluşmaktadır. Asgari ücretle geçinen ailelerin çocuklarının PMK puanları yüksek çıkmaktadır.
- Yüksek lisans mezunu ebeveynlerin çocuklarının PMK ortalaması en yüksek ve Lise mezunu ebeveynlerin ortalaması en düşük olduğu görülmektedir. Ancak aralarında anlamlı bir farklılık oluşmamaktadır.

- Özel sektörde çalışan ebeveynlerin çocuklarının PMK puanları en yüksek, yarı zamanlı işlerde çalışan ebeveynlerin çocuklarının puanları en düşük olduğu saptanmış ancak aralarında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir.
- Ebeveynlerin ekran süreleri 8 saat ve üzerine çıktıkça çocukların PMK puanlarında artış olduğu görülmüştür.

Bu sonuçlar değerlendirildiğinde; çocukların problemlili ekran kullanımı, ebeveynlerin problemlili ekran kullanımından ve gelir durumundan etkilendiği görülmektedir. Ebeveynlerin düşük bütçeli/ ücretsiz aktiviteler bulup çocuklarıyla beraber verimli saat geçirmeleri, çocukların problemlili medya kullanımları üzerinde olumlu bir etki yaratırken düşük ekonomik düzeylerini de zora sokmayacağı bir çözüm olabileceği düşünülmektedir.

Alt Soru 4. Algılanan Aile İşlevselliğinin (AAİ) Ebeveynlerinin Demografik Değişkenleri (Cinsiyet, Yaş, Çocuk Sayısı, Eğitim, İş, Gelir, Aile Tipi) ve Ekran Alışkanlıklarıyla (Süre, Ekran Tipi, Ekran Aktivitesi) Bir İlişkisi Var mıdır?

Araştırma sonucuna göre; AAİ ile ebeveynlerin cinsiyetleri, yaşları, sahip oldukları çocuk sayıları, iş durumları, aile yapıları, ekran alışkanlıkları ile bir farklılık oluşmadığı ancak eğitim durumunda ilkököl mezunu ebeveynler ile lise mezunu ebeveynler arasında ve gelirleri baz alındığında asgari ücretin üzerinde ancak açlık sınırının altında gelire sahip olanlar ile açlık sınırının üzerinde gelire sahip ebeveynler arasında anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Yani araştırmanın sonuçlarına göre; AAİ ebeveynlerin eğitim durumu ve gelirinden etkilenmektedir. Dolayısıyla bireylerde sosyoekonomik kültürel bir değişim aile işlevselliklerine katkı sağlayacaktır.

Alt Soru 5. Algılanan Aile İşlevselliğinin Ebeveynlerin Dijital Ebeveynlik Farkındalık Düzeylerinin alt Boyutlarıyla (VK, RK, Dİ, OMO) Bir İlişkisi Var mıdır?

Özetle;

- Dİ- AAİ arasında anlamlı bir ilişki kurulamamıştır.
- OMO- AAİ arasında zayıf düzey, negatif yönlü ve anlamlı ilişki vardır
- VK ve RK – AAİ arasında orta düzey, pozitif yönlü ve anlamlı ilişki vardır.

Bu bulgular değerlendirildiğinde; ebeveynlerin problemlili medya kullanımları ile çocuklarına olumsuz model olması aile işlevselliklerini olumsuz etkilemektedir ancak

ekranı verimli kullanması ve çocuklarını birtakım önlemler geliştirerek internetin risklerinden koruyabilmesi aile işlevselliğinde olumlu katkı sağlamaktadır. Bu minvalde, ebeveynlerden dijital farkındalık düzeylerini arttırmaları beklenmektedir. Aile işlevselliğinin artması da hem çocukların hem ebeveynlerin ekran karşısında bağımlılık geliştirmesinden alıkoymaktadır. Dolayısıyla ebeveynlerin dijital ebeveynlik farkındalıklarına da olumlu katkı sağlamaktadır.

Alt Soru 6. Problemlı Medya Kullanımı ile Dijital Ebeveynlik Farkındalık Alt Boyutlarının (VK, RK, Dİ, OMO) Bir İlişkisi Var Mıdır?

Özetle;

- VK- PMK arasında anlamlı bir ilişki yoktur
- Dİ- PMK arasında orta düzey, pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki vardır
- OMO- PMK arasında orta düzey, pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki vardır
- RK- PMK arasında orta düzey, negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki vardır.

Bu bulgular değerlendirildiğinde; ebeveynlerin dijital ihmali ve olumsuz model olma davranışı arttığında çocukların problemlı ekran kullanımlarının artmakta olduğu ancak risklerden koruyacak önlemleri arttırdığında problemlı ekran kullanımlarında olumlu değişim kaydedildiği görülmektedir.

Alt Soru 7. Algılanan Aile İşlevselliği Alt Boyutlarıyla (AİOD, ÇOD, K, S) Problemlı Medya Kullanımı ve Dijital Ebeveynlik Farkındalık Düzeyi Arasında Anlamlı Bir İlişki Var Mıdır?

Özetle;

- Aile İçi İletişim Olumlu Duygulanım (AİOD) alt boyutuyla DEF arasında orta düzey, pozitif yönlü ve anlamlı; PMK ile orta düzey, negatif yönlü ve anlamlı,
- Çatışma ve Olumsuz Duygular (ÇOD) ile DEF arasında orta düzey, negatif yönlü ve anlamlı; PMK ile orta düzey, pozitif yönlü ve anlamlı,
- Kurallar (K) alt boyutuyla DEF arasında zayıf düzey, pozitif ve anlamlı; PMK ile zayıf düzey, negatif yönlü ve anlamlı,
- Sınırlar (S) alt boyutuyla DEF arasında zayıf düzey, pozitif yönlü ve anlamlı; PMK ile zayıf düzey negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Bu bulgular perspektifinde; aile içinde olumlu duyguların varlığı, çatışmaların azlığı, kural ve sınırların net bir şekilde kendini göstermesi ebeveynlerin DEF düzeylerinde olumlu bir değişime neden olurken çocukların PMK düzeylerini düşürmektedir.

Ana Problem: Aile İşlevselliği ve Dijital Ebeveynlik Farkındalığının Çocuk Ekran Bağımlılığı ile İlişkisi Var mıdır?

Bulgular değerlendirildiğinde; işlevsel ailelerde çocukların problemlili ekran kullanımlarında %6,9 oranında azalmaya; ebeveynlerin dijital farkındalıklarındaki yükseliş çocukların problemlili ekran kullanımlarında %18,2 oranında azalmaya neden olmaktadır.

1. Sonuçların Aile Danışmanlığı Perspektifinden Değerlendirilmesi

Tüm bulgular değerlendirildiğinde; çocuk alt sistemi, ebeveyn alt sisteminin problemlili ekran kullanımından etkilenmekte ve çocuk alt sistemi taklit ve model olarak ebeveyninin davranışını kopyalamaktadır. Bir başka deyişle, ebeveyn problemlili ekran kullanımını davranışını çocuk alt sistemine aktarmaktadır. Ailedeki işlevselliğin, aile içindeki kaygının hem ebeveyn alt sisteminde hem çocuk alt sisteminde ekranla üçgenleşme oluşturarak azaltılmaya çalışıldığını göstermektedir. Çünkü iki alt sistem de çekirdek ailenin duygusal sisteminden etkilenmektedir. Çocuk alt sisteminde oluşan duygusal problemliler ya da aileyle sağlıklı iletişimin kesilmesi çocuklarda duygusal kesilmeye neden olmakta ve bu gerginliği azaltmak için çocuk ekran kullanımını arttırmaktadır.

Aile içinde, çocukların da sürece dahil edilerek ortak kararlarla alınan kuralların koyulması ve aralarında sağlıklı sınırların oluşturulması hem ebeveynlerin dijital ebeveynlik farkındalığında hem de çocuklarda problemlili ekran kullanımını üzerinde olumlu sonuçlar doğurmaktadır. Ayrıca aile daha sağlıklı (işlevsel) hale gelmektedir. Ancak kurallar ve sınırlar belirlenirken hiyerarşik bir dayatmanın olmaması büyük önem arz etmekte ve çocukların da süreçte etkin olmaları sağlanmalıdır.

Kardeş alt sisteminde çocuğun, aile içindeki çocuk sıralamasında kaçınıcı sırada konumlandığı, güç dengeleri ve kişilik yapıları açısından önemlidir. Güç dengesinde dezavantajlı olan küçük çocuklarda, problemlili medya kullanımını davranışının arttığı görülmektedir. Özellikle ebeveynlerin rol, sorumluluk, güç ve fırsatlar açısından kardeşler arasında denge sağladıklarından emin olmaları büyük önem arz etmektedir.

Bu çalışma ile 1-18 yaş arası çocuklarda problemlı ekran kullanımının, yalnızca bireyin kişisel özelliklerinden değil, aynı zamanda hem diğer alt sistemlerden hem de aile sisteminin genelının sağlıklı işleyişinden etkilendiğı ve bu sebeple problemlı ekran kullanımının sistemsel yaklaşımla ele alınması gerektiğı sonucuna ulaşılmıştır.

2. Öneriler

Bu çalışmada yalnızca ebeveynler ile çalışılmıştır. Çocuklarla ilgili puanlamalar ebeveynlerin değerlendirmesi sonucunda oluşmuştur. Problemlı Ekran Kullanımı ve Aile İşlevselliğı Ölçeklerini çocukların açısından değerlendirilmesi ve Yapısal Aile Terapileri ve Aile Sistemleri Terapileri dışındaki kuramlarla da çalışılması önerilmektedir.

VI. KAYNAKLAR

KİTAPLAR

- AKSU, H. (2019). **Dijitopya: Dijital dönüşüm yolculuk rehberi**, İstanbul, Pusula Yayıncılık, 1.Basım.
- AKBAŞ, T. ve ÖZABACI, N. (2019). **Kuram ve Uygulamaları ile Aile Danışmanlığı**, Ankara, Pegem Yayıncılık, 1. Basım.
- ASHMAN, A. F. ve CONWAY, R. N. (1997). **An Introduction To Cognitive Education: Theory and Applications**, New York, Psychology Press.
- AVCI, S. (2014). **Alanda Çalışan Kuramcılar** içinde. Öğrenme Öğretme Kuram ve Yaklaşımları, Ankara, Anı Yayıncılık.
- AYAZ, B. ve KILIÇARSLAN, F. (2010). **Aile Terapisi**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi.
- AYDIN, M. (2000). **Kurumlar Sosyolojisi**. Ankara, Vadi Yayınları.
- BALTAŞ, A. ve BALTAŞ, Z.(1998). **Stres ve Başa Çıkma Yolları**, İstanbul, Remzi Kitabevi, 18. Basım.
- BERKSUN, O. ve SAYAR, G. H. (2013). **Aile ve Eş Terapileri**. Ankara, Detay Yayıncılık, 1. Basım.
- BOWEN, M. (1993). **Family Therapy In Clinical Practice**, Oxford, Jason Aronson.
- BOWEN, M. ve KERR, M. E. (2009). **Family Evaluation**, New York, WW Norton & Company.
- BOYACI, M. (2020). **Aile Danışmanlığı Kuram Uygulama ve Araştırma**, Ankara, Pegem Akademi, 5. Basım.
- BUEHLER, C. ve HETZER, H. (2022). **Testing Children's Development From Birth To School Age**, Taylor & Francis.
- BULUT, I. (1993). **Ruh Hastalığının Aile İşlevlerine Etkisi**, Ankara, TC Başbakanlık Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı Yayıncılık.
- CANATAN, K. ve YILDIRIM, E. (2011). **Aile ve Evlilik Türleri** içinde Aile sosyolojisi. İstanbul, Açılım Kitap, 2. Basım.
- COMREY, A. L. ve LEE, H. B. (1992), **A First Course İn Factor Analysis**, Hillsdale, New Jersey, Erlbaum.

- CÜCELOĞLU, D. (2006). **İnsan ve Davranışı**, İstanbul, Remzi Kitapevi, 15. Basım.
- DALLOS, R. ve DRAPER, R. (2015). **Ebook: An introduction to family therapy: Systemic theory and practice**: McGraw-Hill Education (UK).
- DOĞANAY, A. (2021). **Davranışçı ve Bilişsel Öğrenme Kuramları** içinde. Tarih Nasıl Öğretilir?, İstanbul, Yeni İnsan Yayınevi, 3. Basım.
- DÖNMEZLER İ, 1999. **Ailede İletişim ve Etkileşim**, İstanbul, Sistem Yayıncılık, 1. Basım.
- FER, S., CIRIK, İ., ALTUN, S., ÇOLAK, E., ÖZKILIÇ, R., ŞAHİN, E. ve TURAN, H. (2011). **Öğrenme Öğretme Kuram ve Yaklaşımlarına Giriş** içinde: Öğrenme Öğretme Kuram Ve Yaklaşımları , Ankara, Anı Yayıncılık, 1. Basım.
- GIDDENS, A. (2008). **Sosyoloji** , Çev. Cemal Güzel, İstanbul, Kırmızı Yayınları.
- GEORGE, D. ve MALLERY, P. (2010). **SPSS for Windows step by step: A simple guide and reference** . Boston: Allyn & Bacon, 11. Basım.
- GOLDENBERG, H. ve GOLDENBERG, I. (2012). **Family therapy: An overview**, Belmont, Thomson Higher Education.
- KAN, A. (2014). **Albert Bandura Ve Sosyal Öğrenme Kuramı** içinde: Öğrenme Öğretme Kuram Ve Yaklaşımları, Ankara, Pegem Yayıncılık.
- KERR, M. ve BOWEN, M. (1988). **Family Evaluation**. New York: W.W. Norton & Company
- KESICI, Ş., BAYRAKCI, E., MERT, A. ve KIPER, C. (2017). **Vaka Örnekleriyle Birlikte Aile Danışma Kuramları ve Teknikleri**, Ankara, Nobel Yayınları.
- KASAPOĞLU, A. (2011). **Sosyolojik Yaklaşımlar Temelinde Aile Kuramları** içinde: Aile sosyolojisi, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayıncılık.
- KOCACIK, F. (1997). **Sivas' ta Kentsel Aile**, Sivas. Dilek Matbaası.
- MANGIR, M. (2012). **Üniversite Öğrencilerinin Eş ve Evlilikten Beklentileri Üzerine Bir Araştırma** içinde "Aile ve Çocuk", Ankara, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayını.
- MURDOCK, N. L. (2012). **Psikolojik Danışma Ve Psikoterapi Kuramları**, Çev. F. Akkoyun. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 1. Basım.
- NAZLI, S. (2014). **Aile danışmanlığı [Family counseling]**, Ankara, Anı Yayıncılık. 1. Basım.
- NICHOLS, M. P. (2013). **Aile Terapisi: Kavramlar ve Yöntemler** İstanbul, Kaknüs Yayınları, 1. Basım.

- ÖZABACI, N. ve ERKAN, Z. (2017). **Aile Danışmanlığı Kuram Ve Uygulamalara Genel Bir Bakış**, Ankara, Pegem Yayıncılık, 1. Basım.
- PRENSKY, M. (2001). **Digital Natives, Digital Immigrants On The Horizon**, Yorkshire, MCB University Press.
- PETERSON, R. (2009). **Families First: Keys To Successful Family Functioning Family Roles**, Virginia Cooperative Extension.
- RIBBLE, M. (2015). **Nine Elements All Students Should Know: International Society For Technology In Education** in: "Digital citizenship in schools", Virginia, International Society for Technology in Education.
- SEXTON, T. L. ve LEBOW, J. (2015). **Handbook Of Family Therapy: The Science And Practice Of Working With Families And Couples**, New York and London, Routledge.
- YATES, F. A. (2020). **Hafıza Sanatı**, Çev. Ayşe Deniz Temiz. İstanbul: Metis Yayınları.
- YENİLMEZ, Ç., EŞSİZOĞLU, A., GÜLEÇ, G. ve YAZICIOĞLU, Y. (2012). **Aile Yapısı ve İlişkileri**, Eskişehir: Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- YOUNG, K. S. (1996). **Caught In The Net: How To Recognize The Signs Of Internet Addiction and A Winning Strategy For Recovery**, New York, John Wiley & Sons.

MAKALELER

- AKBAŞ, Ö. Z. ve DURSUN, C. (2020). "Teknolojinin Aileye Etkisi: Değişen Ailenin Dijital Ebeveyn ve Çocukları", **Turkish Studies-Social**, cilt 15, sayı 4, ss. 2245-2265.
- AKBULUT, Y., ŞAHİN, Y. L. ve ERIŞTİ, B. (2010). "Cyberbullying Victimization Among Turkish Online Social Utility Members", **Journal of Educational Technology & Society**, cilt 13, sayı 4, ss. 192-201.
- AKGÜN, A. ve AYDIN, M. (2009). "Erime ve Çözünme Konusundaki Kavram Yanılgılarının ve Bilgi Eksikliklerinin Giderilmesinde Yapılandırıcı Öğrenme Yaklaşımına Dayalı Grup Çalışmalarının Kullanılması", **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, cilt 8, sayı 27, ss. 190-201.
- AKKUŞ, S., YILMAZER, Y., ŞAHİNÖZ, A. ve SUCAKLI, İ. (2015). "3-60 Ay Arası Çocukların Televizyon İzleme Alışkanlıklarının İncelenmesi", **Hacettepe**

- University Faculty of Health Sciences Journal. 3. Ulusal Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Kongresi**, cilt 2, sayı 2, ss.351-360.
- AKSU KILIÇ, L. ve AYAN, D. (2022) "Osmanlı Tahrirlerinden Modern Aile Araştırmalarına "Hane" Kavramı Üzerine Notlar." **Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi**, cilt 22 sayı 57, ss. 689-711.
- AKYAYLA, A. (2019). "E. Durkheim Ve B. Malinowski Ekseninde “Sapma” ve “Suç” Kavramlarına Karşılaştırmalı Bir Bakış". **Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, cilt 1, sayı 2, ss. 68-76.
- AMERICAN ACADEMY OF PEDIATRICS CHILDREN (AAPC), (2001). "Adolescents and Television", **Pediatrics**, cilt 107, sayı 2, ss.423–426.
- ARABACI, İ. B. ve POLAT, M. (2013). "Dijital Yerliler, Dijital Göçmenler ve Sınıf Yönetimi", **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, cilt 12, sayı 47, ss. 11-20.
- ARĞIN, E. (2019). "Z Kuşağının Sosyal Medya Bağımlılığı Ve Narsist Eğilimler: Elazığ İli Örneği." **Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi**, cilt 6, sayı 6, ss. 166-183.
- ARISOY, Ö. (2009). "İnternet Bağımlılığı ve Tedavisi", **Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar**, cilt 1 sayı 1, ss. 55-67.
- ARSLAN, M. (2007). "Eğitimde Yapılandırmacı Yaklaşımlar", **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, cilt 40, sayı 1, ss. 41-61.
- ATASOY, D. H. (2015). "Evli Kadının Soyadı Sorunu “Anayasal” Mı? “Bireysel” Mi?", **Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi** , sayı 5, ss. 131-170 .
- ATEŞ, H. K. ve ÇALIŞKAN, B. (2023). "Sosyal Öğrenme Kuramıyla Öğrenmenin İlkokulda Kullanılması", **The Journal of Academic Social Science Studies** sayı 94, ss.1-24.
- AYAN, D. (2011). “Öğ” den “Anne” ye: Türkçe Söz Varlığı Anne" **Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi**, cilt 26, sayı 26, ss. 111-116.
- AYDIN, C. H. (2000). "Öğrenme ve Öğretme Kuramlarının Eğitim İletişimine Katkısı", **Kurgu Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Uluslararası Hakemli İletişim Dergisi**, cilt 17, sayı 17, ss.183-197.
- BAYRAKCI, M. (2013). "Sosyal Öğrenme Kuramı ve Eğitimde Uygulanması", **Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, sayı 14, ss.198-210.
- BOSTANCI, S. ve ÇAKIR, R. (2022). "Erken Çocukluk Çağındaki Çocuğu Olan Hamile, Çocuklara Medya Kullanmadaki Araçları ve Dijital Ebeveynliklerinin Ayrıntılı Analizi", **Türkiye İlköğretim Dergisi** , cilt 7, sayı 2, ss. 86-116.

- BOWEN, M. (1976). "Psikoterapi Pratiğinde Teori", **Aile Terapisi: Teori Ve Uygulama** , cilt 4, sayı 1, ss. 2-90.
- CAPLAN, S. E. (2002). "Problematic Internet Use and Psychosocial Well-Being: Development of A Theory-Based Cognitive–Behavioral Measurement Instrument", **Computers In Human Behavior**, cilt 18, sayı 5, ss. 553-575.
- CAPLAN, S. E. (2003). "Preference For Online Social Interaction: A Theory ff Problematic Internet Use And Psychosocial Well-Being". **Communication research**, cilt 30, sayı 6, ss. 625-648.
- ÇETİN, B. A. ve CEYHAN, A. A. (2014). "Ergenlerin Internette Kimlik Denemeleri Ve Problemlı Internet Kullanım Davranışları" **Addicta: The Turkish Journal on Addictions:Türkiye Yeşilay Cemiyeti**, cilt 1, sayı 2, ss. 5-46.
- DAVIS, R. A. (2001). "A Cognitive-Behavioral Model of Pathological Internet Use", **Computers in human behavior**, cilt 17, sayı 2, ss.187-195.
- DAVIS, R. A., FLETT, G. L., BESSER, A. (2002). "Validation Of A New Scale For Measuring Problematic Internet Use: Implications For Pre-Employment Screening" **Cyberpsychology & Behavior**, cilt 5, sayı 4, ss.331-345.
- DEMİR, Ü. (2016).” Sosyal Medya Kullanımı ve Aile İletişimi: Çanakkale'de Lise Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma”, **Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi**, cilt 9, sayı 2, ss. 27-50.
- DOMOFF, S. E., HARRİSON, K., GEARHARDT, A. N., GENTİLE, D. A., LUMENG, J. C. ve MİLLER, A. L. (2017). "Development And Validation of The Problematic Media Use Measure: A Parent Report Measure Of Screen Media “Addiction” İn Children", **Psychology of Popular Media Culture**, cilt 8, sayı 1, ss. 2–11.
- DUMAN, B. (2008). "Öğrenme- Öğretme Sürecindeki Entellektüel Şizofrenizm" **Türk Eğitim Bilimleri Dergisi** , cilt 6, sayı 2, ss. 287-321.
- EELLEN, P. (2018). "Klasik Şartlandırma: Klasik Ama Modern", **Psychologica Belgica**, cilt 58, sayı 1, ss. 196.
- FERNANDES, B., BISWAS, U. N., MANSUKHANI, R. T., CASARÍN, A. V. ve ESSAU, C. A. (2020). "The impact of COVID-19 lockdown on internet use and escapism in adolescents", **Revista de psicología clínica con niños y adolescentes**, cilt 7, sayı 3, ss. 59-65.

- FINDIKOĞLU, Z. (2011). "Alman ve Türk Hukuk Sosyolojisinde Eksogami Nazariyeleri", **Journal of Istanbul University Law Faculty**, cilt 14, sayı 3-4, ss. 871-887.
- FURUNCU, C. ve ÖZTÜRK, E. (2020). "Problemlili Medya Kullanım Ölçeği Türkçe Formunun Geçerlilik Güvenirlilik Çalışması: Çocuklarda Ekran Bağımlılığı Ölçeği Ebeveyn Formu", **Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi**, cilt 4, sayı 3, ss. 535-566.
- GOLDBERG, I. (1996). "Internet addiction disorder". **CyberPsychol Behavior**, cilt 3, sayı 4, ss. 403-412.
- GÖKÇE, B. (1976). "Aile ve Aile Tipleri Üzerine Bir İnceleme", **Hacettepe Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi**, cilt 8, sayı 1-2, ss. 46-67.
- GÜR, S. B. (2006). "Öğrenci Merkezli Eğitimin Çıkmazları", **Eski Yeni Dergisi**, sayı 3, ss. 34-45.
- HALLAÇ, S. ve ÖZ, F. (2014). "Aile Kavramına Kuramsal Bir Bakış". **Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar**, cilt 6, sayı 2, ss. 142-153.
- KAAN, E. O. (2022). "Ailenin Kurulması ve Korunmasında Toplum ve Kurum Sorumlulukları", **İhya Uluslararası İslam Araştırmaları Dergisi**, cilt 8, sayı 1, ss. 132-152.
- KANETİ, S. (2011). "Türk Miras Hukukunun Anayasal Temelleri", **Journal of Istanbul University Law Faculty**, cilt 54, sayı 1-4, ss. 237-244.
- KAPAN, K. ve ÜNCEL, R. (2020). "Gelişen Web Teknolojilerinin (Web 1.0-Web 2.0-Web 3.0) Türkiye Turizmine Etkisi", **Safran Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi**, cilt 3, sayı 3, ss. 276-289.
- KARABULUT, B. (2015). "Bilgi Toplumu Çağında Dijital Yerliler, Göçmenler Ve Melezler", **Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, sayı 21, ss. 11-23.
- KARAKUŞ, T., ÇAĞILTAY, K., KAŞIKCI, D., KURŞUN, E. ve OGAN, C. (2014). "Türkiye ve Avrupa'daki çocukların İnternet Alışkanlıkları Ve Güvenli İnternet Kullanımı", **Eğitim ve Bilim**, cilt 39, sayı 171, ss 230-243.
- KATMER, A. N., DEMİR, R., AYKUT, K. ve ÖZKAMALI, E. (2021). "Marriage Story (Evlilik Hikayesi) Filminin Yapısal Ve Psikoanalitik Aile Danışmanlığı Kuramlarına Dayalı İncelenmesi", **Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi**, cilt 5, sayı 9, ss. 21-30.

- KILIÇ, L. A. ve AYAN, D. (2022). "Osmanlı Tahrirlerinden Modern Aile Araştırmalarına "Hane" Kavramı Üzerine Notlar" **Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi**, cilt 22, sayı 57, ss. 689-711.
- KIR, İ. (2006). "Toplumsal Bir Kurum Olarak Ailenin İşlevleri", **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, cilt 10, sayı 36, ss. 381-404.
- KOCA, E. B. ve TUNCA, M. Z. (2020)." İnternet ve Sosyal Medya Bağımlılığının Öğrenciler Üzerindeki Etkilerine Dair Bir Araştırma", **Alanya Akademik Bakış**, cilt 4, sayı 1, ss. 77-103.
- KURT, A., AYKAÇ, B., SOYLU, G. ve ERŞAN, E. (2022). "Özel Bir İlköğretim Okulu Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı Ve İlişkili Faktörler", **ADYÜ Sağlık Bilimleri Dergisi**, cilt 8, sayı 3, ss. 201-210.
- LIVINGSTONE, S. ve HADDON, L. (2008)." Risky Experiences For Children Online: Charting European Research on Children and The Internet", **Children & society**, cilt 22, sayı 4, ss. 314-323.
- MANAP, A. ve DURMUŞ, E. (2020). "Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeğinin Geliştirilmesi", **İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, cilt 21, sayı 2, ss. 978-993.
- MANAP, A. ve DURMUŞ, E. (2021). "Dijital Ebeveynlik Farkındalığının Çeşitli Değişkenler, Aile İçi Roller ve Çocukta İnternet Bağımlılığı Açısından İncelenmesi", **E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi**, cilt 12, sayı 1, ss. 141-156.
- MUSTAFAOĞLU, R., ZİREK, E., YASACI, Z. ve ÖZDİNÇLER, A. R. (2018). "Dijital Teknoloji Kullanımının Çocukların Gelişimi Ve Sağlığı Üzerine Olumsuz Etkileri" **Addicta: The Turkish Journal on Addictions**, cilt 5, sayı 2, ss. 1-21.
- ÖZABACI N. ve KÖRÜK, S. (2021). "Algılanan Aile İşlevselliği Ölçeği'nin (AAİÖ) Geliştirilmesi: Psikometrik Özelliklerinin İncelenmesi.", **Aile Psikolojik Danışmanlığı Dergisi**, cilt 4, sayı 2, ss. 53-72.
- ÖZBURUN, N. (2018). "Derleme: Genel Sistem Teorisinden Etkilenen Aile Terapisi Modellerinin Karşılaştırılması", **Türkiye Bütüncül Psikoterapi Dergisi**, cilt 1, sayı 2, ss. 172-188.
- ÖZTABAK, M. Ü. (2018). "Problemlı İnternet Kullanımı Olan Ergenlerin İnternet Kullanımına İlişkin Duygu ve Görüşlerinin İncelenmesi. **OPUS International Journal of Society Researches**, cilt 8, sayı 15, ss. 1022-1055.

- PAZARCIKCI, F., AĞRALI, H. ve AYDINLI, A. (2022). "Annelerin Dijital Ebeveynlik Farkındalığının Sağlık Okuryazarlığı ve Çeşitli Değişkenler ile İlişkisi." **Bağımlılık Dergisi**, cilt 23, sayı 3, ss.292-301.
- RODE, J. A. (2009). "Digital Parenting: Designing Children's Safety" **People and computers XXIII celebrating people and technology**, ss. 244-251.
- ŞENTÜRK, Ü. (2013). "Milenyum Gençliğinin Dijital Yaşamı: Küresel Gençlik Kültürünü Sosyal Medyada Okumak", **Düşünce Dünyasında Türkiz Siyaset ve Kültür Dergisi**, sayı 23, ss. 29-46.
- SEZAL, İ. (1981). "Sosyal Yapıyı Oluşturmak ve Şehirleşmek", **Bursa Üniversitesi İktisadi ve Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi** , cilt 2,sayı 2, ss. 143-152.
- ŞİMŞEK, ZC, CANBELDEK, M. ve IŞIKOĞLU, N. (2023). "Sorunların Pandemi Sürecinde Dijital Ebeveynliğe Yönelik Deneyimleri", **Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi** , sayı 55, ss. 250-271.
- TAM EKMAN, P. C. (2006). "Satir Model of Family Therapy and Spiritual Direction", **Pastoral Psychology**, cilt 54, sayı 3, ss. 275-287.
- TAYLAN, H. H. ve IŞIK, M. (2015). "Sakarya'da Ortaokul ve Lise Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı", **Turkish Studies-International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, cilt 10, sayı 6, ss. 855-874.
- TISSERON, S. (2013). "Éditorial. Apprivoiser les écrans et grandir", **Enfances & PSY**, cilt 4, sayı 61, ss. 6-7.
- TÜRKMEN, G. D. (2022). "Sinema ve Aile: Toplumsallaşma Sürecinde Aile Kurumu ve Çoğunluk Filminin İncelenmesi" **Sinema Sosyolojisi**, ss.113- 130.
- ULUOCAK, G. ve BULUT, I. (2011). "Aile terapilerinin feminist teori açısından incelenmesi. **Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi**, cilt 24, sayı 24, ss.9-24.
- ÜSTÜNDAĞ, A. (2015). "Yapısal aile danışmanlığı ve bir olgu örneği" **Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi**, sayı 33, ss. 113-126.
- WARTELLA, E. A. ve JENNINGS, N. (2000). "Children and computers: New technology" Old concerns. **The future of children**, ss. 31-43.
- YAĞBASAN, M. ve ATEŞ, U. (2018). "1980 Öncesi Ve 2000 Sonrası Türk Sinemasında Ailenin Temsili" **Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi**, sayı 67, ss. 26-40.
- YALÇIN, A., ALVER, E. İ. ve YALÇIN, S. (2022). "İlkokul Öğrencilerinde Problemleri Medya Kullanımının, Annenin Demografik Özellikleriyle ve Evde

- Medya Kullanımına İlişkin Kuralların Olup Olmamasıyla İlişkisi”, **International Journal Of Social Humanities Sciences Research**, cilt 9, sayı 89, ss. 2305-2319.
- YAMAN, F., DÖNMEZ, O., AKBULUT, Y., YURDAKUL, I. K., ÇOKLAR, A. N. ve GUYER, T. (2019). "Ebeveynlerin dijital ebeveynlik yeterliklerinin çeşitli demografik değişkenler açısından incelenmesi", **Eğitim ve Bilim**, cilt 44, sayı 199, ss. 149-172.
- YAMAN, F., DÖNMEZ, O., YURDAKUL, İ. K. ve FERHAN ODABAŞI, H. (2017). "Primary School Students' Encounters Against Online Risks From The Perspectives of Schools Counselor Teachers" **Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry**, cilt 8, sayı 4, ss. 415-427.
- YAŞAR EKİCİ, F. (2014). "Türk Aile Yapısının Değişim Ve Dönüşümü Ve Bu Değişim Ve Dönüşüme Etki Eden Unsurların Değerlendirilmesi", **The Journal of Academic Social Science Studies (JASSS)**, sayı 33, ss. 209-224.
- YAZICI, Z. N. ve ÖZCAN, E. N. (2021). "Annelerdeki Teknoloji Bağımlılığı Düzeyi İle Dijital Ebeveynlik Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" **Ondokuz Mayıs Üniversitesi İnsan Bilimleri Dergisi**, cilt 2, sayı 1, ss. 15-28.
- YEŞİLMEN, H. (2019). "Doğa ve Kültür İlişkisi Açısından Dijitalizm ve Mouse Krizi", **Akademik Araştırma ve Dayanışma Derneği Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi**, sayı 33, ss. 97-124.
- YOUNG, K. S. (1997). "What makes the Internet addictive: Potential explanations for pathological Internet use" **Paper presented at the 105th annual conference of the American Psychological Association**, sayı 15, ss. 12-30.
- YÖRÜK, B. Ö. ve TAYLAN, H. H. (2018). "Orta okul ve Lise Öğrencilerinde Problemlili İnternet Kullanımı Ve Sosyal Hizmet Müdahalesi", **International Journal of Shield Science Dergisi**, sayı 67, ss. 339-359.
- YURDAKUL, K. I., DÖNMEZ, O., YAMAN, F. ve ODABAŞI, H. F. (2013). "Dijital Ebeveynlik Ve Değişen Roller" **Gaziantep University Journal of Social Sciences**, cilt 12, sayı 4, ss. 883-896.
- YÜKSEL, İ. (2013). "Öğretimsel Stil Tercihlerinin Öz-Düzenleme Beceri Düzeylerini Yordama Gücü" **Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi**, sayı 20, ss. 212-229.

ELEKTRONİK KAYNAKLAR

- CHERRY, K. "How Classical conditioning Works with Examples", **VeryWell Mind**, <https://www.verywellmind.com/classical-conditioning-2794859>, (Erişim Tarihi: 03.05.2023).
- ÇAKIR AKSUNGUR, F. (2022). "6-11 Yaş Çocuklardaki Problemler Medya Kullanımının Dikkat Süreleri ve Sosyal Uyum Düzeyleriyle İlişkisi", Nevşehir Hacıbektas Veli Üniversitesi, <http://acikerisim.nevsehir.edu.tr/handle/20.500.11787/7311>, (Erişim Tarihi: 04.03.2023).
- KIM, H.-J., MIN, J.-Y., MIN, K.-B., LEE, T.-J., YOO, S. "Relationship Among Family Environment, Self-Control, Friendship Quality, and Adolescents' Smartphone Addiction In South Korea: Findings From Nationwide Data", **PloS one**, 13(2), <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0190896>, (Erişim Tarihi: 07.04.2023).

TEZLER

- AVŞAR ARIK, I. (2018). "Teknoloji bağımlılığı ve sosyal kimlik oluşumu: Y nesli", Yüksek Lisans Tezi, Sosyoloji Anabilim Dalı, Hacettepe Üniversitesi.
- ÇOM-AYBAL, N. (2021). "4-11 Yaş Çocuklarda Ekran Bağımlılığı Eğiliminin İncelenmesi ve Ebeveynlerin Ekran Bağımlılığını Önlemeye Yönelik Tutumlarının Değerlendirilmesi", Tıpta Uzmanlık Tezi, Aile Hekimliği An Bilim Dalı, T.C Sağlık Bilimleri Üniversitesi.
- ÇÖMLEKCİLER, F. (2019). "Üniversite Öğrencilerinde Benliğin Ayrışmasının Eş Seçimi Tutumlarına Etkisi", Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya Selçuk Üniversitesi,
- GÖNÜL, T. (2023). "Sosyal Öğrenme Kuramı Perspektifinden Ortaöğretim Öğrencilerinin Şiddet Algılarının İncelenmesi (Konya Örneği)", Yüksek Lisans Tezi, Sosyoloji Anabilim Dalı, Karatay Üniversitesi.
- GULA, T. (2016). "Problemler Cep Telefonu Kullanımı, Kişilik Özellikleri ve Sosyo-Demografik Değişkenlere Göre Sosyal Medya Kullanım Tercihleri: Tanımsal Bir Çalışma", Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi.
- GÜL, I. (2023). "Orta Okul Öğrencilerinin Dijital Oyun Bağımlılıkları İle Ailelerinin Dijital Ebeveynlik Farkındalıkları Arasındaki İlişkinin Çeşitli Değişkenler

Açısından İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Trakya Üniversitesi.

KAYA, S. (2021). “Sosyal Medya Kullanan Gençlerin Kimliklerinin Yeniden Üretimi: Dijital Kimliğin İnşası”, Doktora Tezi, Gazetecilik Anabilim Dalı, Marmara Üniversitesi.

KONAŞ, Z. Ş. (2021). “Dijital Hikâye Geliştirme Etkinliklerinin Ebeveynlerin Dijital Ebeveynlik ve Teknoloji Kullanım Tutumlarına Etkisinin İncelenmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bartın Üniversitesi.

KÖNEZOĞLU, B. (2006). "Aile ve Ailenin Korunması", Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara Üniversitesi.

MANAP, A. (2020). “Anne Babalarda Dijital Ebeveynlik Farkındalığının İncelenmesi”, Yayınlanmış Doktora Tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İnönü Üniversitesi.

SEVİMLİ, E. (2022). "Pandemi Döneminde 6-18 Yaş Grubundaki Özel Gereksinimli Çocukların Annelerinin Tükenmişlik Düzeyleri ve Aile İşlevselliğinin İncelenmesi" Yüksek Lisans Tezi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hacettepe Üniversitesi.

YAYMAN, E. (2019). “Ergenlerde Sosyal Medya Bağımlılığı, Oyun Bağımlılığı ve Aile İşlevleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi.

DiĞER KAYNAKLAR

TBMM, (2001). 4620 Sayılı “Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulduğuna Dair Kanun” (Kabul Tarihi: 18.01.2001), <https://www5.tbmm.gov.tr/kanunlar/k4620.html>, (Erişim Tarihi: 03.03.2003).

TCK, (2004). 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu. 6 (b) md. (Kabul Tarihi: 26.09.2004), T.C. Resmi Gazete, 25611, 12 Ekim 2004.

TMK, (2001). 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu (Kabul Tarihi 22.11. 2001), T.C. Resmi Gazete, 24607, 8 Aralık 2001.

EKLER

EK 1 Kişisel Bilgi Formu

1. Ad Soyad

İsim (Zorunlu Değildir)

2. 4-17 Yaş aralığında çocuk sahibi ve İstanbul'da ikamet eden bir ebeveynim. *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

Evet

Hayır

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

Kadın

Erkek

4. Yaşınız? *

5. Yaşadığınız il neresi? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

İstanbul

Diğer: _____

6. Sahip olduğunuz çocuk sayınız kaç tanedir? (Çocuğunuz yoksa 0 yazınız) *

7. Eğitim durumunuz nedir? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- ilkokul
 Ortaokul
 Lise
 Lisans
 Yüksek Lisans
 Doktora

8. Çalışma durumu nedir? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- Çalışmıyorum
 Yarı zamanlı çalışıyorum
 Tam zamanlı olarak kamuda çalışıyorum
 Tam zamanlı olarak özel sektörde çalışıyorum

9. Haneye giren ortalama geliriniz ne kadar? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- 0- 5,500 TL
 5,501 TL- 6,839 TL
 6,840 TL ve üzeri

10. Kimlerle Yaşıyorsunuz? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- Siz ve Eşiniz
- Siz- Eşiniz- Çocuk/lar
- Sadece Anne ve Çocuk/lar
- Sadece Baba ve Çocuk/lar
- Siz- Eşiniz- Çocuk/lar ve Büyük Anne ve/veya Büyük Baba
- Siz- Eşiniz- Çocuk/lar ve Yakın Akraba
- Siz- Çocuk/lar ve Anneniz ve/veya Babanız
- Siz- Çocuk/lar ve Yakın Akraba

11. Günlük ortalama televizyon, bilgisayar, akıllı telefon gibi ekran kullanım süreniz *
ne kadardır?

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- 8 saatten az
- 8 saatten fazla

12. Çocuğunuzun/çocuklarınızın günlük ortalama ekran kullanım süresi (ders
dışında) ne kadardır? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- 1 saatten az
- Ortalama 1-3 saat arası
- Ortalama 3-5 saat arası
- Ortalama 5-8 saat arası
- Ortalama 8-12 saat arası
- 12 saatten fazla

13. Televizyon, telefon, bilgisayar gibi ekranlara en çok vakit ayıran çocuğunuz doğum sırasına göre kaçınıcı sırada yer almaktadır? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- İlk Çocuğum
 Ortanca Çocuğum
 Küçük Çocuğum

14. Televizyon, telefon, bilgisayar gibi ekranlara en çok vakit ayıran çocuğunuzun cinsiyeti nedir? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- Kız
 Erkek

15. Televizyon, telefon, bilgisayar gibi ekranlara en çok vakit ayıran çocuğunuzun yaşı kaçtır?

- 1-3 yaş
 4-6 yaş
 7-11 yaş
 12-18 yaş

16. Çocuğunuzun DERS HARİCİNDE en çok nerede vakit harcar? *

- Televizyon
 Cep telefonu
 Tablet / Bilgisayar
 Diğer: _____

17. Siz en çok hangi görsel medyada vakit harcasınız? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- Televizyon
- Cep Telefonu
- Tablet/ Bilgisayar
- Diğer: _____

18. Çocuğunuz en çok internette ne yapar? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- Dijital oyunlar
- Sosyal Medya
- Video izleme
- Diğer: _____

19. Siz en çok internette ne yaparsınız? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- Dijital oyunlar
- Sosyal Medya
- Video izleme
- Diğer: _____

EK 2 Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeği

Bu bölüm 16 sorudan oluşmaktadır. Bu bölümdeki soruları;

1: Hiç bir zaman 2: Nadiren

3: Bazen

4: Sıklıkla

5: Her zaman şeklinde cevaplayınız.

1. Telefonumla uğraşırken, çocuğumun söylediklerini dinlemediğim olur

Hiçbir zaman 1 O 2 O 3 O 4 O 5 O Her zaman

2. Çocuğum, çok ısrar ediyorsa, dayanamayıp telefon/tablet kullanmasına izin veririm

Hiçbir zaman 1 O 2 O 3 O 4 O 5 O Her zaman

3. İnternetin faydalarını, zararlarını ve dikkat edilmesi gereken durumları çocuğuma anlatırım

Hiçbir zaman 1 O 2 O 3 O 4 O 5 O Her zaman

4. Çocuğumu internetin risklerinden koruyabiliyorum

Hiçbir zaman 1 O 2 O 3 O 4 O 5 O Her zaman

5. Telefon/tablet kullanımında çocuğumda eleştirdiğim davranışları ben de yaparım

Hiçbir zaman 1 O 2 O 3 O 4 O 5 O Her zaman

6. Çocuğumun huysuz olduğu zamanlarda, telefon/tablet ile sakinleştiririm

Hiçbir zaman 1 O 2 O 3 O 4 O 5 O Her zaman

7. Dijital araçların (Akıllı Tel., Tablet, Tv vb.), çocuğuma etkilerini (olumlu veya olumsuz) incelerim

Hiçbir zaman 1 O 2 O 3 O 4 O 5 O Her zaman

8. Çocuğum internette gezinirken ona zarar verebilecek bir içerikle karşılaşırsa yasal yollara başvururum

Hiçbir zaman 1 O 2 O 3 O 4 O 5 O Her zaman

9. Çocuğum, telefonumla çok fazla vakit harcadığıma tanık olur

Hiçbir zaman 1 O 2 O 3 O 4 O 5 O Her zaman

10. Ev dışı ve ev içi ortamda (misafir, alış-veriş, arkadaş ortamı vb) çocuğumun telefon/tableti yoğun kullanmasına göz yumarım

Hiçbir zaman 1 O 2 O 3 O 4 O 5 O Her zaman

11. Faydalı olduğunu düşündüğüm yazı, video veya fotoğrafları kendi cihazımdan çocuklarıma gösteririm

Hiçbir zaman 1 O 2 O 3 O 4 O 5 O Her zaman

12. Çocuğum internette video izlerken, rahatsız edici videolarla (cinsel, şiddet içerikli) karşılaşırsa haberim olur

Hiçbir zaman 1 O 2 O 3 O 4 O 5 O Her zaman

13. Çocuğumla iletişime geçmek yerine telefonumla ilgilenirim

Hiçbir zaman 1 O 2 O 3 O 4 O 5 O Her zaman

14. İşlerimle meşgulken, çocuğumun telefon/tablet ile vakit geçirmesine göz yumarım

Hiçbir zaman 1 O 2 O 3 O 4 O 5 O Her zaman

15. Teknolojik yeniliklerin çocuklarım açısından faydalarını ve risklerini analiz ederim

Hiçbir zaman 1 O 2 O 3 O 4 O 5 O Her zaman

16. Çocuğumu internetin risklerinden koruyacak, güvenlik paketi veya anti virüs programlarını kullanırım

Hiçbir zaman 1 O 2 O 3 O 4 O 5 O Her zaman

EK 3 Problemlı Medya Kullanımı Ölçeği

Bu bölüm 9 sorudan oluşmaktadır.

1: Asla

2: Nadiren

3: Bazen

4: Sıklıkla

5: Her zaman olacak şekilde düzenlenmiştir.

1. Çocuğum görsel medya araçlarını gizli gizli kullanıyor.

Asla 1 O 2 O 3 O 4 O 5 O Her zaman

2. Çocuğumun düşündüğü tek şey görsel medya araçlarıymış gibi geliyor.

Asla 1 O 2 O 3 O 4 O 5 O Her zaman

3. Çocuğumun görsel medya araçlarını kullanmasını engellemek gerçekten zor.

Asla 1 O 2 O 3 O 4 O 5 O Her zaman

4. Çocuğum kötü bir gün geçirdiğinde sanki moralini düzeltecek tek şey görsel medya araçları oluyor.

Asla 1 O 2 O 3 O 4 O 5 O Her zaman

5. Çocuğumun görsel medya araçları kullanımını aile için sorun yaratıyor.

Asla 1 O 2 O 3 O 4 O 5 O Her zaman

6. Çocuğumun görsel medya araçları başında geçirmek istediği süre devamlı artıyor.

Asla 1 O 2 O 3 O 4 O 5 O Her zaman

7. Görsel medya araçları çocuğumu motive eden tek şey gibidir.

Asla 1 O 2 O 3 O 4 O 5 O Her zaman

8. Çocuğum görsel medya araçlarını kullanamadığında hayal kırıklığına uğruyor ve geriliyor.

Asla 1 O 2 O 3 O 4 O 5 O Her zaman

9. Çocuğumun görsel medya araçları kullanımını aile etkinliklerimize engel oluyor.

Asla 1 O 2 O 3 O 4 O 5 O Her zaman

EK 4 Algılanan Aile İşlevselliği Ölçeği

Bu Bölüm 32 kısa sorudan oluşmaktadır.

1: Kesinlikle katılmıyorum

2: Katılmıyorum

3: Kararsızım

4: Katılıyorum

5: Tamamen katılıyorum olacak şekilde düzenlenmiştir.

1. Birbirimize hoşgörülü davranırız.

Kesinlikle katılmıyorum 1 O 2 O 3 O 4 O 5 O Tamamen Katılıyorum

2. Birbirimizi dinleriz.

Kesinlikle katılmıyorum 1 O 2 O 3 O 4 O 5 O Tamamen Katılıyorum

3. Kişisel sorunlarımızı birbirimizle konuşuruz.

Kesinlikle katılmıyorum 1 O 2 O 3 O 4 O 5 O Tamamen Katılıyorum

4. Duygularımızı birbirimize rahat bir şekilde ifade edebiliriz.

Kesinlikle katılmıyorum 1 O 2 O 3 O 4 O 5 O Tamamen Katılıyorum

5. Yaşadığımız sorunlarla etkili bir şekilde başa çıkabiliriz.

Kesinlikle katılmıyorum 1 O 2 O 3 O 4 O 5 O Tamamen Katılıyorum

6. Birbirimizi olduğumuz gibi kabul ederiz.

Kesinlikle katılmıyorum 1 O 2 O 3 O 4 O 5 O Tamamen Katılıyorum

7. Birbirimizle zaman geçirmekten keyif alırız.

Kesinlikle katılmıyorum 1 O 2 O 3 O 4 O 5 O Tamamen Katılıyorum

8. Birbirimize saygı duyarız.

Kesinlikle katılmıyorum 1 O 2 O 3 O 4 O 5 O Tamamen Katılıyorum

9. Sevgimizi birbirimize hissettiririz.

Kesinlikle katılmıyorum 1 O 2 O 3 O 4 O 5 O Tamamen Katılıyorum

10. Ailemizde ters giden bir şey olursa bunu düzeltebiliriz.

Kesinlikle katılmıyorum 1 O 2 O 3 O 4 O 5 O Tamamen Katılıyorum

11. Aile birliğimize önem veririz

Kesinlikle katılmıyorum 1 O 2 O 3 O 4 O 5 O Tamamen Katılıyorum

12. Birbirimize kızdığımızda bunu ifade edebiliriz.

Kesinlikle katılmıyorum 1 O 2 O 3 O 4 O 5 O Tamamen Katılıyorum

13. Birbirimize güveniriz

Kesinlikle katılmıyorum 1 O 2 O 3 O 4 O 5 O Tamamen Katılıyorum

14. İhtiyaç duyduğumuzda birbirimizden destek alırız.

Kesinlikle katılmıyorum 1 O 2 O 3 O 4 O 5 O Tamamen Katılıyorum

15. Her türlü kararı ailece birlikte alırız.

Kesinlikle katılmıyorum 1 O 2 O 3 O 4 O 5 O Tamamen Katılıyorum

16. Geleceğe umutla yaklaşırsız

Kesinlikle katılmıyorum 1 O 2 O 3 O 4 O 5 O Tamamen Katılıyorum

17. Bu ailenin bir üyesi olmaktan çok mutluyum.

Kesinlikle katılmıyorum 1 O 2 O 3 O 4 O 5 O Tamamen Katılıyorum

18. Diğer ailelerle ve üyeleriyle iyi ilişkilerimiz vardır.

Kesinlikle katılmıyorum 1 O 2 O 3 O 4 O 5 O Tamamen Katılıyorum

19. Günlük sorunlarla başa çıkmakta zorlanırsız.

Kesinlikle katılmıyorum 1 O 2 O 3 O 4 O 5 O Tamamen Katılıyorum

20. Birbirimizin ihtiyaçlarını umursamayrsız

Kesinlikle katılmıyorum 1 O 2 O 3 O 4 O 5 O Tamamen Katılıyorum

21. Birbirimize şiddet uygularrsız.

Kesinlikle katılmıyorum 1 O 2 O 3 O 4 O 5 O Tamamen Katılıyorum

22. Birbirimize yalan söylerrsız.

Kesinlikle katılmıyorum 1 O 2 O 3 O 4 O 5 O Tamamen Katılıyorum

23. Parasal konular hakkında tartışrsız.

Kesinlikle katılmıyorum 1 O 2 O 3 O 4 O 5 O Tamamen Katılıyorum

24. Birbirimize yabancı hissediyoruz.

Kesinlikle katılmıyorum 1 O 2 O 3 O 4 O 5 O Tamamen Katılıyorum

25. Birlikte yaşamaktan mutsuzuz

Kesinlikle katılmıyorum 1 O 2 O 3 O 4 O 5 O Tamamen Katılıyorum

26. Zor bir yaşamımız var.

Kesinlikle katılmıyorum 1 O 2 O 3 O 4 O 5 O Tamamen Katılıyorum

27. Günde en az bir defa birlikte yemek yeriz.

Kesinlikle katılmıyorum 1 O 2 O 3 O 4 O 5 O Tamamen Katılıyorum

28. Aile içinde kurallarımız yoktur

Kesinlikle katılmıyorum 1 O 2 O 3 O 4 O 5 O Tamamen Katılıyorum

29. Aileyle ilgili sorumluluklarımızı yerine getiririz.

Kesinlikle katılmıyorum 1 O 2 O 3 O 4 O 5 O Tamamen Katılıyorum

30. Sadece hoşumuza giden şeyler olduğunda birbirimizi dinleriz.

Kesinlikle katılmıyorum 1 O 2 O 3 O 4 O 5 O Tamamen Katılıyorum

31. Birbirimizin hayatlarına müdahale ederiz

Kesinlikle katılmıyorum 1 O 2 O 3 O 4 O 5 O Tamamen Katılıyorum

32. Kasıtlı şekilde birbirimizi sinirlendiririz.

Kesinlikle katılmıyorum 1 O 2 O 3 O 4 O 5 O Tamamen Katılıyorum

EK 5 Etik Kurul Onayı

Evrak Tarih ve Sayısı: 13.04.2022-47988

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı :E-88083623-020-47988
Konu :Etik Onayı Hk.

13.04.2022

Sayın Nilüfer AKBAŞ

Tez çalışmanızda kullanmak üzere yapmayı talep ettiğiniz anketiniz İstanbul Aydın Üniversitesi Etik Komisyonu'nun 07.04.2022 tarihli ve 2022/06 sayılı kararıyla uygun bulunmuştur. Bilgilerinize rica ederim.

Dr.Öğr.Üyesi Alper FİDAN
Müdür Yardımcısı

ÖZGEÇMİŞ

Nilüfer AKBAŞ

ÖĞRENİM DURUMU:

- **Lisans:** 2020, Biruni Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü
- **Yüksek Lisans:** 2023, İstanbul Aydın Üniversitesi, Aile Danışmanlığı Ana Bilim Dalı, Aile Danışmanlığı Yüksek Lisans Programı (Tezli)

TEZDEN TÜRETİLEN YAYINLAR, SUNUMLAR VE PATENTLER

Assadi M., Akbaş N. (2022). An Evaluation On Problematic Media Use In Children. 1st International Health Sciences Research Days Congress, 100 (Özet Bildiri/Sözlü Sunum) (Yayın No:8247436)